Claus Rønlev
Slægtsforskning

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

JOHANNES EWALD

LEVNET
OG
MENINGER

SELVBIOGRAFISKE BRUDSTYKKER

UDGIVET AF

LOUIS BOBÉ

FORENING FOR BOGHAANDVÆRK

H. HAGERUPS FORLAG

KØBENHAVN 1942

LEVNET
OG
MENINGER

JOHANNES EWALD

LEVNET OG MENINGER

SELVBIOGRAFISKE BRUDSTYKKER

UDGIVET AF

LOUIS BOBÉ

FORENING FOR BOGHAANDVÆRK

H. HAGERUPS FORLAG

KØBENHAVN 1942

Digitaliseret af Claus Rønlev

JOHANNES EWALD
Efter Tegning af J. F. Clemens i Kobberstiksamlingen.

HAMBORG

»MEN hvad vil der dog blive af os til Slutningen, min kjære Johannes?« sagde min Broder, i det han om Morgenen Klokken omtr. 10 krøb ud af en Edderduuns Seng med Silke-Omhæng. »Hvad andet,« svarede jeg, »end det, som vor første Hensigt var — et Par Preusiske Husarer?« — »Men du veedst, vi har ingen Penge meer, og Verten begynder alt at see suurt.« — »Men vi kommer da til at haste, og jo før jo heller melde os enten hos den Preusiske Resident, eller paa den første, den beste Hverve-Plads?« — »Men var det ikke dog bedre, om vi skrev hjem til vore Forældre?« — »Kjærling!« raabte jeg, »det er den evige Snak, hvormed du plager mig hver Morgen, førend du faaer Frokost. Vi havde da gjort bedre i at blive hjemme, da vi var der. Vi havde spart baade vore Forældre og os alt dette Bry-derie. Du veedst, med hvilken Møye du selv overtalte mig til at løbe bort, men nu, da det engang er skeet, skal hverken du, eller de, eller heele Verden overtale mig til at vende tilbage igjen,« — »Jeg maae da sige dig det reent ud,« svarede min Broder kold-sindig, »at jeg allerede har skrevet, og at vi kan vente Svar om tre eller fire Dage.« Nu blev jeg uskikket til alt Overlæg. Mit heele Svar bestoed i saa vældigt et Drag lige paa det Sted, hvor-fra denne mig saa fortrædne Efterretning var kommet, som jeg formaaede at give det. De, som læse dette, maae i Hensigt til min Alder undskylde denne Mangel paa Eftertanke hos mig. Ikke fordi jeg meener, at den skulde have gjort noget betydeligt Skaar i den broderlige Kjærlighed. Jeg var dengang kun noget over femten Aar, og min Broder fire Aar ældre, saa at vi, over-

hovedet at tale, uagtet vore Kaarder og vore academiske Vidnesbyrd, kun var to Drenge, der slet ikke var vante til at legge saa smaae Ting synderligt paa Hjertet, eller at holde det for noget modsigende, at slaaes et Par Gange om Dagen med den, som man elskte allerbroderligst. Men det, som jeg, til min Ydmygelse, i min Heede havde glemt at overveye, var en Omstændighed, som jeg af Erfaring dog meget vel vidste — at nemlig min Broder, som han i Forhold af hans Alder burde, besad baade ulige større Kræfter, og var langt meer øvet i den ædle Ringe-Kunst end jeg. Han overtydede mig meget snart og meget grundigt om min Ubesindighed i denne Fald.

Da jeg nu, saa fortræden og saa taus som en Magister, der er bleven deducert til *absurdum*, havde rystet mig og bragt mine Klæder i den mueligste Orden, gik jeg ud for at opsøge den Preusiske Resident, uden at spilde et Ord til min Broder om mit Forsæt, og med den faste Beslutning, herefter kun at raadføre mig med mig selv, og reent at overlade ham til sin egen Skjæbne.

For at oplyse dette, maae jeg her anmærke, at dersom Naturen havde givet min gode Broder fleer Legems-Kræfter end mig, saa syntes den og at have været desto karrigere imod ham, i Hensigt til alle de umechaniske Forsvars- eller Angribelses-Vaaben, hvormed den ellers udruster Mennisket. Sandt at sige stoed han blot for en hver Fiende, der angreb ham med andet, end Kaarden eller en knyttet Haand. Han besad følgelig ikke alle de Egenskaber, der ere umistelige til at udføre store, eller blot dristige og romanske Foretagender. Enhver Knude var ham gordisk, som han enten maatte løse med Sværdet, eller — det, som han, i forbigaaende sagt, langt heller gjorde — gaae fra, uden at løse den. Uagtet han imidlertid ikke vidste at rede sig ud af den mindste Vanskelighed, saa maae man tilstaae, at han, bedre end jeg eller nogen anden, vidste at rede sig ind i de største; thi han saae dem, saa store som de og var, aldrig, førend de var lige under Øynene. Da han desuden besad en overmaade ubestemt og en overmaade bøyelig Tænkemaade, og netop saa

megen Dristighed, som der behøves til at begynde ethvert Foretagende, saa er det ingen Under, at han i Løbet af sit ulyksalige Liv begyndte paa hundrede Ting, uden at føre eller at kunne føre en eneste af dem til Ende. Jeg har, uden at roese mig, i denne Fald været af en temmelig modsat Beskaffenhed. Uagtet man, ved at dømme af adskillige stærkt i Øyne faldende Handlinger, ikke sjelden har beskyldt mig for at være forvoven indtil Dumdristighed, saa er jeg mig dog i mit heele eventyrlige Livs-Løb neppe to eller tre Handlinger af Betydenhed og Fare bevidst, som jeg ikke i det mindste har troet at være tvunget til, og som jeg ikke har overveyet med en yderlig og virkelig frygtsom Forsigtighed, førend jeg begyndte derpaa. Jeg fulgte sjelden eller aldrig mit første Indfald, førend jeg, saa got som jeg kunde, havde afveyet det gode imod det onde, som kunde flyde deraf, og strængt havde adspurgt mig, om og hvorledes jeg kunde undflye eller afværge eller overvinde dette og opnaa hiint. Men naar disse Spørgsmaal engang var undersøgte, og mit Indfald havde vundet Seyer, var det og neppe mueligt at overtale eller at lokke eller at true mig til at forlade det. Det sidste opreiste al min Stolthed sig imod. Og i Hensigt til det første, troede jeg at være alt for bekjendt, alt for enig med min Plan og alle dens Følger, til at nogen skulde være bedre underretted derom end jeg. Det forstaaer sig selv, at jeg alt for ofte feylede i denne Tanke — men en vis stolt, en romansk Egensind, der altid har været mig naturlig, gjorde, at jeg, selv da, naar jeg tilig nok for at kunde vende tilbage, indsaae, at jeg havde valgt en uret og farlig Vey, dog altid fandt den største Modbydelighed, den største Græmmelse, ved at forlade den. Endskjønt jeg virkelig ikke troer, at den eneste Grund hertil skulde have bestaaet deri, at de værste Følger af mine Foretagender var forekommet mig taaleligere, end den Tilstaaelse at have feylet, saa vil jeg dog, da det synes rimeligt, lade det staae uafgjort, indtil Fortsættelsen af denne Historie har udvikklet min sande Gemyts-Beskaffenhed noget tydeligere. Naar jeg til alt dette legger et temme-

ligt Fond af Vittighed, af det man kalder *Presence d'esprit*, af Mod i uundgaaelige og vedvarende Farligheder, hvormed den mig ellers ublide Skjæbne ikke stifmoderlig har forsynet mig — naar jeg endnu siger, at jeg altid har haft et besynderligt Held i at rede mig ud af de Vanskeligheder, som jeg hverken har kundet forudsee eller undgaae — saa vil man, tænker jeg, begribe, at jeg var langt bedre skikket til at spille en Roman til Ende, end min Broder, endskjønt han virkelig baade var tilbøyeligere og dristigere til at begynde derpaa, end jeg. Erfarenhed havde stadfæstet dette paa denne vor Quixottiske Reyse; thi det er vist, at jeg uden ham neppe nogentid var kommet til Valbye Bakke derpaa, men det er ligesaavist, at han uden mig aldrig var kommet længer. Jeg havde maattet trække, støde, lede og bære ham til Hamborg — og jeg var i det mindste dengang meget overbeviist om, at jeg uden stor Kunst kunde transportere ham lige til de uopdagede Lande under Syd-Polen — og at han derimod uden min Bistand umuelig kunde komme over Elven. Da jeg nu i den Tid stadig holdt det for den sikkerste og korteste Vey til Lykken, at komme i Kongelig Preusisk Tjeneste, og ikke kunde forestille mig nogen større Ulykke end den, med Magt at blive ført tilbage til Kjøbenhavn — saa seer man, at det ikke var et blot Pralerie, da jeg, opbragt over vor Trette og over dens Udfald, i min første Heede besluttede, reent at slaa Haanden af min Broder og, som jeg sagde, at overlade ham til sin egen Skjæbne.

Fuld af denne Tanke var jeg, som sagt, gaaet ud for at opsøge den Preusiske Resident, som dengang var Geheime-Raad von Hecht. Jeg baade fandt ham og kom ham i Tale uden stor Besværlighed. Uden mindste Undseelse, Frygt eller Omsvøb gav jeg ham strax et kort Begreb om mit Levnets-Løb, min Tilstand og mine Hensigter. »Deres Excellence« — han bar et rødt Baand — »Deres Excellence«, sagde jeg omtrent, »seer en ung Dansk, en Kjøbenhavner for sig, som er løbet fra meget velhavende Forældre, for om mueligt at blive Husar. Jeg har, fra det første

jeg begyndte at kunde skjønne, altid havt den største Lyst til Krigs-Standen, og jeg har, da jeg endnu var et Barn (dengang troede jeg ikke at være noget længer), paa det indstændigste anmodet min Moder derom, at hun vilde skaffe mig paa Cadet-Academiet i Kjøbenhavn. Men hun har ikke været at overtale. Af den gode Grund, at min Fader og hans Forfædre har været Geistlige, skal jeg med al Magt være Præst. Men jeg vil evig ikke være det. Imidlertid har jeg adlydt saa længe, at jeg der-over er bleven Student. Men nu har min gamle Lyst, og det Rygte om Hans Majestets Kongen af Preusens Bedrifter, hvoraf alle Danskes Munde ere opfyldte, paa engang optændt saa stærk en Ild i mit Bryst, som jeg umuelig længer har kundet modstaae. Da jeg ikke har Lyst til andet end Krigen, og jeg umuelig kan lære den bedre end under de Kongelige Preusiske Faner — saa er dette Aarsagen, hvorfor jeg er løbet fra mine Forældre, og hvorfor jeg nu kaster mig i Deres Excellences Arme. Min eneste Begjering er, at De vil skaffe mig til at blive Husar.« Det var tilforladelig Indholdet, og saavit jeg erindrer, de egentlige Ud-tryk af min Harangue. Geheime-Raaden saae paa mig med en Art af Forundring, og som mig syntes, med Bifald. Han smiilte. Det var uden Tvivl min Fri-Postighed og min naive Veltalenhed, som havde behaget ham. Min Moder forsikkrer, at han i de Breve, som han siden har skrevet hende til, har bevidnet, at han hundrede Gange havde fortrydt det, at han ikke havde be-holdt mig hos sig. Men dengang havde vi neppe blevet enige herom. »Det er got nok, min kjære!« sagde han endelig, »men du er saa overmaade lille. Hvorledes vil du kunde føre en Sabel?« Hvilket Torden-Slag for mig! Det var meer end alt for sandt. Jeg var neppe meer end to Alen høy, og fiin i mine Lemmer som en Jomfrue. Dog recolligerte jeg mig snart. »Jeg har et stort Hjerte,« svarede jeg, »og jeg kan voxe, og i den Tid staaer jeg mindre Fare end den største Granadeer. De Kugler, som treffe ham, vil gaae bort over mit Hoved.« Nu skoggerloe han af et got Hjerte. Han snakkede herpaa noget sagte med nogle Herrer,

som var tilstede, og jeg zittrede imidlertid, halv af Harme, halv af Frygt for min Skjæbne. Endelig vendte han sig til mig. »Manteüfel,« sagde han, »har givet mig i Commission, at skaffe ham en Kammer-Husar, som var af god Familie og vel opdraget. Du synes mig ikke at være uskikket hertil. Har Du vel Lyst til at være det?« Mine Miner fortolkede uden Tvivl min Taknemmelighed og min Glæde bedre, end alle Ord kunde have gjort det. »Men,« blev han ved, »jeg kan ikke sige med Vished, hvor Baronen staaer nu. Generalerne forandre deres Poster daglig; og alt, hvad jeg veed, er at han sidst stoed i Pommern. Jeg vil imidlertid give dig en Adresse til en af mine gode Venner, en Major i Magdeburg, som skal befordre dig videre, Du skal have frie Reyse. I Morgen ved denne Tid kan du komme igjen, for at afhente Brevet, og at høre nærmere Beskeed.« Her indgav, som jeg vil troe, Taknemmelighed og Iver for min nye Konge mig et Indfald, som Ubesindighed alt for hastigt moednede og udførte, men som til min Samvittigheds Roelighed en bedre Indskydelse fandt tiiligt nok urigtigt og uædelt, til at jeg endnu kunde rette det. »Maaskee,« sagde jeg, »at jeg strax kan gjøre min Konge en lille Tjeneste. Jeg har en Broder her, som er et got Hoved høyere end jeg, overalt velvoxen og stærk. Ham kunde jeg maaskee skaffe Dem.« »Gjør det,« svarede Residenten hurtig »og du kan være vis, at der skal blive skjønnet derpaa.« »Men,« sagde jeg, »han er enfoldig og noget frygtsom. Han vil neppe lade sig overtale dertil med det Gode.« »Jeg vil give dig en habil Under-Officeer, og saa mange Mand med, som du behøver.« Her kom paa engang den bedre Indskydelse. Der var noget, jeg veed ikke hvad, i mit Hjerte, som sagde mig, at jeg var i Færd med at gjøre Uret. Jeg er vis paa, at jeg i dette Øyeblik blev rød lige op under mine Øyne. Stammende sagde jeg det uden Tvivl, at jeg, siden det dog var min Broder, gjerne først vilde forsøge al min Overtalelse; men om det ikke frugtede, skulde jeg desangaaende gjøre nærmere Aftale med Residenten. »Gjør det,« sagde han, og herpaa bukkede jeg mig, og gik.

Jeg vil troe, sagde jeg før, at Taknemmelighed og Iver for min Konge har indgivet mig dette Indfald. Men har ikke maaskee Hævngjerrighed havt nogen Deel heri? Jeg vilde ugjerne tiltroe mig et Øyeblik at have kundet tænke saa uædelt. Og har jeg vildet skade min Broder ved at skaffe ham i en Tjeneste, som jeg selv saa glad gik i? Dog at jeg har vildet tjene ham dermed, synes mig endnu urimeligere. Jeg vidste, at det skeede imod hans Villie. Jeg kunde neppe engang haabe, at han skulde opnaae saa gode Vilkaar som jeg. Overalt — dette Indfald blev saa hastig dannet og moednet i min Sjæl, at jeg ikke selv ret kan gjøre Rede for dets Udspring; og mit Hjerte var saa hurtigt i at forkaste og at rette det, at jeg derved allene tænker at have fortjent at frikjendes for en strængere Undersøgelse deraf. Paa Veyen til mit Quarteer fandt jeg fleer og fleer Grunde, der overtydede mig om, hvor uædelt det var, ikke allene at tvinge, men selv at overtale min Broder til at gaae i Krigen. Overtalelse var virkelig Tvang for ham. Men hvad kan gjøre os de beste, de klogeste, de lykkeligste Handlinger behagelige, uden den Friehed, at kunde vælge og forkaste dem efter Tykke? Burde jeg berøve et Menniske, min Broder, min troe Stoldbroder denne Friehed? Jeg havde, som mig syntes, Tilladelse at vove mit eget Hovede; men paa hvad Grund havde jeg den at vove hans? Og dog forestilte jeg mig, at en Kanon-Kugle meget let kunde rive det af ham. Hvilken nagende Samvittighed skulde det da ikke blive for mig! Og han var min Moders Øyesteen. Hun skulde maaskee tilgive mig, om jeg selv mistede Arm og Been, men om han — — hun skulde forbande mig i sit sidste Øyeblik — og med Ret. Han skulde desuden dog kun blive mig til Byrde. Alle disse Betragtninger hærdede mig i det Forsæt, ikke at tale et Ord til min Broder om den heele Sag, og at give Residenten Snak derfor anden Dagen.

Jeg kom hjem, spiiste, drak, spillede og sov, som de andre Dage, uden at lade mig i det ringeste mærke med, hvor jeg havde været, eller hvad min Hensigt var. Heller spurgte min Broder

mig ikke derom. Dette bestyrker mig i den Formodning, at han virkelig ikke har handlet saa ærlig imod mig, som jeg imod ham. Uden Tvivl har han i det mindste haabet at dysse mig i Søvn, til jeg blev fanget i Reden, og saaledes at tvinge mig til at vende tilbage med ham. Hans Venlighed var i al denne Tid overdreven. Det har desuden altid været mig en naturlig Svaghed, mit i min største Activitet, i de mig meest magtpaaliggende Forretninger, og i dem jeg havde begyndt med den største Heede at blive hængende og glemme alting ved en god Pleye, et got Glas Viin og et got Selskab. Min Broder kunde let kjende denne Feyl hos mig. Og dersom jeg ikke i den ovenomtalte Morgentrette var blevet saa opbragt og saa vel underrettet om den overhængende Fare, som jeg blev, saa var jeg dengang efter al Anseelse virkelig bleven fanget. Min Broder kunde haabe, at jeg af min naturlige Letsindighed havde glemt dette, og det loed, som om han haabede det. Vist er det, at vor Vert, med den største Beredvillighed og Høflighed, i de faae Dage, som jeg endnu opholdt mig i Hamburg, loed os tilkomme alt det sædvanlige. Og det var vist ingen smaae Ting. Vi spiiste daglig intet mindre end sex Retter Mad, og levede overalt paa lige Foed med den beste Holsteenske Adel, som vi den korte Tid nød den Ære at omgaaes med. Verten havde, som jeg oventil erindrede, allerede engang havt os mistænkte. Og sandt at sige, kunde han ikke vel andet end mistænke os. Men hvad havde da hævet denne Mistanke? Hvorved var han paa nye blevet saa høflig? Dette synes at forudsætte, at min Broder, mig uafvidende havde aabenbaret ham det heele Sammenhæng. Hvorledes det var, saa talte ingen til mig om den Sag, og jeg fandt det mig meget ubeleiligt og ufornødent at undersøge den nøyere. Jeg formodede deres Hensigter, men jeg vidste mine, og jeg loed mig det smage ret vel, i den Tanke, at enten man vilde lokke eller blot forstrække mig dermed, kunde min Stiffader, naar jeg var borte, betale min Regning af min Fædrene-Arv.

Næste Dag gik jeg til Residenten. Jeg sagde ham i Hensigt til min Broder, at han uden Tvivl mig uafvidende maatte være

reyst hjem, siden jeg ved al min Eftersøgning ikke kunde finde ham. Han syntes at troe dette. Han gav mig herpaa et Brev med et stort Segl for, til Herr Major Voss i Magdeburg. Han viiste mig en Skipper — Kaptain, som de kalde dem — der just var hos ham, og der om to Dage skulde bringe mig til Lentsen, hvor han lovede at overlevere mig til Postmesteren, der videre skulde befordre mig. Alting blev fuldkommen aftalt.

Jeg fandt noget besynderligt, og følgelig efter min Tænkemaade noget meget fornøyeligt deri, at den Dag, da jeg skulde seyle til Preusen om Morgenen, var just den samme, da vi om Eftermiddagen kunde vente Posten fra Kjøbenhavn. Endelig frembrød denne saa inderlig ønskte Dag, som af sin Natur var, og ved en Hændelse blev en af de meest romanske i min Leve-Tid.

VIIN-FLASKEN

SOELEN var neppe kommet over Horizonten, førend jeg, munter og rask som et Føl, der spiller over Markerne, og modig som Don Quixott, naar han gik ud paa Eventyrer, sprang ud af Sengen, og ved den meest overgivne Lystighed og de kjælneste Caresser tvang min Broder til at gjøre det samme. »Nu var det mig om en ret god Froekost at gjøre,« sagde jeg, efterat jeg i en Haandevending var paaklædt. Da den var bestilt og fortært, begyndte jeg at beundre den behagelige Morgenstund. »Hvad hindrer os i at betjene os deraf, min Broder?« sagde jeg. »Lad os gjøre en Tour omkring i Byen. Jeg har desuden en Deel at tale med dig, som bedre kan lade sig siige ude, end her, hvor man kan beluure os.« Han var let overtalt. Jeg veed vist, at jeg underveys var overmaade venlig imod ham; og det kommer mig for, som at jeg meer end engang trykte ham meget kjærligt — virkelig kjærligt i Haanden. Dog om jeg gjorde dette, fordi mit Hjerte virkelig var blødgjort ved den nærforestaaende, den maaskee evige Skilsmisse fra en saa længe kjendt Broder, der endnu ikke engang drømte derom — eller om det var blot en naturlig, en mechanisk Drift — om det var en Overbeviisning om en Pligt, der paalagde mig at skilles venskabelig fra ham — eller det var en blot politisk Hensigt, at efterlade ham et got Indtryk om mig — det vil jeg lade staae uafgjort indtil videre. Om det sidste maae jeg dog sige, at det i Hensigt til min Caracter kun kan være rimeligt i en vis Forstand — nemlig forsaavit vi kan tillade Politiken at sysselsætte sig med at gjøre os elsket af visse Personer, uden mindste Sideblik til vor Egennytte.

Da det var min Broder det samme, hvorhen vi gik, var det mig en let Sag, at føre ham hen til Skibs-Broen. Her blev jeg strax to Matroser vaer, som jeg under et eller andet Paaskud gik hen at tale med. Jeg spurgte dem om den og den Kaptain. Jeg har glemt hans Navn. De sagde mig, at de hørte ham til, og at de ventede paa et ungt Menniske, som de skulde bringe om Bord. Det var os Oplysning nok. De viiste mig deres Baad og sagde, at de var færdige. Jeg bad dem kun om Tid til at tale to Ord med den Person, som stoed en Snees Skrit fra os — og jeg gik tilbage til min Broder.

»Nu kan du, om du vil, have det lige saa got som jeg,« sagde jeg, i det jeg omfavnede ham. »Hvordan? Hvorledes?« — »I at gaae til Preusen. Jeg reiser i dette Øyeblik — der ligger Baaden. Vil du følge med?« — »Hvad? naar? nu? hvorledes? til Preusen?« Det er mig umueligt at skildre hans Bestyrtelse og Forundring. »Det er afgjort,« sagde jeg koldsindig, »og vil du endnu følge med, skal jeg skaffe dig samme Vilkaar som mig selv.« Virkelig, jeg sagde dette, som mig synes, uden mindste Hensigt at forføre ham. Jeg vidste nogenledes, at han ikke vilde og neppe turde saa pludselig vove et saa betydeligt Skrit, helst da han saavelsom jeg var reent uden Penge, og desuden allerede paa sin egen Haand havde anlagt sin Plan, hvortil han uden Tvivl fæstede ligesaamegen Tillid, som jeg til min. Overalt lovede jeg meer end jeg kunde holde, og jeg havde ved det mindste Glimt af hans Samtykke maattet finde paa Udflugter. Jeg blev befriet derfor. »Du er ja rasende,« sagde han — »du eyer ikke en Skilling.« — »Jeg skal snart gjøre Bytte, min Broder!« svarede jeg. — »Men vi faaer Brev i Dag. Hvad vil vore Forældre sige?« — »Men hvad vore Forældre sige, hører jeg intet til. Imidlertid beder jeg dig hilse dem, og ønske dem alt got — og forsikkre dem om, at jo længere jeg er fra dem, desto bedre befinder jeg mig. Bed dem være ubekymrede — og lev du vel, lev lykkelig. Tænk undertiden paa mig — og bliv ved at elske mig, min Broder!« — Det var paa en Omstændighed

nær, som jeg ved Leylighed skal fortælle, omtrænt Hoved-Indholdet af vor Samtale. Han faldt mig om Halsen og græd som et Barn. Jeg kunde ikke græde. Jeg kyste ham med al den Følsomhed, som min vilde og stive Sjæl dengang var skikket til. Herpaa rev jeg mig løs af hans Arme og sprang i Baaden. Saalænge vi kunde see os, hviftede vi hinanden til med Hattene. Endelig gik han mig af Synet — og det var den sidste Gang, at jeg saae ham. Han er død, min ømhjertede, min ulykkelige Broder.

Jeg kan ikke undlade, med faae Ord at berøre hans efterfølgende Skjæbne. Samme Dag, som jeg var bortseylet, kom rigtig nok Posten, og med ham en Expresser fra vore Forældre, som skulde betale vor Gjeld og hente os tilbage. Han fandt naturligviis kun min Broder, og denne fulgte med ham. Dog neppe var han kommet 12 Miil fra Hamborg, førend det, efter hans Caracter, fortrød ham. Han undløb fra Posten, og i Rendsburg gav han sig i dansk Tjeneste. Her fandt mine Forældre for got, at lade ham besinde sig noget. Uagtet det Tilskud, de gav ham til hans Leening, og det Haab, han kunde have om at avancere, blev han snart kjæd af sin nye Tilstand. Da ingen vilde løse ham, fandt han paa at gaae selv bort over Volden. Han blev grebet og undgik en haanlig og haard Straf kun ved vor Families Credit og vore Forældres Penge. Nu løste de ham. Han kom tilbage til Kjøbenhavn og begyndte igen paa sine Studeringer. Men min Stiffader, som første Gang havde skremmet ham fra sit Huus, fandt snart Midler til paa nye at gjøre ham det utaaleligt. Han gav sig igjen i Tjenesten, og blev igjen kjøbt derfra — og gav sig atter i Tjenesten, og blev atter løst — saaledes to eller tre Gange. Endelig besluttede mine Forældre at dømme ham fra Livet og — at skikke ham til Vestindien. Jeg kalder dette med god Betænksomhed en Dødsdom — ikke just i Hensigt til min Broder, thi hans Ubestandighed forekom Climaet i at ødelegge ham. Han var desuden ikke engang tilbøyelig, meget mindre forfaldet til den Art af debauche, der tiest og egentligst dræber vore nordiske unge Mennisker, som

blive sendte derover. Men jeg kan ikke bare mig for at gjøre denne Anmærkning, i Hensigt til de ubarmhjertige Forældre, som uden mindste Samvittigheds-Nag skikke deres forvildede eller kun forgjeldede Sønner til et Land, hvor de dog nogenledes kan forudsee, at Døden er dem det visseste, og en moralsk Forbedring det umueligste. Var det dem virkelig om denne sidste at gjøre, skulde det være ubegribeligt, hvorfor de sendte dem saa langt bort i Skole hos Mulatter og forløbne Engellænder. De skulde uden Tvivl bedre kunde komme til sig selv igjen i Europa. Men det var dem om at gjøre, at befrie Jorden og egentligst sig selv fra en Byrde, en Skam, hvormed de har haft det Vanheld — og i Hensigt til Opdragelsen oftest den Uforsigtighed, den lasterhafte Ubillighed, at belæsse sig og andre. *A la bonne heure!* Men jeg veed, at jeg i dette Tilfælde, af to onde Ting, heller vilde være Søn end Fader. — For igjen at komme til min Broder, saa var han reyst til Vestindien, kort førend jeg kom tilbage fra Tydskland. Vi skrev hinanden et Par Gange til. Men inden et Par Aars Forløb fik jeg den Efterretning, at min Broder, i Selskab med to Franskmænd, havde haft det Indfald, uden sine Officeerers Forevidende, at gjøre en Lystreyse paa en lille Baad over til et af de Spanske Eylande. En medlidende Orcan havde paataget sig, med et at gjøre Ende paa denne og overalt paa hans heele besværlige Pilegrims-Reyse igjennem Livet. Med andre Ord — han var dronet. Dette var Enden paa min Broders Skjæbne. Jeg vender tilbage til min egen.

Jeg havde, som sagt, tabt min Broder af Synet — og nu rev Skibet mig allerede længer og længer bort, fra den sidste af alle dem, jeg hidindtil havde kjendt og elsket i Verden, fra alt Haab om Hjelp eller Understyttelse, som var grundet paa andet, end paa Gud og mit eget alt for modige Hjerte. Som Tovene springe, naar Skibet løber af Stabelen, saaledes brast nu enhver af de Forbindelser, som jeg hidindtil havde haft, med mit Fædrene-Land, mine Forældre, mine Venner — — og jeg foer brusende ud i Verdens vilde Ocean. Alt det, jeg søgte, var mig saa vild-

fremmed, som alt hvad jeg saae. Jeg eyede ikke en eneste Skilling i min Lomme; og min heele Rigdom bestoed i et Brev med et stort Segl for, en lille Lomme-Pistol, og de forslidte Klæder, jeg havde paa Kroppen. Man skulde formode, at disse Betragtninger havde opvakt Tungsindighed, Kummer, Frygt, og selv Fortrydelse hos mig, og man vil destomeer undre sig, naar jeg bevidner, at de just opvakte det modsatte af alt dette i min Sjæl. Jeg har virkelig, fra det første jeg kunde skjønne, haft noget Don Quixottisk i min Caracter, som et stolt Hjerte, der altid indtil Enthusiasme var Elskere af Friheden, i Foreening med en hidsig Indbildnings-Kraft uden Tvivl avlede, og visse Feyl i min Opdragelse bragte til Moedenhed. Jeg var fra Barns-Been af en soeren Elsker, en Beundrer af alt det Besynderlige, det hvorved man lettest kunde skille sig fra Mængden, og saaledes blive bemærket, ofte omtalt og peget med Fingre paa. Hvilken Sæd til sande og glimrende Dyder, om den havde blevet nyttet og styret i den rette Flugt! Men saa loed alle mine pedantiske Lærere, ikke en eneste undtagen, sig nøye med at proppe min Hukommelse fuld af Bibelske Sententser, Latinske og Græske Gloser og philosophisk Sladder (Nonsens), uden at en bekymrede sig om at danne mit brusende Hjerte, eller loed sig det vedkomme, enten jeg kunde tænke og føle, eller ey. De Eventyrer, som jeg med stor Begjærlighed sneg mig til at høre af Tjeneste-Folkene, var mig ligesaamange Troens Artikler. Min hurtige Indbildnings-Kraft fandt dem let ikke allene muelige, men selv smukke, og meget værde at efterabes, og da ingen gjorde sig Umage for at overtyde mig om deres Urimelighed, blev de naturligt nok de første Grund-Regler, hvorefter jeg i min lille Hjerne anlagde Planen til mit Liv. Jeg har uden Tvivl ønsket at seyle paa en Høvel-Spaand som Espen Aske Fiis, førend jeg har ønsket at erobre Verden som Alexander den Store. Men det er tilforladeligt, at det første af mine barnagtige Anslag, som jeg kan erindre, var at flyve, det andet var at hverve og anføre en Mængde Drenge, for med dem at erobre Tyrkiet — og det tredie at blive

Missionair i Aethiopien eller et andet Sted, hvor jeg kunde haabe at blive flaaet for Troens Skyld. Jeg anfører dette som en Prøve paa min Indbildnings-Krafts Fordærvelse og paa min naturlige Lyst til det besynderlige, eller til at bemærkes. Min Barndoms første Træk er desuden umistelige til med Tiden at kunde gjøre Regnskab for det sære, som uagtet saa mange skarpe Luttrelser er blevet uudsletteligt i min Caracter. Man kaldte mine Indfald dengang barnagtige, som de egentlig og i en nøye Forstand var — men man loe af dem, og man burde have grædt over dem. Bør man blot lee af Sæden til Ukrud, fordi den er saa lille? Man sagde mig ofte nok, at jeg bygte Casteller i Luften, men man hverken hindrede mig i at bygge fleer, eller lærte mig at blive ved Jorden. Da jeg begyndte at læse de Latinske Historieskrivere, læste jeg dem efter lovlig Sædvane blot som Stiile-Bøger, og dem, saavelsom alle andre historiske Udtog, uden mindste Valg, uden mindste Anvendelse i Hensigt til Sæderne og Livet. De blev følgelig meer Næring end Gift for det eventyrlige i min Tænkemaade. Da jeg kom i den offentlige Skoele, faldt jeg for mine Synders Skyld i en Philologs Hænder — det er at sige, han var en *purus putus Philologus*. For Resten var han virkelig en ærlig Mand, han var ufortrøden i sit Arbeide, og han vilde mig vist vel. Kun Skade, at han stadig troede, at der ikke behøvedes meer til mit eller nogens Vel, end den ædle Fordeel, at kunde latinsk, græsk og hebraisk bedre end sit Modermaal. Om jeg for Resten blev god eller ond, klog eller dum, var noget, som han sandt at sige neppe holdt sin Opmærksomhed værd — i det mindste kunde jeg hos ham uden al Tiltale vove de vildeste og farligste Stræger — naar jeg for Resten færdig kunde opregne mine Gloser og mine Regler, men feylede jeg heri, da var ingen Barmhjertighed at vente. Som en Art af Recreation tillod han mig i mine meget faae ledige Timer at lede omkring i hans vidtløftige Bibliotheqve, og der at læse, hvad for Bøger jeg vilde. De første efter min Smag, som jeg til mit Vanheld opdagede, var de Islandske Sagaer — ligesaamange Skrit nærmere til Daare-

Kisten for mig. Tom Jones, som jeg, til min Lykke troer jeg, kort derefter fik laant i Skoelen, forfiinede igjen nogenledes min Smag paa Eventyrer. Endelig fik jeg fat paa Robinson Crusoë. Denne Rousseaus Afgud kunde saa nær have gjort mig reent forrykt. Det er vist, at jeg, dengang tretten Aar gammel, ikke alleneste fattede det Anslag, men virkelig gjorde en Begyndelse med at undløbe til Holland, for derfra at seyle til Ostindien, i det fromme Haab at kunde strande underveys paa en eller anden ubeboet Øe. En af mine barnagtige Tildragelser, som i andre Hensigter fortjener ved Leylighed at fortælles udførligere! Nu var den tydske Krig begyndt, og den gav min romanske Tænkemaade en gandske nye Flugt. Det politiske Raserie, som dengang overfaldt og ventelig ved alle slige Leyligheder vil overfalde de Danske, er alt for bekjendt. Vi var ikke Danske meer, vi var Preuser og Østerriger. I alle Verts-Huuse, paa alle Torve, Kirke-Gaarde og andre Samlings-Pladse førte vi Krigen *in effigie*, eller egentligere *en miniature*. Det gik virkelig sjelden af uden braadne Pander. Vor Skoele deelte sig strax som alle andre Selskaber i to Partier, og jeg kom, til en Advarsel troer jeg for min tilkommende Skjæbne, paa det Østerrigske. Om Dagen de beste Venner, trak vi ordentligviis om Aftenen op imod hverandre i fulde Geleeder, og vort Slagsmaal gik saa lidet af med Spøg, at ikke sjelden en eller to af os maatte bæres hjem. De blotte Næver syntes os snart et alt for barnagtigt Gevær. Steene, som vi sloeg haandløst til hinanden med, var vore Kugler, og Knive, som vi bandt paa Enden af Kjæppe, vore Bajonetter. Det var et virkeligt Under, at intet Mord skeede. En Anmærkning, som jeg ikke kan undlade at gjøre, er, at vi virkelig begyndte at blande en Art af Politiqve i vore smaae Krige. Der var et Chor fattige Skoeledrenge, som egentlig heed Currender, fordi de var bestemte til at løbe for os andre, og som vi kaldte Corinther eller Crinther. Disse Corinther var næsten alle store, haandfaste og veløvede i at slaaes. Vi brugte dem som Hjelpe-Tropper, det er at sige, at det Partie, som kunde bringe de fleeste Penge til veye, leyede dem,

og var vis paa Seyeren. Dette gav Anledning til utallige Staats-Kneb og Cabaler. Vi begyndte at forføre hverandre de meest velhavende Cammerader fra. En rig Ridder blev os langt vigtigere end en stærk — det er at sige, vor Krig begyndte at blive modern. Men nok om disse Barnagtigheder!

I denne Tid var det, at jeg tilskrev min Moder et meget vidtløftigt og et meget comisk Brev, hvori jeg forestillede hende, at jeg ikke havde Lyst til andet end Krigen, og desuden ikke var bestemt til andet. En Engel, skrev jeg omtrent, havde aabenbaret sig for mig i Søvne, og ved at foreviise mig en Kaarde og en Pen, spurgt mig, ved hvilken jeg vilde forsøge min Lykke. Jeg havde af skyldig Lydighed imod min Moder strax grebet efter Pennen. Men han havde satt et Ansigt op derved, som om han vilde æde mig, og soeret paa, at jeg vilde blive det ulykkeligste Menniske, om jeg blev ved mit Valg. — Heele Frugten af min vittige Opfindelse var et Brev fra min Moder, hvori hun anbefalede min Rector, at give mig en god Product. Til min Lykke havde jeg ventelig just den Dag, da det ankom, opregnet en Snees Blade af *Knollii Vocabularium* med Færdighed. Vist er det, at han kun loe af mit Indfald.

Jeg blev følgelig imod min Villie Student, men min Sjæls Tilbøyelighed til det eventyrlige voxte uden Hindring. Man kan tænke, at jeg i min Stiffaders, en Bonde født Hørkræmmers Huus, og ved det danske Academie ikke fandt noget som kunde quæle den. En Omstændighed af de Danskes Kandestøberiske Krig, som jeg med Flid har spart til sidst i disse Betragtninger, er den besynderlige Høyagtelse, som man i Almindelighed havde for de Preusiske Husarer. Grunden hertil kunde i det mindste ikke være tilstrækkelig eller ægte, da Husarerne ved alle Armeer, næst Cosakker, Calmukker og Pandurer, med al Ret er mindst agtede af alle Tropper. Maaskee, at blot deres Huer og deres Knebelsbarter var Skyld heri. Rimeligere var det kanskee det dristige, det raske og vilde, som man comisk nok forudsatte hos Folk, der var saa bizarr klædte. Men endnu sandsynligere var

det den naturlige Tilbøyelighed, som en hver har til Friehed. Husarerne var, i det mindste efter vort Begreb om dem, de frieste blant alle Soldater. Om man kan være Helt under al Subordinationens Tvang, er noget som jeg vil opsætte at undersøge til en anden Gang. Saameget kan jeg sige strax, at det falder os af Naturen meget vanskeligt at forestille os en Helt i denne Stilling. Hvor liden Deel har dog den kjækkeste Infanterist, jeg vil ikke sige i vor Høyagtelse, men selv i vor Opmærksomhed, naar han vel med det koldeste Blod nøye forretter alle sine Pligter, men paa det mindste Vink af Trommen eller af Majorens Kaarde maae retirere for en Fiende, som han foragter? Hans Cammeraders Feighed, Generalernes Uforsigtighed, slette Stillinger, uformodentlige Vanheld — hundrede Ting forene sig i at quæle hans Tapperhed og enhver ærefuld Gnist deraf. Hertil kommer det, at han, forsænket i Mængden, sjelden eller aldrig kan bemærkes. Husaren derimod er ofte baade allene og frie. Hans Handlinger og hans Ære staae derfor tiere i hans Magt, og han bliver bedre og tiere bemærket. Dette er kun løse Betragtninger, som jeg med Tiden vil faae Leylighed nok til at undersøge nøyere. Nu vil jeg kun sige, at den ægte Tapperhed omtrænt er den høyeste Punct, som en menniskelig Sjæl kan naae, og at denne, naar den vil opløfte sig til en Dyd, som er saa ophøyet over vor ordentlige Sphære, nødvendig maae finde alle Baand besværlige og hinderlige; det er at sige, at enhver kjæk Sjæl, og selv enhver romansk Sjæl, enhver som ønsker at kunde udmærke sig fra den almindelige Hob, maae nødvendig ansee Friheden for en af de største timelige Lyksaligheder.

Dette bringer mig ved en ordentlig Følge til at tale om det, som jeg i Begyndelsen af disse Betragtninger erindrede, at jeg nemlig fra Barnsbeen af elskede Frieheden indtil Enthusiasme. Dem, som ønske at kjende mig, og i Anledning af mig nogle af det menniskelige Hjertes skjulteste Afkroge, beder jeg at legge nøye mærke til dette Hoved-Træk i min Caracter. Saavit jeg kan skjønne, har disse to Grundtræk, den Lyst nemlig, at bemærkes,

og den Lyst at være frie, baade først anlagt og siden bildet min Tænkemaade og min Skjæbne. Disse to Tilbøyeligheder har, som jeg før bemærkede, en meget nøye Forbindelse med hverandre — men den ene kan dog tænkes uden den anden; thi endskjønt jeg ikke vel kan være Helt, kan jeg dog meget vel være besynderlig uden Friehed. Nu vil jeg kun tale om denne sidste. Det synes strax, som at min naturlige Stolthed allene skulde være en tilstrækkelig Grund til denne min Lyst at være frie. Enhver Sjæl, som føler sin fulde Værd, og endnu ikke er fornøyet dermed; enhver Sjæl, som finder en uimodstaaelig Drift i sig til at stige op over Mængden, vil naturligviis ansee alle de Baand, der paalegges den af dem, som den vil opløfte sig over, for besværlige og modbydelige. Men dog var der vist endnu en anden Grund til min Lyst at være frie, en som bestemte den langt nøyere, en som tvang mig nogenledes til netop at blive Avanturier, og gjorde mig det næsten umueligt at blive enten Helt eller Staats-Forræder — det var en vis, mig naturlig Magelighed. Jeg skulde gjøre mig selv aabenbar Uret, om jeg ved denne Art af Magelighed vilde have en Afskye for alt Arbeide forstaaet. Jeg tænker desuden at have overbeviist vort Publicum om det modsatte. Heller vil jeg ikke tilkjendegive en Modbydelighed for alt paalagt Arbeide. Endskjønt dette allerede nærmer sig meer til Sandheden, er det dog ikke sandt i en nøye Forstand. Jeg skulde desuden herved kun gjøre en Zirkel; thi paa denne Maade blev min Lyst til Friehed Skyld i min Magelighed, ligesom jeg har paastaaet, at denne var det i hiin. Men jeg forstaaer den Svaghed, snart at kunde blive træt og kjæd af ethvert ordentlig bestemt, enformigt og vedvarende Arbeide. Jeg veed ikke, om jeg forklarer mig tydeligt nok. Jeg vil søge at oplyse det med et Exempel. Jeg skulde nemlig i Hensigt til Arbeidet slet intet for mig modbydeligt have fundet i at blive Præst og at holde 60 Prædikener om Aaret, ifald det havde kundet tillades mig at holde dem naar jeg vilde, f. E. syv i en Uge, og slet ingen i et Par Maaneder, eller to hundrede i et

Aar, og slet ingen i de to følgende. Men at paatage mig, Aar ud og Aar ind at prædike engang hver Søndag, dertil havde jeg neppe Taalmodighed nok. Dette strider slet ikke imod det, som jeg oventil har sagt om min Stivhed i at udføre de Planer, hvorpaa jeg engang havde begyndt. Thi jeg valgte aldrig eller meget ugjerne Planer, hvori jeg kunde befrygte saadanne enformige, ordentlig tilmaalte og vitløftige Arbeider. Og naar de imod min Formodning eller ved en Hændelse løb ind deri, da var min Undseelse for at gaae tilbage, det som jeg kalder min Stolthed, og min Egensind mig i Stedet for al Taalmodighed. Af disse Aarsager havde jeg førend min eventyrlige tydske Reyse ligesaa stoer Afskye for at blive Infanterist, som jeg havde Lyst til at blive Husar; og da Omstændighederne tvang mig til at blive det første, stræbte jeg af alle Kræfter at komme i Feldten i det Haab, at mine Forretninger da skulde blive meer utvungne og afvexslende, men saalænge jeg var nødt til at blive i Guarnison, var det min Egensind, min Stolthed allene, som hindrede mig i at skrive til mine Forældre, for at blive udløst. Af disse Aarsager har jeg og altid kun skrevet smaae Bøger, og naar jeg for Alvor engang har begyndt paa et noget vidtløftigere Arbeide, har jeg altiid maattet bruge to Forsigtigheder, om jeg ellers vilde have det udført — den ene, med en blind, halsstarrig og uafladelig Iver at haste dermed, indtil jeg var kommet over Halv-Veyen; den anden, at prale deraf til alle dem jeg kunde faae fat paa. Jeg kunde da haabe, at i den ene Hensigt Rimeligheden selv, og en naturlig Modbydelighed for at spilde saameget af mit Arbeide, og i den anden Undseelse, eller Stolthed, vilde hindre mig i at lade det ufuldført. Uden disse Precautioner kunde jeg nogenledes være vis paa, at det blev liggende. Af disse samme Aarsager har jeg meget vel kundet blive en Diogenes, men aldrig en Alexander.

I Anledning af de to saa modsatte Puncter, hvortil Stolthed drev disse to besynderlige, maae jeg, foruden at pege paa en Svaghed, som den første havde tilfælles med mig — at han

nemlig, saa stolt som han var, ventelig ikke gad underkaste sig den Tvang, de vedvarende og kjædsommelige Arbeider, som den sidste — endnu gjøre en Anmærkning. De af mine Læsere, som ikke nøye veed at skjælne det, jeg kalder Stolthed, fra det, man i Almindelighed forstaaer ved Ærgjerrighed og Stoeragtighed, gjøre mig den største Uret. Jeg har i en stræng Forstand aldrig været enten ærgjerrig eller stoeragtig — det er at sige, saameget som det har været mig om at gjøre, at beundres, saalidet har det nogentid været mig magtpaaliggende, at æres og at ophøyes ved udvortes Tegn over mine Med-Skabninger — og jeg er overbeviist om, at til hvilken Time i min Leve-Tiid jeg havde havt Valget imellem den meest glimrende Throne paa Jorden og Robinsons ubeboede Øe, jeg uden Betænkning havde valgt den sidste. Overalt, de som ikke kan tænke sig en stolt, uden tillige at tænke ham stoeragtig og begjærlig efter udvortes Ære — deres Sjæl er for plump og svag til at gjøre sig noget Begreb om den ægte Stolthed.

Jeg sagde oventil, at Magelighed bestemte min Lyst at være frie, nøyere. Den var virkelig Aarsag i, at jeg aldrig har fundet den Modbydelighed for at adlyde Forbud, som for at underkaste mig Befalninger. Var det en Handling, som blev mig forbudet, saa fandt min Stolthed, der — som det forstaaer sig — just af den Grund gjerne vilde prøve derpaa, en stærk Modvægt i min Magelighed, og denne fandt let Midler til at tilfredsstille hiin. Var det derimod en Pligt, som blev mig paalagt, saa forenede de sig begge i at ophidse mig til, om mueligt, at unddrage mig derfra.

Alt dette sammentaget — det er at sige, min Lyst at bemærkes, og min deels paa Stolthed, deels paa Magelighed grundede Lyst at være frie, har — som jeg før erindrede, og endnu beder nøye at legge Mærke til — i Foreening med Feylene i min Opdragelse, og min af Naturen hidsige Indbildnings-Kraft, frembragt og ikke kundet andet end frembringe det romanagtige, det eventyrlige Hæng i min Sjæl. Jeg kunde, om det havde behaget

Himmelen, gjerne have blevet en Aesopus eller en Diogenes, gjerne en Hercules eller en Amadis, selv en Zopyrus, en Scævola og en Curtius. Men en Aristoteles eller en Scotus, en du Guesclin eller en Cartouche, en Colbert eller en Sejan — det var mig platud umueligt at blive.

Jeg vil faae Leylighed nok, ved Fortsættelsen af mit Levnets-Løb, at udføre enhver af disse Poster vidtløftigere. Her har jeg kun berørt dem, for nogenledes at gjøre det tydeligt for dem af mine Læsere, der maatte finde min Tilstand, da jeg i en Alder af femten Aar saa reent venneløs og pengeløs reyste ud i den vilde Verden, vanskelig, om ikke fortvivlet — hvorledes disse Omstændigheder, langtfra at opvække Kummer og Frygt hos mig, kunde forøge mit Mod og min Glæde. Min Stilling var alt for besynderlig og romansk, til at jeg efter min Tænkemaade ikke skulde have fundet meget behageligt deri. Selv de Uleylighed, som jeg let kunde spaae mig af min Til-Stand, og som af deres Natur maatte være mig fortrædelige saalænge de varte, skulde virkelig have blevet mig et Tids-Fordriv, en Lykke, ved et eneste: *Olim meminisse iuvabit* — det er at sige, ethvert Vanheld blev mig meer end forsødet ved det Haab, at kunde fortælle det i sin Tid. Det maatte desuden nødvendig smigre min Stolthed, at min tilstundende Lykke saaledes begyndte fra slet intet, at jeg fuldkommen skulde danne den selv, og næst Gud og Lykken ikke skylde det mindste deraf til nogen anden, end til min Forstand, mit Hjerte og min Arm. Min Lyst at være frie var, i det mindste efter mit daværende Begreb, fuldkommen tilfredsstillet. Den mig allene bekjendte og allene fortrædne Tvang, som jeg hidindtil havde staaet i, under mine Forældre og Lærere, havde jeg nu revet mig løs fra. En Chef eller en Herre kan, tænkte jeg, i det mindste ikke saaledes genere dine mindste og ligegyldigste Handlinger, som de. Og kan han, vil han — saa er Verden stor, og du kan skifte. Overalt kunde jeg ikke see en eneste Vanskelighed forud, uden at jo min Indbildnings-Kraft strax vidste at hæve den. Den viiste mig ikke allene

tusinde behagelige og lykkelige Hændelser, der kunde og uden Tvivl vilde møde mig — men den gjorde det selv, tak skee de Romaner, hvormed jeg havde fordærvet den, til en afgjort Sag hos mig, at jo større Nøden var, desto større og nærmere var Hjelpen. Herved tænker jeg og at forlige mig med dem, der i Anledning af denne Fortælling kan have fatted nogen Mistillid til det, jeg sagde strax i Begyndelsen — at jeg nemlig meget sjelden eller aldrig havde foretaget mig nogen betydelig Hand= ling, uden med en Slags Frygtsomhed at undersøge og prøve alle de Vanskeligheder, som kunde møde mig derved. Efter nogle Aars Forløb, og da jeg havde samlet meer Erfarenhed, skulde jeg uden Tvivl have forudseet saa mange Vanskeligheder ved saadan en eventyrlig Reyse, at de havde været tilstrækkelige til at skremme mig derfra. Men nu havde jeg, sandt at sige, kun forudseet den eneste, at slippe vel, og ugrebet af mine Forældre, paa den Tydske Bund. Og den var overvundet. Og hvad havde jeg egentlig at bekymre mig over? Jeg havde et Brev i min Lomme, hvortil jeg fæstede al Tillid, og hvorefter jeg vist haabede at komme i Tjeneste hos Baron von Mannteufel, saasnart jeg kun naaede ham. Saa langt havde jeg frie Reyse. I det mindste kunde jeg ikke frygte for at døe af Mangel.

Det kunde maaskee falde nogle af mine Læsere ind at spørge, hvorfor jeg ikke havde bedet den Preusiske Resident forstrække mig med nogle Penge? — Han havde maaskee gjort det. Men at bede ham derom, det var min Stolthed platud umueligt. Og dengang havde min Stolthed vist Ret. Maatte Manden ikke have tænkt, at alt det Mod, jeg pralede af, al den Iver, jeg viiste for at komme i hans Herres Tjeneste, var et blot forstilt Væsen, blot en Masqve, under hvilken jeg vilde bedrage ham et Par Rigsdaler fra? Men da jeg saa tit har overdrevet denne Green af Stolthed, og da den saa tit har tilveyebragt mig meget væsent= lige Uleyligheder, kan det ikke være utjenligt, om jeg i Forveyen gjør mine Læsere noget nærmere bekjendte dermed. Det har nemlig altid været mig uudsigelig modbydeligt, om ikke slet

umueligt, at bede noget Menniske reent ud om en virkelig Gave, det er at sige, uden at jeg enten kunde vise, at jeg allerede havde fortjent den, eller i det mindste havde Haab om at gjengjelde den. Men saasnart jeg kun havde det mindste Glimt af Mis-Tanke, at min Bøn kunde fornedre mig i dens Øyne, som jeg bad, eller give ham Leylighed til at ophøye sig over mig, da var det mig altid saa umueligt at bede ham, som det var mig at mistrøste en bedrøvet. For endnu bedre at oplyse min Tænkemaade i denne Fald, vil jeg anføre den Orden, hvorefter jeg, saavit jeg kjender mig selv, altid har valgt en Maade at slaae mig igjennem paa fremfor en anden. Jeg har nemlig altid heller vildet mangle endog det nyttige, end jeg har vildet fortjene det ved et altfor suurt og stadigt Arbeide. Jeg har heller vildet fortjene det ved mit Ansigtes Sveed, og ved Trældom selv, end med Magt fratage det nogen, hvorom jeg kunde have den mindste Formodning, at han trængte ligesaameget dertil, som jeg. Jeg skulde vist altid have gjort mig mindre Betænkning ved aabenbar at røve det fra en, der kun nogenledes kunde undvære det, end ved at stjæle det fra den allerrigeste. Og jeg skulde tilforladelig før have bequemmet mig til at stjæle, end til at tigge det. Dette sidste har endog den yderste Nød aldrig kundet overtale mig til. Jeg vil snart faae Leylighed at oplyse dette ved overtydende Exempler. Endelig kan jeg vende tilbage til min Fortælning.

Ved Elven er, som man veed, mange Told-Steder, hvorved Skipperne maae opholde sig. Min Kaptain var i Land ved ethvert, og han bad mig ordentlig hvergang følge med. Men da han, uagtet han ellers var en meget høflig Mand, ikke havde den Betænksomhed, udtrykkelig at indbyde mig enten til Froekost eller Middags-Maaltid, saa undskyldte jeg mig bestandig med Hoved-Pine. Det faldt mig nemlig langt lettere at faste, end enten reent ud at tilstaae ham, at jeg ingen Penge havde, eller at gaae i et Verts-Huus uden at begjære noget, eller at begjære noget, uden i det mindste at byde mig til at betale — og dette

sidste kunde jeg, som man veed, ikke giøre med Sikkerhed. Da imidlertid baade Uhret og min Mave begyndte at erindre mig om, at andre Mennisker allerede længe siden maatte have spiist til Middag, og vi atter havde lagt os ved et Sted, hvis Navn jeg har glemt, men som ligger omtrænt tre Miile paa denne Side Lentsen, hvorfra jeg skulde kjøre videre med Posten, da und-skyldte jeg mig vel som sædvanlig, men da jeg var allene i Cajüten, kunde jeg ikke længer forebygge en vis Dybsindighed eller egentligere en Distraction, som er naturlig nok hos enhver, der er vant til sine ordentlige Maaltider, og endnu ikke har spiist Klokken tre om Eftermiddagen. Jeg sad med Armene over Kors lige for den aabne Cajüts-Dør og saa stivt op imod Him-melen, uden at vide hvorfor. Endelig faldt mine Øyne ned paa en Aabning, som var imellem Trappetrinene, og herigjennem opdagede jeg Halsene af nogle Flasker. Er det Viin? tænkte jeg — og det er det vel. — Jeg maae dog see. — Den Nysgjerrighed var ikke uden al Hensigt. Hillemænd! — fire, sex, otte, ti! Hvor mange skjønne Flasker! Det kunde ikke skade den gode Kaptain stort, om han mistede en deraf. Han skal dog give mig en Slags Fortæring. Hvor herlig spiller den dog imod Soelen! Jeg havde virkelig, i Tanker troer jeg, listet en af dem ud. Føde-Vahre er ingen Tyverie, og overalt kan du ja sige ham det, naar du har drukket den. Saaledes tænkte jeg omtrent, og puttede Flasken i Lommen. Herpaa gik jeg i Land og uden omkring Told-Stedet, langt op i Marken, hvor jeg lagde mig ved Siden af min Flaske, bag ved en af de yndigste Høye paa Jorden — — —

HØYEN

UAFSEELIGE Velsignelser omringe dig, du yndigste blant Høyene! Og fra din Top skal man aldrig kunde øyne det blinkende Sværd! — aldrig den sorte, gnistrende Røg, som forkynder Ødeleggelser! Paa din Top skal den sølvhaarede Landmand sidde og overtælle sine Rigdomme, og fortælle sin uskyldige Ungdoms Bedrifter til opmærksomme Børnebørn — og prise den Al-Gode, som har velsignet ham! Paa dig skal den kjælne, sortøyede Pige opløfte sine Hænder af Snee mod Himmelen, og kræve den til Vidne til den hellige Pagt, som hun indgaaer med sin guulhaarede Hyrde! — og Himlen skal høre hendes Eed og gjøre — at hun aldrig kan bryde den! Men i dine Skygger skal en Trop skjærtsende, med Roser bekrandste Piger ofte indfinde sig mod Kjølningen, og dantse i Kreds om en halvslumrende Barde — og fordre Amors Lov-Sang og Hymens Lov-Sang af ham — og med fulde Hænder bestrøe ham med dine Blomster — og forstyrre ham i den Sang, hvilken han, ligesom ubekymret om dem, altid begynder forfra om Bacchi Seyervindinger og om Viinens Glæder! —

Vær evigt velsignet, evig udmærket, evig festelig, du elskeligste blant Elvens Høye! Thi i dine Skygger drak Cimbrernes dengang spiirende Barde fordum de udsøgteste Lyksaligheder i sig med store Drik. I dine Skygger følte, smagte, nød han alle en flammende, en med Laster ubesmitted Indbildnings Krafts, alle et ædelt, et svulmende Hjertes himmelske Fortryllelser! Endnu havde Melpomene ikke indviet ham til sin Helligdom — endnu havde hun ikke betroet ham den vældige Harpe. Men da han

blev undfanget, havde den guddommelige lagt en Gnist i hans Hjerte, og allerede havde den grebet om sig, allerede begyndte den himmelske Ild at ulme, og en ulige større Kreds, end den, der indskrænker de fleeste Dødelige, havde allerede aabnet sig for hans varmere Indbildnings-Kraft, hans meer smeltende Følelser. Mennisker, som blot iagttoeg almindelige Pligter, saae han, tænkte han neppe meer — og de lave, krybende Dyder, Egennyttens Døttre og Frygtens Døttre, følte hans Hjerte dengang intet for. Hans stirrende Syn fulgte utrettet med Heltene i deres høyeste Flugt, og hans Hjerte slog kun høyt for Handlinger, som Engle maatte beundre! Forført af den raske, den venskabelig skuffende Muse haabede han dengang snart selv at kunde ligne disse jordiske Guder, hvis Ære hans Sjæl svulmede af. Hun sagde ham det ikke, at han kun var bestemt til at besynge dem — da skulde hun have bedrøvet ham dermed. Men nu, ak nu smelter hans Hjerte i Lyksaligheder, og hans heele Sjæl i fortryllende Følelser, naar den himmelske tilvinker ham at forfølge de Helte med høye Toner, hvis Spor hans svagere Fod ikke kan træde i, og med svulmende Sang at naae de Dyder, som Skjæbnen har formeent ham at udøve. Rask som Ørnen river han sig da løs fra sit tungere Støv, fra sin snevrere Kreds — og i Følge med dem han besynger, stiger han op imod dig, du de sande Dyders Kilde, de reene Glæders Udspring! — Ak, at du kun ofte vilde byde din himmelske Sangerinde at tilvinke ham, du Saligheders Fader! — Ak, at du vilde styrke hans Vinger, at han ikke for hastig sank tilbage til det betyngende Støv — ikke for dybt i det besmudskende Leer! — Ak, at han da selv, naar han forgjæves flagrende ikke kan rive sig løs fra de Baand, som hilde ham, dog aldrig taber dig af Sigte, du evige Forbarmer! aldrig dig, du allerhelligste Væsen! aldrig den salige Tids-Punkt, efter hvilken han evig ved Siden af dydige skal knæle for din Throne! Evig i Chor med ubesmittede synge dine herlige Egenskaber!

Salige Formaal, kan den henrykte Digter tænke — føle dig — føle din Himmel? — og see tilbage til en Tue, hvorunder

han fordum nød nogle af dine svageste Glimt — indhyllede, dæmpede, næsten qualte i en Skye af jordiske, af daarlige Glæder? Han kan det! Han skal det! Thi evig dyrebar er den mindste Gnist af himmelske Dyder — og evig Salighed er i den spædeste Straale af deres Fader. Derfor skal din Barde ofte taknemmelig, ofte velsignende erindre dig og de Vellyster, som du fordum skjænkte ham, o du elskeligste blant Høyene!

VIIN-FLASKEN

MEN ret alvorlig, mein Herr von Thundern-Trunk, om De engang af et Vanheld faaer disse Blade at læse, vil De ikke da kalde mig et Kyllinge-Hoved, fordi jeg har kundet kagle, sværme — hvad Deres Naade behager at kalde det — thi Følel-ser kjende De dog ikke — maaskee drømme saa meget over en stakkels Flaske Viin, og det dertil, med Deres Tilladelse, kun en Halv-Potte-Flaske Muskateller, troer jeg — og det femten (16) Aar efter at jeg har drukket den? Deres Velfordøyelighed har nu i saa mange Aar daglig i det mindste drukket fire Flasker, uden at en eneste kan bebreide Dem, at Deres Hjerte eller Deres For-stand nogentid har lidt den mindste Forandring derved — eller at Deres Taler nogentid har gjort Dem mistænkt for at være skeyet ud fra den Zirkel af Ideer, for ikke at sige Tanker, hvori det er Dem og Deres tykbugede Slægtninge arveligt og egent-lig at dreye sig — det er at sige, Deres Høyadelige Ahner, og Deres Høyadelige Jagt-Hunde — *Balançen i Europa*, og Priisen paa Smørret. Den største og eneste Virkning, som De nogentid har følt, enten af Tockayer eller af Madera, er — at den har befordret Deres Middags-Søvn — og Deres Natteroe. Sov vel, min Herre!

Næsten fortryder det mig, at jeg har spildt mine Ord paa det Styk-Fad. Men dig beklager jeg, du ædle Drue-Saft, du som umisbrugt er Guders og Menniskers Glæde, at du saaledes skal fordærves i en Vom, der ligesaagot kunde udspiiles ved Moose-Vand, som ved dig — i den dunstfulde Sphære af en chaotisk Sjæl — *proh Phoebe!* i det aërohydrogasteriske Svælg, hvoraf en lille Kant af et Hjerte pipper op, ligesom Loths forsaltstyttede

Hustrue af det døde Hav — hvor du er ligesaa ufølt, som du var i dit Hochlandiske Oxse-Hoved, ligesaa spildt, som om du var kastet i Maël-Strømmen. Virkelig, der maae allerede være gaaet Kold-Fyr i den Sjæl, som Viinen — Viinen selv ikke kan op-varme til Følelser, til Munterhed — ikke opløfte til ædle og store Forsæt — hvori den tvertimod quæler den sidste lille Grad af Virksomhed, hvorved den rørte sig — en hver Kraft, foruden *Vim inertiæ*. Den ærlige, pjaltede, slunkne, bombogranotympota-ratandiniske Caspar Mauren Brecher, som, naar han har drukket sin Flaske suur Landviin, slaar Flasken mod Veggen med den ene Haand, og giver det sidste af sin Leening til en Stodder med den anden, er meer Menniske og bedre Menniske, end hans cor-pulente Excellence, som, naar han har drukket sex Flasker Cham-pagner, sætter sig i sin Læne-Stoel at snorke, og giver sin Tjenere Ordre, at slaa Døren i for Næsen af alle hans Creditorer. Hans Excellence er en Esel, som var bestemt til at æde Tidsler, og ved et Vanheld kommer over en Kiste fuld af Makroner. Lige følelseløs, lige uskjønsom føler han kun, at han har faaet Bugen fuld. Men endnu engang, lad ham sove!

En Passage af den Hellige Augustin falder mig ind. »Druk-kenskab *(ebrietas)*«, siger han omtrænt, »er langt fra mig; Herre, forbarm dig over mig, at jeg aldrig forfalder dertil! Men — *crapula interdum obrepit servo tuo* — det er at sige — men en Ruus, eller endnu egentligere og værre, den Hoved-Pine, som man føler Mor-genen efter en Ruus, lister sig undertiden paa din Tjenner. Herre, lad den altid være langt fra mig!« Nogle har heraf vildet slutte, at den gode Kirke-Fader har kundet stikke en stoer Deel Viin til sig, uden derved at lide den mindste Svækkelse i Forstanden, endskjønt han om Morgenen derefter fandt nogle Uleyligheder deraf i Hovedet — og paa den Maade skulde den hellige Au-gustin, efter mit Begreb, omtrænt have været en Herr von Thun-dern-Trunk. Dog de gode Herrer, som har fortolket ham saa-ledes, har ventelig til deres Ære selv aldrig havt nogen Ruus. Det er nogenledes physisk umueligt, at det Hoved, som om Mor-

genen efter en Sviir er saa fortumlet, at det endog lider Smerter, om Aftenen førend Søvnen slet ingen Uorden skulde have følt. Den besynderlige Egenskab, at kunde taale megen Spiritus, uden nogen kjendelig eller betydelig Forandring i det man kalder sin Forstand, forudsetter desuden efter mine Tanker et af to — enten et stort og herskende Pflegma — et vandagtigt Legeme og en vandagtig Sjæl, som ved ingen Slags Physisk eller Moralsk Ild kan ophidses til fiinere Følelser, ved ingen Spore sprenges ud af den snevre Begreb-Kreds, hvorved den engang har beroeliget sig — eller og setter den en langvarig, en til Laster og til Natur hærdet Vane forud. Jeg tilstaaer, at jeg føler en Art af Tvang ved at sige dette sidste. Det er virkelig kun den Agt, som man ikke vel kan negte endeel tobeenede Sexpotte-Bimplers naturlige Forstand og Følsomhed, der afnøder mig denne anden Deel af mit Dilemma — thi nogle, skjønt ikke altforvel udvikklede Begreb i min Sjæl tilsige mig, at det havde været nok med den første. Jeg tiltroer mig ikke, jeg tør ikke ligefrem paastaae, at de, som kan taale megen stærk Drik uden at tabe noget af deres Forstand, — aldrig har havt megen Forstand at tabe — at alle de, hvis Lidenskaber heele Strømme af Phlegeton ikke kan ophidse, skulde have en Sjæl, der var skaaret ud af en Ege-Knub — eller med andre Ord, at ingen Kunst, ingen Vane kan frembringe denne ædle Færdighed, at drikke meget, Forstanden uskadt, hos andre end hos en født Esel, en følesløs Dosmer, en *purus putus Pflegmaticus*. Jeg tør ikke paastaae dette ligefrem. Og dog kan jeg ikke begribe, hvorledes en øm, følsom, vittig, munter og virksom Sjæl nogentid kan vennes til at taale sin egen naturlige Heede stærkt forøget ved en fremmed, uden at blive sværmerisk, løbsk, uregjerlig derved — det er at sige, jeg kan ikke begribe, hvorledes man kan venne Krud til — *simile claudicans* — at ligge ved Siden af Ild uden at springe i Luften. Hvorledes alting er, saa er det vist, at jeg, som uroest besidder en af de varmere Sjæle, ved ingen Øvelse, ved ingen Vane endnu har kundet bringe det til at taale meer — mine Concepter uskadte — end saadan en

stakkels Flaske Viin fra Mayn-Strømmens Bredde eller fra Rhone-Flodens Bredde, som Herr von Thundern-Trunk drikker i to Drik for at væde sin Gane. Det er vist, at den indtil denne Time giver mig al den Munterhed, som jeg med en god Samvittighed kan tillade mig — at jeg ikke kan gaae et Skrit længer uden at blive en Nar, og at jeg af to onde Ting heller undertiden vil blive en Nar ved to Flasker, end ikke kunde blive det ved sex. De stærke Herrer, som kan taale meget, vil see herat, at jeg ikke har nogen synderlig Credit for dem — og at jeg i min Rangforordning sætter dem endnu en Classe dybere ned, end dem, som undertiden, *tout de bon*, drikke sig en Ruus paa, *qvibus crapula interdum obrepit*, som det vederfoer den gode Fader Augustin — endskjønt jeg legger min Haand paa mit Bryst og vidner, at jeg med denne angrende Lærer oprigtig beder: Herre, forbarm dig over mig, at det altid maae være langt fra mig! — Hvad jeg før vilde have sagt om vor Kirke-Fader, var, at man hverken med Rimelighed og Billighed kan tilskrive denne skarpsindige og fromme Lærere saa kold og vandagtig en Sjæl, som jeg forudsætter hos dem, der af Naturen kan taale megen stærk Drik uden Forandring i deres Forstand — eller beskylde ham for ved en lang Vane at have opnaaet denne Færdighed, om den ellers kan opnaaes allene derved. Efter mine Tanker har han følgelig ligefrem villet sige: Jeg er ingen Drukkenbolt, men undertiden slaaer jeg en Sviir af.

Hvorfor er jeg dog ikke en Physiolog eller i det mindste en Oinokoiliolog, at jeg kunde udvikkle alle de skjønne Ting, jeg nu har skrevet, noget kunstforstandigere? Min kjære Herr Doctor Ching-Chung-ha-jeh, dersom vort danske Tungemaal om et tusind Aar, som jeg vist haaber, bliver det moderne døde Sprog i Kampschatka, og jeg i Hensigt til mit Liv og Meeninger en *Autor classicus* deri — saa hav den Godhed at skrive Noter til mig, og iblant andet ved dette Capitel at anføre alt, hvad jeg formodentlig har meent og skulde have sagt — dersom jeg havde forstaaet mig selv! — Det er imellem os. Men for Deres Læsere

maae De sige: dersom jeg havde fundet det for got — F. E. At de fiineste Nerver, som mødes i *Cerebello*, og ved hvis yderste Ender Sjælen sidder, for efter Gotbefindende at slaae dem an, ligesom en Capelmester sine Tangenter — ved en vis Grad af spiritueuse Dunster nødvendig maae spændes saa stærk, at heele Musiken derover kommer i Uorden, undtagen de ere indvikklede i saa megen Fit, saa mange olieagtige Vædsker, at disse Dunster vel ikke kan virke paa dem, men at de tillige blive saa slappe, at den gode Capel-Mester ved al sin Kunst kun kan afnøde dem meget matte, neppe hørte, mindre følte Toner. *I. Q. E. D.* Jeg er ret glad over, at jeg intet forstaaer af al denne Tintamarre — thi dersom jeg og forstoed det, saa gad jeg dog ikke skrive et Bogstav meer derom, og dersom jeg gad, saa havde jeg ikke Tid. Der er endnu en Deel got Folk, som jeg i Forbigaaende maae tale et Par Ord til, førend jeg kan komme tilbage til min elskte Høy — —

Hvor blev den gode Caspar Maurenbrecher af? Her... Ney, det var for grovt! Uhyre! Prygle sin Kone! Hugge Næsen af sin beste Ven! Skjelde sin Officeer! og det altsammen af Fuldskab! Thi for Resten var han en skikkelig Karl, som aldrig skulde fortørne en Kat. Uhyre! siger jeg endnu engang, dersom jeg vidste, at jeg i mindste Maade havde smigret dig, da jeg før sagde, at du var meer Menniske og bedre Menniske, end den følesløse, hvis tykhuudede Sjæl Viinen selv ikke kan virke paa — da skulde jeg uden Betænkning rive dette Blad i Stykker. Men endskjønt jeg virkelig troer, at du af Naturen er et bedre Menniske, saa troer jeg og det, som Erfarenhed nu bekræfter, at du kanst gjøre dig til et tigange verre, og at en langt uudsletteligere Skam, et langt større og skrekkeligere Ansvar hviler paa dig, naar du gjør det allene for at kildre dine Sandser. Jeg føler, at jeg bliver alvorlig. Af Veyen, Caspar! Grib ham, Vagt, at han kan blive arqvebuseert jo før jo heller — om ikke for andet, saa fordi han næsten har bragt mig ud af det gode Luune, som jeg altfor gjerne vilde bringe tilbage med mig til min Høy. Og hvorfor bliver jeg nu meer alvorlig? Hvorfor blusser min Kind? Hvorfor truer denne

tungthængende Taare at slette min Skrift ud? O mine Læsere! o Himmel! Hvormeget — hvormeget har jeg, som jeg vilde, at denne Taare kunde udslette! — — — Af Veyen, Caspar! — — Med et got Luune vil jeg vende tilbage til min elskeligste Høy, og med et opklared Ansigt til den Flaske Muskateller, som jeg fordum drak med den reeneste den uskyldigste Vellyst. Her fore=kommer desuden i nærværende Værk et Capitel om Ørfigener, et om Skrædere, et om trekantede Klinger, og et om Stiffædre, hvori jeg faaer Leylighed nok og meer end jeg skjøtter om, at snakke udførlig om Caspar og hans Lige. Dog kan jeg ikke bare mig for endnu atter at beklage dig, du ædle Viin, du, som umisbrugt er Guders og Menniskers Glæde, at du saaledes skal vanhelliges, saa ofte ved Umaadelighed forvandles til en Gift, hvis første Virkning er at nedstyrte dem under de umælende, der bestem=tes til at være den Allerhelligstes Billeder! — — hvis anden Virk=ning — — Af Veyen, Caspar!

Jeg kan ikke undlade i forbigaaende at hilse paa Dem, myn Heer van Water=Souss! Paa Deres blege sammenskrumpne An=sigt, Deres opkastede Læbe, og en vis fiin Folde ved den ene Side af Deres Mund, lader det, som om De vil bebreide mig, at jeg kan drikke et Glas Viin med Vellyst, og selv efter saa mange Aars Forløb med Vellyst erindre mig at have drukket det. Viinen, vil De sige, kan være god som en Lægedom, som en Hjerte=Styrkning; men til Glæde? — — en viis Mand behøver ikke, han foragter, han afskyer de sandselige Glæder. Vel, myn Heer, og imedens De siger alt dette, kildrer De Deres Gane med Røgen af en skarp, en ildesmagende Urt, hvoraf Dunsterne, naar de stige Dem i Hovedet, just bringer Dem til at raisonnere som en Sække=Pibe. De erindre sig med Henrykkelse den Kna=ster, ved hvis Damp De for tyve Aar siden talte Pølse=Snak; og jeg maae ikke med Vellyst, med Taknemmelighed erindre mig den beperlede, den skummende Christal, hvis balsamiske Ud=dunstninger forvandlede sig til lutter høye og salige Tanker, lutter store og ædle Forsæt i min Sjæl — opklarede den til at kunde

see Heltes og Englers Formaal, og gav den i det mindste paa nogle Øyeblik Kræfter til at følge deres Spor — smeltede, udvidede mit Hjærte til et Svælg af Kjærlighed, hvoraf alle mine Brødre, mine Fiender, al Verden kunde have drukket, om de havde vildet! — —

Men alle disse Følelser, vil De sige, er ikke ægte, ikke naturlige — det er Sværmerier, Drømme, opvakte ved Dunsten, og ligesaa varige som den. — Jeg maae tilstaae Dem, at Deres Størrelse ikke er ægte — dog et Slags Sæd, nogle Grundtræk maae de vel forudsætte, og jeg tvivler paa, at alle Druerne af Schiras kunde bringe det dertil med en Schah Sefi. Dog dette hører ikke til Sagen. Men hvad deres Varighed betreffer, saa er jeg næsten overbeviist om, at [de] endskjønt de, som det forstaaer sig, skrækkelig svinde ind, dog ofte, om ikke altid, efterlade sig nogle Spor. Og om det og er blotte Drømme, som igjen forsvinde, saa fordærve de dog intet. Og hvor søde, hvor uskyldige, hvor tilladelige synes de mig! De Ideer, myn Heer, som en Pibe Brasilier opvækker hos Dem om den nordøstlige Fart til China, er hverken nyttigere eller bedre. Men hvad raaber jeg paa Deres Tobak? De vil ikke ryge en Pibefuld meer, De vil vænne sig af dermed. Og sender da Deres Vater-Suppe, Deres Bratchen og Deres Sallatchen ingen Dunster i Deres Hoved? Opvække de ingen smaae, fortrædne, knarvurne, menniske Fiendlige, hypochondriske, baragruiniske Tanker hos Dem, som først forsvinde ved Deres Middags-Søvn? Men en Christen, siger De — — — Hollah, myn Heer! Jeg recommanderer mig, jeg har ingen Tid at bie længer. Denne Post er desuden alt for vidtløftig, altfor øm, altfor vanskelig til at afgjøres nu — og jeg haaber kun, Tid efter anden at komme til rette derom med mine fortroeligste, mine menniskekjærligste, mine meest medlidende Venner. Saameget vil jeg imidlertid tilstaae Dem strax, myn Heer, at det er meget farligt for et Menniske og for en Christen, at betroe sig til Viinens Glæder. At der, som min kjæreste Lærer har lært mig, i dem som i mange andre Ting er en Streg ———————— hvorover man ikke kan komme uden at falde i Rende-Steenen,

og at man i denne Fald altforlet, altforgjerne kommer over Stregen . . . Farvel, myn Herr! — —

Og nu, da jeg har faaet disse Fremmede fra Halsen, som jeg ugjerne vilde have meget med at bestille, nu kan jeg tale i Fortroelighed med mine bedste, mine elskeligste Venner, med de fornuftige, oplyste og christelige Menniske-Venner, som jeg egentlig kun skriver mit Liv og Meeninger for, som jeg egentlig kun betroer til at kige ind i mit Hjertes skjulteste Leddiker, og at bedømme det, som de indeholde. Jeg har i Følge af en meget naturlig Regel — en Regel, som Homer fulgte, førend den blev udfundet af Aristoteles — for ikke at skildre ilde, nødvendig tiilig maattet gjøre Anlegget i det mindste til et vist Hoved-Træk i min Caracter — et Træk, som har saa stor, saa væsentlig en Indflydelse paa mine Luuner, min Tænkemaade og min Skjæbne, at om jeg udeloed eller skjulte det ved at fortælle mit Levnets-Løb, jeg da ikke allene maatte synde imod den Sandhed, som jeg saa hellig har lovet mine Læsere, men ved en stor Deel af mine Handlinger, selv imod Sandsynligheden. En Aarsag meer, hvorfor det tiilig maae anlegges! Imidlertiid koster det min naturlige Stolthed meget — det er ikke et ringe Offer, som jeg bringer Sandheden, Viisdommen og Dyden. Lad dette forsone, siger Clarices Lovelace, i det han skal døe af det Saar, som han har faaet i en Duel. Lovelace er en Nar, om han troer, at hans infame, nederdrægtige, umenniskelige Blod kan toe hans skidne Sjæl reen i den Allerhelligstes Øyne. Og jeg vilde være en Nar, om jeg troede, at det langt ædlere Blod, som nu farver mine Kinder, skulde kunde aftoe de Pletter, hvormed den ædle, den i sig selv uskyldige Drue-Saft altfor ofte har besmittet mig. Ney, ney, dyrebareste Forsoner! men du veedst, og jeg veed et Blod som kan, som skal aftoe dem. Men umueligt er det, nogentid at naae vort store Mynsters, den kjærligste, den ædelste Menniske-Vens Fod-Spor, uden at elske sine Brødre. Og hvorledes kan man elske dem, naar man ikke i det mindste stræber at gjøre dem de Feyl, som man har begaaet, og som man kun kan angre, saa uskade-

lige som mueligt? Men mig, som fra andre Sider har gjort mig bekjendt og synlig for mange, paaligger dette meer end andre. Jeg lider derunder, men just dette giver mig den sødeste Trøst, den fasteste Overbeviisning, at jeg efterkommer min Pligt, fordi den er en Pligt. Og naar jeg engang fuldkommen har udvikklet det Træk, som Historiens Regler nu kun tillade mig at anlegge, saa skal min Ydmygelse allene kunde give mig Dristighed nok at sige til eder, mine medlidende Brødre: Lad dette forsone!

Fra den første Tid af, hvori jeg kan erindre mig selv, og hvori jeg kjendte stærke og spiritueuse Drikke, har jeg altid været en determinert Elsker af dem. Det var maaskee kun at smigre mig selv, maaske det og var at tale ugrundet, om jeg sagde, at mit choleriske Temperament, min tørre og heede Complexion havde nogen Skyld heri. Jeg vil før troe, at den første Kilder, som min Sjæl har følt ved de nye, de besynderlige, de store og ædle Billeder, som udklækkede af Viinens Heede sværmede omkring den — at det første vellystfulde epanchement, den ulmende, varme, smeltende Udvidelse, som mit Hjerte fornam ved den fremmede Ild, har forført mig til at anstille nye Forsøg — og at disse, da de lykkedes lige saa vel, efterhaanden har gjort mig det trygt, sædvanligt og nødvendigt, at anstille fleer, uden at tilsidst enten Stregen, eller den Rende-Steen, den Af-Grund, som laae bag ved Stregen, kunde skrekke mig derfra. Hvad det første betreffer, saa er det vist, at min Sjæl altid har fundet en usigelig Fornøyelse i det besynderlige, det usædvanlige og det store, i det, som Indbildnings-Kraften selv sjelden seer uden fremmed Lys, og det, som man følgelig langt sjeldnere seer virkelig. Denne Tilbøyelighed er gaaet saa vit hos mig, at det sædvanlige og dagelige undertiden derover virkelig er blevet mig modbydeligt, og at jeg ikke sjelden har syntes mig en Borger af en anden Verden. Jeg har før talt noget om dette Hæng hos mig. Af denne Aarsag var det mig som et Barn den største Vellyst at høre Eventyrer; da jeg blev en Dreng at læse Romaner, og da jeg blev ældre, at spille dem selv. Af denne Aarsag synes mig virkelig endnu

6*

hver Nat, hver Søvn uheldig og spildt, hvori jeg ikke drømmer. Af denne Aarsag finder jeg i denne Time en langt større Vellyst ved en halv Flaske Viin i min ensomme Grotte, end jeg skulde finde i det udsøgteste Selskab af peene Nymper eller af tørre Philosopher. Hvad Hjertets Udvidelse betreffer, saa tvivler jeg paa, at nogen dødelig besidder et følsommere, ømmere, og — hvad skal jeg kalde det? kilderkjærere Hjerte, end jeg. Smertens Glæde selv, som nu næsten er den eneste, hvori det kan tage Deel, er det den saligste Vellyst — men enhver stoer Handling, som det føeler, er det en Straale af Himmelen; og i en Strøm af Livets Kilde forvandles enhver Taare, som den afnøder mit Øye. Af denne Aarsag har jeg altid med en unævnelig Vellyst læst og hørt velskrevne Tragoedier, og da jeg blev ældre, forsøgt at skrive dem selv. Af denne Aarsag troer jeg endnu, at jeg i det mindste har vant mig til at elske Viinen, fordi den, i Mangel af store og rørende Handlinger, skaber dem for mit Hjerte, og hvor de virkelig har Sted, udvider det til at kunde nyde dem fuldkommen. Den synes mig — at forstaae her, som i alt det ovenanførte, naar det ikke gaaer over Stregen — at gjøre mig meer opfindelsesfuld, meer skaberisk, dristigere, ædelmodigere, større og bedre, end jeg ellers skulde være. Thi man maae mærke, at Viinen vist aldrig har været nødvendig enten til at gjøre mit Hjerte følsomt, eller til at hjelpe min Indbildnings-Kraft i at udfinde nye Billeder. Men jeg taler her allene deels om en større Grad af Følsomhed, en større Grad af Opfindelses-Kraft, deels om visse uundgaaelige dorske Øyeblik, hvori Hjertet er koldt og Forstanden slumrer. Om jeg — som det kan være mueligt — endnu smigrer mig for meget, ved at holde disse Egenskaber for de første Kilder til den Svaghed, hvorom jeg taler — saa beder jeg af Hjertet om Forladelse derfor; og jeg lover helligt, at naar jeg ved en nøyere Prøvelse af mig selv opdager andre, jeg da uden mindste Forbehold skal aabenbare dem for mine Læsere, saa heslige som de og maatte forekomme mig selv. For nærværende Tid troer jeg, at de selvsamme

Hoved-Træk i min Sjæl fra Begyndelsen af ere Skyld i, at jeg er blevet en Roman-Ridder, en Poët, og en Elsker af Viinen.

Man maae for alting nøye legge Mærke til, at denne sidste Tilbøyelighed, saalænge den ikke overskrider de Grændser, inden for hvilke jeg i ovenstaaende Paragraph har betragtet den, det er at sige, saalænge den frembringer de omtalte Virkninger, og ikke gaaer over Stregen, vist ikke i mine Øyne er en Feyl, som jeg enten formaaer at angre, eller har havt i Sinde at gjøre mine Brødre uskadelig, uden — — i Hensigt til dens Følger. Der-som jeg oventil har kaldet den en Svaghed, saa er det blot fordi enhver sandselig Lyst egentlig er en Svaghed, og ikke fordi jeg skulde holde den for mindre tilladt, end nogen anden af de aller-uskyldigste, uden forsaavit, at jeg vist holder den for meer farlig. Dersom jeg altid havde ladet det blive ved den uskyldige, den ædle Vellyst, som jeg fordum drak ved min Høy, da skulde jeg intet havt at angre, intet at afbede. Der var paa det høyeste ikke meer at sige paa mig i den Fald, end der er paa en, som finder Fornøyelse i at lade sig kløe paa Ryggen. Jeg har oventil sagt min Meening herom til min Vanddrikkere. Men det farlige! den ulyksalige Streg! Heri bestaar heele Knuden. Man vil i det efter-følgende af denne Historie faae at see, hvorledes først Glæden selv og Ubesindighed, Selskaber, Leyligheder og Fristelser, siden Gjenvordighed, Kummer, Ærgrelse, Mismodighed og alle Hypo-chondriens Ulykker Tid efter anden har drevet denne i sig selv uskyldige Lyst altfor ofte og altfor langt over den fatale Streg — og hvorledes Vanen tilsidst, og deraf fødte physiske, legem-lige Nødvendigheder har forøget og hærdet den til en Grad, der har været stoer nok til at spilde det for mig, som man i Almin-delighed kalder sin timelige Lykke; stoer nok til at paalegge mig at angre, afbede, og saavitsom mueligt at rette den.

Er denne Lyst da saa farlig for alle? Eller er det mig allene, og faae andre ligesaa besynderlige som jeg, der har maattet under-ligge under vore Sjæles stærkere Ild, under vores fleer og større Anfald af Luuner, og under den skjulte Kjæde af Hændelser,

som vi kalde vor Skjæbne? Jeg vilde ønske det. Thi jeg synes mig virkelig tvunget ved reent at fraraade mine Læsere en Lyst, som virkelig i dette Øyeblik er min Skjøde=Lyst, uagtet jeg meget nøye kjender alle dens Farligheder. Men jeg tvivler paa, at nogen altid eller engang ofte ustraffed kan skjertse omkring paa Bred= den af de Af=Grunde, hvorpaa den fører sine Elskere ud. Det forstaaer sig, at jeg her ikke taler om de Thundern Trunker, der aldrig har smagt eller kjendt dens himmelske Sødheder. Jeg taler blot om saadanne, der drikke Viinen med Vellyst for den Virk= nings Skyld, som den gjør paa Indbildnings=Kraften og Hjertet, og hverken for at kildre deres Gane, eller af andre endnu slet= tere Aarsager. Men i Hensigt til deres Fordeel, som jeg egentlig taler til, kan jeg kun gjøre to Ting — den ene, strax at advare dem, for alting ikke ved altfor megen Igjentagelse at gjøre denne Lyst til en Vane eller en Natur=Trang — den anden, ligefrem, saa oprigtigt og tydeligt som det er mig mueligt, at vise dem de Feyl=Trin, som denne Lyst har bragt mig til at gjøre, de Skrin= ter, som den ofte har bragt mig paa, og de Sumper, som den undertiden har ført mig i. Dette er et af mine betydeligste For= maal i Fortsættelsen af mit Levnets=Løb.

Jeg har aldrig været en Thundern Trunk, og jeg er af Na= turen uskikket til nogentid at blive det. Jeg har, som jeg før har sagt, aldrig kundet taale meget. Jeg har, forsaavit jeg veed, sjelden eller aldrig drukket allene for at drikke, hverken for paa en un= derdyrisk Maade at prøve Styrke i den Fald, eller for at gjøre Verten Ære, eller for at høytideligholde en Fødsels=Fest, eller for at drikke Kongens Skaal, eller for at unde Viintapperen Penge. Jeg siger aldrig allene af disse Aarsager — thi det forstaaer sig næsten, at de som Paaskud undertiden ere komne min Skjøde= Lyst ret vel tilpas. Men et er det, at det altid har været mig mod= bydeligt at trænge til disse Paaskud, og at jeg altid, naar jeg havde Valget, hundrede gange heller har vildet drikke min Flaske *Vin du Rhone* i en ensom Grotte, end heele Strømme af Bur= gunder og Tockayer i sværmende Selskaber. Et andet er det, at

skjønt disse anførte Aarsager almindeligt i de Fornuftiges Øyne kun holdes for Paaskud, saa ere de det dog ikke altid. Der ere vist mange, som drikke allene af Forfængelighed, eller af en utidig Undseelse, eller af Ærbødighed for en formeent Pligt at gjøre alting med. Og disse Svagheder er jeg mig tilforladelig ikke bevidst. Endnu maae jeg erindre, at min Gane sjelden eller aldrig har havt nogen Deel hos mig i Viinens Glæder. Naar jeg fik frembragt den søde Spænding i mit Hjerte, den Klarhed i min Forstand, den Raskhed i min Indbildnings-Kraft, som jeg vilde,saa var det min Smag altid ligemeget, ved hvad for Midler det skeede. Og saa modbydelig som Rhabarbera er mig af Naturen, saa skulde jeg i denne Time, naar det frembragte ovenanførte Virkninger i min Sjæl, heller drikke et Decoctum deraf, end den mig saa kjære røde Drue-Saft, naar den ikke udrettede meer hos mig end Theevand.

Saa meget om disse Thundern-Trunker, som jeg nu for evig tager Afskeed med, og som jeg egenligst kun har talt om, for at undgaae selv at holdes for saadan en, og for at bevidne denne Sort af Viinens Misbrugere min fuldkomneste Foragt, og for tiilig at begynde en lille Trette med de got Folk, der, uforsonlige med dem, som elske Viinen for Indbildnings-Kraftens og Hjertets Skyld, holde dem for aldeles undskyldte, som, sikkre i Hensigt til deres mod alle Indtryk hærdede Sjæle, drikke den ædle Druesaft ligesom de spise Østers — blot for at kildre deres Gane og at styrke deres Mave. Denne Trette vil i Fremtiden give mig Materie til et langt Capitel om dem, der holde det for meget anstændigere at drikke sig en Ruus paa i to Flasker Rhinsk Viin end i Genever for fiire Skilling.

En Caspar — — ja en Caspar — — men endnu noget maae mine Læsere skaane mig for at føre denne Meening ud. Saameget maae jeg sige strax, at jeg førend mit to og tyvende Aar, det er at sige, førend nagende, bidende Bekymringer begyndte at efterlade Ar i min Sjæl, der maatte udfyldes, inden at Glæden kunde gjøre sine sædvanlige Træk derpaa, — sjelden og i det høyeste kun fem Gange gik over Stregen. Er det ikke meer end

nok? vil man naturligviis sige. Men jeg har skyndt mig med alting, og man maae mærke, at jeg førend mit to og tyvende Aar allerede havde været Student, Land-Stryger, Krigsmand, Theolog, og med Tugt at melde Autor — at jeg allerede dengang havde været hundrede Gange i den yderste Mangel, hundrede Gange i Dødens Strube — at jeg endelig havde været forelskt som en Rotte, forlovet op til begge Ørnene, og for at gjøre mit Maal fuldt op til Bredden — Versemager. Saameget om Viin-Flasken.

Har jeg ikke nok sagt det, at alle disse Tracasserier tilsidst vilde fordærve mig det Luune, som jeg saa gjerne vilde bringe med mig til min Høy? — Gjerne vilde jeg kalde de forbigangne Tider tilbage, gjerne unde mine Læsere at kige ind i den Scene, som da syntes mig saa behagelig, og gjerne endnu engang nyde den selv. Ak, men det er ikke meer en lysegrøn, med tusind-farvede Yndigheder omringet Høy, som jeg sidder ved. En gam-mel sørgelig med to Puder opfyldt Læne-Stol er mit Sæde —

> Und der Oberste Trumpf sass hoch im elastischen Lehn-Stuhl,
> Dachte sich seiner Jugend Sünden pp.

Og ved min Side staaer et randløst Blæk-Glass — Himmel! hvor langt fra Muskateller! — Dog jeg vil gjøre hvad jeg kan.

Kom da, min Hebe, kom, min elskværdige Juliane, med dine blaae smagtende Øyne, og fyld mit Begger med den ildrøde, skummende Nectar, som fordriver Bekymringer og udvider de sammenkrybende Sjæle til at modtage Guders Glæde.

Og nu, mine Læsere, nu har jeg den Fornøyelse at ønske Dem, ikke alt hvad De fortjener, men alt hvad De behøver. Saa! det gjorde got? Og nu — thi man gjemmer det beste tilsidst — og nu, mine udvalgteste, fortroeligste Venner, som jeg allene aabner mit Hjerte for, nu ønsker jeg for Verdens Skyld, at De maae leve længe, og for min Skyld, at De endnu maae væde min Aske med nogle Taarer og sige: *Alas, poor Yorrik!*

Hvem som har Lyst at gaae med mig til min Høy, de behager at følge!

HØYEN

MED den usigeligste Fornøyelse sadte jeg mig eller rettere lagde jeg mig bag ved min Høy, saaledes at jeg hverken kunde see mit Skib, eller sees af Folkene derpaa. Forved mig udbredte vidtudstrakte Marker, alle Vaarets spæde Yndigheder. Om ikke rigere, saa dog lykkeligere end den Persiske Monark, laae jeg paa et lysegrønt, med Guld igjennemvirket Teppe. Over mit Hoved var en Himmel af gjennemsigtig Sapphir — utallige af de kunstigste Sangere og Sangersker kappedes om at bede mig velkommen og at forlyste mig med de meest indtagende Symphonier. Rundt omkring min Throne skjærtsede smaae vingede Zephyrer og tilhviftede mig en Vellugt, der forekom mig langt sødere end Dunsterne af den dyrebareste Røgelse, næsten saa sød som min Arendses Aande. Ved mine Fødder laae Bacchus — det er sandt, den guulhaarede Søn af Semele havde gjort sig saa lille, at han var krøbet ind i en Halv-Potte-Flaske. Dog saasnart hans Broder Phoebus smiilte til ham, kunde han ikke meer dølge sin guddommelige Glands. Men det som gjorde min Lykke, min Herlighed fuldkommen, var et Hjerte, som hoppede i mit Bryst af Mod og Forventning, som svulmede af uskyldig Glæde, af de største, de ædelste Forsæt, og af et sværmerisk, et meer end Don Quixottisk Haab. Virkelig, naar man kun vil samle de faae Træk, som jeg hidindtil har skildret af min daværende Gemyts-Beskaffenhed, saa vil man finde, at der dengang intet fattedes til min fuldkomne Lyksalighed, uden en troe Sancho Pansa, som jeg kunde have meddeelt mine Følelser og mine Hensigter. Jeg kunde nu snart haabe de frygteligste og de løyer-

ligste Hændelser. Thi deri maae jeg sige, at jeg skjælnede mig fra mit store Mynster, at det comiske løb i det mindste ligesaa= meget ind i min Plan, som det tragiske. Med faae Ord: min heele Stilling var saa romansk som jeg kunde ønske den. Jeg laae i et fremmed Land, i en Egn, der lignede de eventyrligste af dem, hvis Beskrivelse jeg havde læst; med en Flaske ved Siden, og en Pistol i Lommen. For Resten uden Forældre, uden Opseere, uden Venner og uden Penge! Hvad vilde jeg vel begjære meer?

Jeg kan, for at være saa sandrue, som jeg har lovet at være det, kun meddeele mine Læsere faae Træk af min daværende Fornøyelse, det er at sige: ikke fleer, end dem jeg meget nøy= agtig erindrer. Vilde jeg overlade mig til min Pinsel, skulde Ind= bildnings=Kraften let forføre mig til at skildre den saaledes, som mig nu synes, at den ved slig en Leylighed burde yttre sig, i Stedet for at skildre den, som den virkelig loed sig see.

Da jeg havde lagt mig saa fordeelagtigt, som jeg kunde, og i nogle Minuter med en taus Henrykkelse igjennemtænkt, følt, nydt alle min Tilstands Lyksaligheder, saae jeg mig om efter en Steen: og da jeg snart fandt en, sloeg jeg med et af Vellyst, af Mod, af Overgivenhed svulmende, brusende Hjerte Halsen af min Flaske. Ikke Alcmenes Søn, da han havde slaaet alle Hove= derne af den Lernæiske Slange, blev saa belønnet, saa lykkelig, saa stolt som jeg, da jeg havde halshugget min uskyldige Ynd= ling. Han fandt kun en stinkende, dræbende Gift i sin Fiendes Hovedløse Krop, og af min arme henrettede Vens Hals flød en balsamisk Saft, som lovede, som skjænkte mig et nyt Liv, og ligesaamegen Selv=Tillid som om jeg, lig hiin Helt, havde dræbt et Uhyre.

Herved advares alle og enhver af de Skribenter, hvis Ud= arbeidelser har eller kan have den mindste Indflydelse paa Hjer= tet — de allene undtagne, som befatte sig med at forfærdige Strids=Skrifter, Blut= und Trauer=Bühnen, og Spaadomme om Ver= dens Under=Gang — at de aldrig arbejde, naar de har Anfald af Gicht, aldrig i et Kammer, hvor der er megen Gjennemgang

og mange Fluer, og aldrig længere end tre Timer ad Gangen. I dette Øyeblik har jeg udfundet denne Regel, og den allene har frelst Livet paa den nysanførte Cluninstaridosarchidiske Lig=nelse, som jeg ellers skulde have slettet ud, om den og skulde have kostet mig Reenskrivningen af et heelt Ark. Men nu skal den blive staaende til et advarende Exempel, til et Vidunder, til en Skræk og en Afskye for alle følende Skribenter, der ønske at meddeele deres Læsere nyttige, glade, ædle og store Følelser. Jeg vil ikke engang tale om det kolde, det søgte, det urigtige og urimelige deri. Men, ret alvorlig, mine Herrer, troe De, at den ærlige Mester Gotskalk, eller at vor store Anatomicus Herr Doctor Skelett, eller at en Slagter, en Martyrolog, en Engelsk Tragoedieskriver i en Hast kan udklække fleer grusomme, blo=dige, vemmelige — troe De, at en Forræder, en Judas kan tilveye=bringe fleer uædle, afskyelige Begreb, end denne korte Lignelse, endskjønt kun Hændelseviis, opvækker? Hvor uværdig er den min Høy! Hvor uligt er ethvert Træk deraf min daværende Gemyts=Beskaffenhed!

Maae da Sjælen altid opløfte sig over sin Sphære for at naae Dyden og ædle Tanker? Eller kan Smerter, kan Fortrædenhed og Træthed nedtrykke den indtil uædle og grusomme? Det er et vigtigt Spørgsmaal, som jeg nu er for træt til at undersøge.

Jeg vil ønske mine Læsere en god roelig Nat. Jeg vil for=friske mit Hjerte ved at snakke en Times Tid med vor Oncle Tobby og med den ærlige Corporal Trim. Og i Morgen vil jeg vende tilbage til min Høy.

HØYEN

JEG dreyede mig med Flasken i Haanden om imod Norden, imod vort lykkelige Dannemark, som dengang, i forbigaaende sagt, syntes mig det ulykkeligste Land blant alle, fordi det havde ingen Krig, ingen Bjerge, ingen Skovrøvere, ingen vilde Dyr, og overalt ingen Materie til Eventyrer. — — —

Øster-Søen, Gud være lovet, et heelt Hav er os imellem — sagde jeg ved mig selv. De skulde have ont ved at naae mig, om de vilde. Jeg kunde være i Algier, førend de kom her. Min arme Broder! din Lykke er spildt! — men min er tryg, min skal de ikke meer hindre! — O min Moder! dersom du nu kun vidste — kun kunde forestille dig, hvor jeg var — hvor lykkelig jeg var! Men vær kun roelig! — vær ikke bekymret for mig, min kjæreste Moder! Snart, snart tænker jeg, vil De faae at see af Aviserne, at Deres Johannes var en gandske anden Person, end De tænkte. Eller naar jeg nu skikker Dem det kostbareste af det Bytte, som jeg gjør ved en eller anden Leylighed, da vil det glæde Dem — da vil De vise det frem til Deres Venner, og prale deraf, og sige: min Johannes tænker dog paa mig. Ja evig, evig tænker han paa dig, min inderlig elskte Moder! Tak, tusinde Gange Tak for alt det gode, du har viist mig fra min spædeste Barndom! Nu, da jeg Gudskeelov ikke meer trænger til dig, nu vilde jeg ønske, om det kunde skee dig uskadt, at du snart maatte trænge til mig, at jeg dog kunde viise dig, hvor taknemmelig jeg var, hvor høyt jeg elsker dig. Imidlertid lev vel, min sødeste Mama! klukklukklukkluk — lev evig vel, lev lykkelig, og elsk Deres tro Johannes! — — — klukklukklukklukklukkluk — — — Aha! — — —

Og Dem, min Herr Sted=Fader, endskjønt De virkelig har været slem imod mig — endskjønt jeg, sandt at sige, ikke kan lide Dem, ønsker jeg Dem dog oprigtigt alt vel. De vil faae det at see, at jeg under Dem det. Naar jeg nu, om Gud vil, bliver Ritmester, og Oberst, og maaskee noget meer, da — men ikke før — skal jeg ære Dem, som om De var min Konge; da skal jeg overøse Dem med Vel, og da skal Deres Opførsel imod mig fortryde Dem.

Tanken var unegtelig ædel, og jeg troer vist, at den har lok=ket nogle kostbare Taarer af mine Øyne. Det var den store Tu=renne, troer jeg, som engang i Hidsighed loed en af sine kjæk=keste Granaderer give et halvhundrede Stokke=Prygl for en ringe Forseelse. Det skal fortryde Dem, sagde Granaderen med koldt Blod, da han havde udstaaet sin Straf. Generalen, som hørte dette, loed ham give et halvhundrede endnu, men da Granade=ren dog blev ved at gjøre den samme Trusel, var han saa men=niskelig, at han loed, som han ikke hørte den. Kort derefter kom det an paa, at udfinde en overmaade dristig og duelig Mand til jeg veed ikke hvilken Expedition, hvorpaa en vigtig Fæstnings Indtagelse beroede. Man udsatte en Prœmie paa hundrede Du=cater, og ingen meldte sig. Alle Officerer, som kjendte vor Gra=nader, var enige om, at ingen kunde eller turde paatage sig denne Commission, uden han. Paa Turennes Ordre, som allerede havde glemt den føromtalte Execution, talte man til ham derom. Han paatoeg sig den strax og udførte den med en bravoure, en habi=lité og et Held, der var over al Forventning. Den skjønnende General gik ham imøde, for med Høytidelighed at overlevere ham den udlovede Belønning. »Ney,« sagde Soldaten, »jeg har kun gjort min Pligt, og jeg vil ikke tage imod nogen Løn derfor; men Dem, da De sidst, om De erindrer det, loed mig behandle paa saa æresmertende en Maade, sagde jeg, at det skulde for=tryde Dem, og jeg vil haabe, at jeg har holdt mit Ord.« Med Taarerne i Øynene faldt Turenne ham om Halsen og gjorde ham paa Stedet til Captain. — Men jeg kommer tilbage til min Historie.

Nu, min kjære Sted=Fader, sagde jeg — med høy Røst, som det foregaaende — Gud lade det gaae Dem vel! Klukklukkluk!... Var det ikke virkelig en Karrighed, en Tilbageholdenhed af min Sjæl, at jeg ikke drak meer? kun tre fattige Kluk! Mit Gemyt, synes mig, viiste sig her ikke fra sin fordeelagtigste Side, og en fiin Menniskekjender, der havde seet min Opførsel i denne Fald, vilde have satt ti mod et, at jeg maatte have en stærk Dosis af Stolthed til Hjelp, om jeg i paakommende Tilfælde skulde handle ligesaa ædelt imod min Sted=Fader, som Granaderen mod Turenne.

Og nu, min kjæreste, min arme Broder — nu maaskee du allerede er paa Veyen til de Ulyksaligheder, som jeg har undflyet. Havde du dog fulgt mig! Men naar du nu hører min Lykke, da maae du ikke blive fortrydelig derover. Det er, som du veedst, ikke min Skyld, at du ey har taget Deel deri. Dog vel mueligt, at jeg endnu, og snart kan hjelpe dig. Imidlertid lev vel, min Broder, lev evig vel! klukklukklukkluk pp.

Og nu, mine Venner! — —

Hvormange Venner havde jeg da vel dengang, min Herr Qvæstioturius? Jeg skal svare Dem oprigtig. Om alle de, som vi elske, kan kaldes vore Venner, saa havde jeg dengang omtrænt fem hundrede Millioner, ifald der er saa mange Mennisker paa Jorden. Thi det er tilforladelig et Hoved=Træk i min Caracter, at jeg fra mine Barns=Been har havt og endnu har en inderlig, en usigelig Tilbøyelighed, at gjøre alle de Skabninger, der see ud ligesom jeg, og jeg tør sige alle Skabninger uden Undtagelse, lykkelige og fornøyede. Selv de, hvis Væsen og Opførsel imod mig gjorde, at jeg til en Tid umuelig kunde lide dem, behøvede kun at trænge til mig, at smiile til mig, at trykke mig i Haanden, for at blive mine beste Venner, for at have al min Eyendom og selv mit Blod til deres Tjeneste. Jeg berører kun dette Træk af min Caracter, og langtfra ikke for at prale deraf, som af en Dyd; det er kun en Tilbøyelighed, en Vellyst — maaskee tildeels en naturlig Følge af min Stolthed. Thi denne gjør det nødvendigt at elske sine Velgjørere, og om mueligt at giengjelde deres

Velgjerninger — men hvormeget smigrer det den ikke, naar vi gjøre dem got, som ikke kan vente det, som intet got har forskyldt af os! — og hvor ulige meer kildres den, naar vi kan gjøre dem lykkelige, som vente det modsatte af os, og som har forskyldt det! — Hvormeget større føler Hjertet sig dog ved at give, end ved at tage! — Hvormeget ædlere ved at give got, end ved at give Intet! — Hvormeget høyere ved at give Got, end ved at give Ont! — Det er vist en Tilbøyelighed, som har sin Belønning i sig selv. Og, hvad dens Kilde og er, saa er det vist, at jeg altid har havt den, at jeg i den Tid, jeg taler om, følte den med en langt større Heede og Enthusiasme end nu — og at jeg ved min Høy med den ægteste Velmeenenhed drak heele Verdens Skaal.

Himmel! hvormange fiendtlige Krigs-Casser, hvormange Steder plyndrede jeg ikke ud, i min sværmende Indbildnings-Kraft, for at hjelpe alle dem, som jeg kjendte nødlidende! Hvormange glade Ansigter, hvormange lykkelige gjorde jeg ikke! Hvormange Pleye-Huuse og Hospitaler rettede jeg ikke op! Hvormange Familier bragte jeg ikke paa Fode paa Østerrigernes Bekostning. Men man vil sige, at jeg paa den Maade gjorde ligesaameget ont som got. Jeg gjorde det ikke. Et var det, at jeg baade holdt det for en Soldats Pligt at gjøre Fienden al Afbræk, følgelig at plyndre ham hvor og naar han kunde; og jeg var overbeviist om, at min Forskaanelse i den Fald kun lidet eller intet vilde nytte ham, da der dog var tusinde og tusinde, som vilde gjøre det, jeg loed være. Et andet var det, at min flygtige Indbildnings-Kraft underveys i visse Maader oprettede al den Skade, den gjorde. Jeg bevarede med Livs-Fare Jomfruer fra at blive voldtagne, og Værgeløse fra at blive dræbte. Jeg slukkede Ildebrande! Jeg tog en Deels Eyendomme under min Beskyttelse, og jeg gav en Deel nødlidende, fortvivlede eller kun grædende alt det igjen, som jeg og andre havde frataget dem — og hvorledes jeg bar mig ad, beholdt jeg dog, jeg veed ikke selv hvorledes, altid nok tilovers til at besørge alle mine øvrige Indretninger. Det var en Velsig-

nelse, som min Tænkemaade fortjente. Jeg imidlertid, jeg som sad ved min Høy og gjorde nogle tusinde lykkelige, jeg vidste, eller egentligere jeg formodede kun et eneste Menniske paa hele Jorden, der havde nogen særdeles Godhed for mig. Denne Tanke synes ydmygende. Men sandt at sige, brød jeg mig dengang ikke meer derom, end jeg i dette Øyeblik bryder mig enten om en Tønde Guld, eller om min Nathue.

Jeg drak, som sagt, en god Slurk paa alle mine Venners, det er at sige paa heele Verdens Velgaaende.

Men nu forloed jeg alle Uden-Værker. Jeg samlede mit heele Væsen, mine Tanker, mine Tilbøyeligheder, mine Ønsker, mine Sværmerier ind i mit Hjertes inderste Lukke. Som en Gjerrig, der med Fornøyelse en Tid lang har talt med unge Forødere, eller med trængende Arvinger, eller med Fordeelbringende Jø-der, dog føler en hemmelig Glæde, naar han bliver af med dem, fordi han nu kan gaae ind i sit mørke Kammer til sit Jernbe-slagne Skriin og lukke det op, og besee, og beføle, og nyde sit Hjertes Gud — saaledes fandt jeg ligesom en Lettelse, da jeg nu troede, at jeg havde afgjort alle mine øvrige Pligter, og uhindret af dem kunde lade min Sjæl anstrænge alle sine Evner paa at gjennemtænke, at skue, at nyde sin skjulteste, sin kjæreste Tanke — dig, du elskeligste blant Pigerne! — Verden døde for mig, og jeg følte kun Arendse! —

Elskværdigste, himmelske Pige! — raabte jeg — guddomme-lige Arendse! dig har jeg gjemt tilsidst for at nyde dig ufor-styrret og længe! — — Himmel! hvad tænker du nu om mig, du dydigste? Uden at tage Afskeed, uden at give dig det mindste Nys om mit Forsæt, gik jeg bort. Hvor brænder ikke mit Hjerte efter den Tid, da du kan see af Aviserne, hvorfor jeg gik, at du tildeels var Skyld deri, og at jeg ikke er dig uværdig! Vidste du dog, at Hoved-Formaalet af mit Foretagende var at fortjene dig! Var du dog Vidne til enhver af mine Handlinger!... Men det er vist, det er et helligt Løfte; jeg vil troe dig Vidne dertil. Jeg vil troe dig nærværende. Og dersom jeg da foretager mig noget

— dog det kan jeg ikke — men dersom jeg foretager mig noget, som er dit Hjerte uværd, du dydigste — da vil jeg kaste mig paa Knæe for dig, og underkaste mig din Tugtelse, og afbede det, og love Bedring! — Du skal være min Lederinde, min Dronning, min Skyts-Engel!

Og nu give Gud, at hellige Engle maae bevogte ethvert af dine Trin og med deres gyldne Vinger tilhvifte dig Lyksaligheder! — klukklukklukullerolullerolullerolullerokluk! — — — Aha, deyligste! — — Men dersom nogen uværdig, det er at sige enhver anden end jeg, skulde understaae sig i min Fraværelse at nærme sig til dig med Haab, da give Himlen, at de maae hvifte ham Sand i Øynene! — — at han ikke kan see dig! — — Ja før — før en anden, der ikke skjønnede paa dig som jeg, skulde røve dig fra mig, før give Himlen, at din Faders Gaard maatte brænde af, saa at du intet frelste uden de Klæder, du gikst med! — at Kopperne maatte tilrede dig som et Dørslag! — at du maatte faae ildrøde Øyne, en finned Næse, en savlende Mund, og en Taille som en sort Ræddike! — — Da, da skulde du see, at det ikke var din Skal, men dig, dig selv, det heele, det inderste dig selv, som din Ewald elskte! — Hvor vilde du da ikke blive rørt! — Med hvor kostbare Taarer vilde du ikke væde mine Kinder, naar du saae, at min Kjærlighed, min Troeskab var steget i lige Grad med dit Vanheld! — — Bdurrurrurr! klukklukkluk! — — Imidlertid er det bedre, at du bliver, som du er! — —

Sig mig, min deyligste, sig mig: vil dit Hjerte slaae høyt? — vil dine Kinder blusse, naar du nu læser i de Berlingske Tidender: »En ung Dansk, ved Navn Ewald, har i den sidste Bataille, ved en Tapperhed der overgik hans Alder, frelst sin Generals Liv. Den unge Helt er let blessered, men Generalen har skikket ham en Standart til den første Bandage pp«? — Himmel! — — og naar du kort, kun kort derefter læser: »At vi ikke har tabt det sidste Slag, har vi maaskee den unge Cornet Ewald, næst Himlen, allene at takke for. Rytteriet, som bedekkede den høyre Fløy, begyndte allerede at vige for den fiendtlige Ild, da han

med sin Standart i Haanden sprengte for ved sin Esqvadron lige ind paa Fienden, og deels ved Ord, deels ved sin Handling opmuntrede den til at følge sig. Massacren, som den i første Hede anrettede, var skrækkelig, og vor Seyer er fuldkommen. Hans Majestet har skjønnet paa vor Cornets Tapperhed, som han burde, og skjænket ham en ledig Esqvadron.« — Bravo! — —

Deres Velgaaende, Herr Ritmester Ewald! klukklukklukkluk — — Videre kommer jeg ventelig ikke i Sommer! Og det kan være nok! Men til Vinteren begjærer jeg Permission paa et Par Maaneder. Jeg flyver hjem til dig paa Kjærligheds Vinger, og legger mig selv, mine Lorbær, og maaskee en eller anden fiendtlig Prindsesses Klenodier for dine Fødder. O min Arendse! — Da vil du smiile — men naar jeg igjen skal bort — da vil det koste dig nogle Taarer! — Dog man kan ikke undvære mig ved Armeen! Æren kalder! — og som en Lynild sees jeg i Spidsen af min Esqvadron, just i det der leveres et Feldt-Slag. Alting er i Forvirrelse. Med Sabelen i Haanden styrter jeg ind paa Fienden — jeg adsplitter, jeg forfølger ham — han retirerer ind i en af sine beste Fæstninger, og i Stridens Heede trænger jeg mig ind med ham. Jeg besætter Porten, holder den ryddelig for vore øvrige Tropper, og inden han kan besinde sig, har jeg erobret Fæstningen, og plantet de kongelige Faner paa Voldene. Alle Munde og alle Aviser blive fulde af min Roes. Alle Udenværkerne af Commendantens Frue skikker jeg som et Seyers-Tegn til min Arendse. Kongen gjør mig til Oberst og slaaer mig til Ridder! Potz tausend! — Jeg var tilfreds, at det kun var Vinter igjen, at jeg snart kunde komme hjem og gjøre Dem min Opvartning, min naadige Frue Oberstinde! — Imidlertid har jeg den Ære at erindre Deres Velgaaende! — Klukklukkluk! — Dog det bliver ikke derved. Snart bliver jeg General o. s. v. —

Der var til Lykke intet meer i min Flaske.

En vis Calif søgte, da han var forvildet paa Jagten, Skjul hos en Arabisk Bonde og begjerte noget at drikke af ham. Bonden, som langtfra ikke drømte om at beherberge de Troendes

Behersker, og kun lidet brød sig om Mahomets Forbud, satte i sin God-Hjertighed en Kande ret god Viin for sin Gjæst; og Califen, der ligesaalidet brød sig om Prophetens Viin-Mandat, drak uden Betænkning en god Slurk deraf. »Min Ven!« sagde han, i det han satte Kanden fra Munden, »du dømmer maaskee af min Klædedragt, at jeg er en ubetydelig Person; men jeg kan sige dig, at jeg forestiller noget ved Califens Hof, og der maaskee kan tjene dig.« — »Det er got,« svarede Bonden. Califen toeg herpaa fat paa Kanden igjen og drak efter sit Hjertes Behag. »Din Viin er fortreffelig,« sagde han, idet han pustede; »og for at gjøre dig vis paa din Belønning, vil jeg kun sige dig, at jeg er Califens Yndling og altid den nærmeste om hans Person.« — »Det er mig kjært,« svarede Araberen. »Din Bevertelse skal vist aldrig fortryde dig,« sagde Jægeren, da han efter en lille Pause havde drukket tredie Gang; »thi jeg kan ikke længer dølge det for dig, at den, du har havt under dit Tag, er de Troendes Behersker Al-Mauni selv.« Nu snappede Bonden sin Kande og vilde gaae bort dermed. Den undrende Calif spurgte ham om Aarsagen. »Ey!« raabte Bonden, »dersom du drak engang endnu, kan det ikke feyle, at du jo blevst til vor hellige Prophet; og end en Drik, da skulde du sige, at du varst Gud i Himmelen.«

Denne Historiette er ofte fortalt, og jeg skulde ikke have fyldt mit Papiir dermed, om den ikke havde saa megen Lighed med min. I det mindste skulde neppe nogen Potentat have været sikker for mig paa sin Throne, dersom min Flaske ey havde været tom.

Nu heldede jeg mig fuldkommen tilbage, og under de sødeste Sværmerier faldt jeg i en tryg Søvn. Hvorlænge jeg har sovet, veed jeg ikke, men da jeg vognede, heldede Dagen stærk, og da jeg af en meget naturlig Tilskyndelse strax løb op paa min Høy, for at see efter Skibet, fandt jeg, at det var borte.

Hvilken nye Forvirrelse! — siger maaskee en Deel af mine Læsere — og hvilken nye Føde for min romanske Sjæl! — siger

jeg. — Ene, om Natten, i en ubekjendt Egn — det tegnede til et besynderligere, et frygteligere Eventyr, end jeg i mine meest sværmende Drømme havde haabet saa snart. Min højre Haand begyndte mechanisk, Sjælen ubevidst, at lege med Pistolen; og med langsomme, stive Skrit gik jeg ned af min Høy.

ARENDSE

HAVDE jeg da og en Arendse? — eller var det en Dulcinea, som min Indbildnings-Kraft allene skabte sig, fordi den trængte dertil? — Ney, ved Cupido, jeg havde en, eller egentligere, jeg havdes af en deylig, en fiin og skarpsindig, en ædel, en majestestisk Arendse — en af disse skyggefulde Skjønheder, hvis Smiil er som Soelens igjennem en regnfuld Himmel — hvis Vink er en gjennemtrængende, en uimodstaaelig Straale af tungsindet Dyd — en af disse bydende, mægtige, fortryllende Brunetter, som man ikke kan see uden Ærefrygt, og neppe elske uden Tilbedelse. En Arendse, med store mørkebruune, straalende Øyne, med en lille kroged Næse, en Mund, hvorpaa Gratierne syntes at skjærtse, tykke kastaniebruune Lokker, som beskyggede en sneevid Hals, to runde, elastiske, svulmende — — o Himmel! — jeg glemmer mig! — men det vigtigste! — En Arendse, med en dydig, en vittig, en satt og en høy Sjæl — en Arendse, med det ømmeste Hjerte, som nogentid har slaaet bag ved et Snørliv! — Jeg havde hende. O Himmel! — o mine Læsere! — O du, som Smerter har gjort følsom og øm, du som mishandlet, forladt af Verden sidder i din ensomme Hytte og læser dette Blad, for at forslaae din Kummer — lad en eneste medlidende Taare dryppe derpaa! — Jeg havde min Arendse — og nu har en anden hende! — Fordum nagende og martrende, nu snigende og dræbende Gift! — Erindring om mit Tab! — fortærende, ødeleggende Tanke! — Kilde til min Fortvivlelse, mine Uordener og mine Ulykker! — Kilde til min daglige Kummer og mine Taarer! — naar vil du fortørres? —

Saavit jeg kjender mig selv, vilde jeg have forsmertet mit Tab, om min Arendse var blevet lykkelig. Hun er det ikke, langt fra ikke. Gjerne, meer end gjerne, synes mig, vilde jeg have undt den hende, der bedre end jeg kunde have skjønnet paa, kunde have belønnet og bevart hendes Fuldkommenheder. O Gud! — o Medynk! — Kummer, nagende Kummer har udtæret min blomstrende Arendse. Nu er hun Sorgens Aftryk, Dødens Billede. Nu bringer en frygtelig Sygdom, Skrækkens Datter og Moder, hende daglig paa Gravens Bredde. —

ARENDSE

Det er neppe to Aar siden, at min Arendse kom til mig, da jeg laae i min ensomme Hytte, uden andet Selskab, end min Kummer og mine Smerter. Blege og indfaldne var den deyliges Kinder, og en mat Gnist af den mig saa bekjendte Ild skimrede endnu kun i hendes Øyne. Hun forekom mig som den lidende Dyd — som Arria, da hun med Døden paa Læberne, med det dybe dræbende Saar i Brystet, rakte sin Pœtus Dolken — og sagde — det smerter ikke, min Pœte! Med en Clementinas melancholske, afmaalte, langsomme Gang, med hendes ærværdige Kummer i hvert et Træk, med en kjæmpende og uovervindelig Høyhed, gik hun hen til mit Leye, og lagde de yderste Spidser af tre Fingre paa min zittrende Haand. »De forrige Tider er forsvundne, Ewald,« sagde hun, og gik hastig bort, som om hun frygtede, at have sagt for meget. Ja, de ere forsvundne, sagde jeg, og saae stivt paa det Sted, hvor hun havde staaet; og ikke en eneste venlig Taare vilde lindre mit beklemte Hjerte. O min Arendse! — min Arendse! — —

ELSKOV

TILIG fandt mit Hjerte en ulmende Gnist af dig, du Levning af Paradiis, du himmelske Kjærlighed! Dannet, som det var af sin Skaber, til alle ømme og stærke Følelser, aabnede det sig let for den sødeste og meest igjennemtrængende af alle, uden enten at kjende dens Farligheder, eller den selv. — Jeg elskte, førend jeg vidste, hvad det var at elske, førend jeg formodede anden Forskjæl paa Kjønnene, end den der falder enhver daglig i Øynene. De, som ønske at kjende Mennisket, vil ikke tabe derved, om de nøye legge Mærke til denne Artikel af mit Levnets-Løb. De vil deri finde de deels stigende, deels efterhaanden faldende Grader af en barnagtig, en sand og dydig, en romansk en vellystig, men fiin og smagfuld, og en blot vild og brutal Elskov. Men jeg maae ruste mig ud med meer Luune, førend jeg kan skrive herom. — — Laan mig dog et Glimt af den Aand, min Yorik! som lærte dig at flye for Døden til Breddene af Garonne! — Laan mig det, at jeg maae flye for den dræbende Tanke, som forfølger mig — for den mordiske Erindring af de Tider, som ere forsvundne! —

Jeg kan ikke — jeg kan ikke tænke andet, end den Deel af min Lyksalighed, som de toeg med sig i deres Af-Grund. — Bort! — Bort! —

Den muntre, raske, modige Ungdom, den uskyldige, ubesmittede Samvittighed, det følsomme, varme, glade, haabefulde Hjerte, den dristige, skaberiske Indbildnings-Kraft svæve i en lang Skare forbi mig, som ligesaamange blege Spøgelser af afdøde Venner. — Bort! — Bort! — fortrædelige Skygger! — Jeg vil holde Haanden tæt for Øynene, og ikke see dem. — —

Veed jeg ikke, at Gud elsker mig? — og ikke vil forlade mig? — Har jeg desuden ikke oprigtige sande Venner? — Har jeg ikke mit Udkomme paa meer end et Aar? — Sidder jeg ikke i en god Læne-Stoel og har et got Glas rød Viin staaende ved min Side? . . . Hvi græder jeg uskjønsomme da? . . .

ELSKOV

JEG var i det høyeste kun tretten Aar gammel, da jeg følte det første Glimt af Kjærlighed. Ikke, at jeg dengang skulde have vidst, hvad det var jeg følte. Men jeg har siden udfundet, at det ikke kunde være andet. Neppe kunde noget Barn være meer uvidende og uskyldigere i slige Ting, end jeg var dengang og en god Deel Aar derefter. Jeg var dengang i Kost og Underviisning hos Sl. Rector Licht i Schleswig, der boede i *den lange Gade*, og en middelaldrende Regimentskorteermester-Frue var den, som første Gang kastede sine Enter-Hager i mit Hjerte. Kjærlighed er som alle vore øvrige Passioner — den bilder sig nøye efter de Ting vi kjende, efter de Begreb vi har. Derfor elsker en Professor Philosophiæ som en Platoniker, eller i det mindste som en af Heltene for Christi Fødsel, en Hofmand som en Bedrager — og en Bonde som en Tyr. Jeg var et Barn og elskte som et Barn — det er at sige, jeg betragtede den, jeg skjønt uvidende tilbad, som en Moder, men som den elskværdigste blant alle Mødre, mod hvilken jeg ikke allene uden Tvang gjerne vilde, men selv ønskte, brændte efter at vise den meest uindskrænkte Lydighed, den dybeste Underkastelse. Gid jeg dog engang kunde komme i Selskab med hende, og hun vilde befale mig noget, sagde mit lille svulmende Hjerte! — Hvor vilde jeg flyve! — Gid hun i Hidsighed, uden at jeg havde forskyldt det, maatte straffe mig — slaae mig! — Hvor vilde jeg ikke da med Taarene i Øynene kysse hendes Hænder! — hendes Fødder! — da vilde det angre hende, naar hun saae, at hun havde gjort mig Uret, da vilde hun beklage mig, og maaskee kalde mig sin Ewald.

Disse var tilforladelig de vellystigste Billeder, hvormed Cupido dengang lokkede mig. Hvert Øyeblik, som jeg kunde stjæle fra mine Bøger, tilbragte jeg ordentligviis, og de fleste Tider mechanisk, uden Forsæt, i Vinduet eller i Gade-Dørren. Jeg strøg mit Haar tilbage, trakte mine Halv-Ermer og mit Kalve-Kryds frem, og naar jeg saa opdagede min Elskelige, stirrede jeg uforvendt paa hende, indtil jeg var saa lykkelig, at hendes Øyne mødte mine. Da var det, at jeg bukkede med Næsen lige til Jorden, og vilde Skjæbnen mig da saavel, at hun ledsagede det Kniks, hvormed hun takkede mig, med et lille Smiil — o, da ønskte jeg hende bort, blot for at kunde nyde dette Smiil i Eenrom. Jeg er nysgjerrig for at vide, om denne gode Frue har mærket noget til min forvovne Daarlighed. Jeg har i min Levetid aldrig talt med hende, men saa meget er vist, at hun var en stor Deel erfarnere end jeg, og at det uden Tvivl har været af blot Foragt for min Barndom, om hun har mistydet alle mine dybe Complimenter.

Denne Ild blev snart slukket — enten det var, fordi den havde fortært alle de Kniks og Smiil, hvorved den nærte sig, og følgelig ikke havde meer Materie at brænde ved, eller fordi min Regimentskorteer-Mester-Frue var flyttet bort, erindrer jeg nu ikke meer. Og nu havde mit Hjerte Roe, indtil en Flensborger Pige efter et halvt Aars Forløb paa nye tændte det i Brand. Denne Pige, som tjente os, havde, saavit jeg erindrer, et af de almindelige Ansigter, der gjerne lader dem gaae i Fred, som ellers vil skjøtte sig selv. Hendes Overlæbe var desuden, fra Næsen af, altid tæt bedekket med brugt og ubrugt Tobak, hvilken Omstændighed just ikke er af de meest tillokkende. Men som sagt, jeg elskte som et Barn. Et Par sneehvide svulmende Skjønheder, som hun til Over-Flod blottede saameget hun vel kunde, og som umiddelbar erindrede mig om de Sødheder, jeg havde smagt i mine spædeste Børne-Aar, stjal min Opmærksomhed og mit Hjerte i et Øyeblik. Med faae Ord, dersom jeg elskte Regiments-korteermester-Fruen som min Moder, saa elskte jeg den lille

9*

Flensborgerske som min Amme. Hvem der dog maatte berøre dem — kysse dem! sagde jeg. Hvem der dog endnu var et Barn og kunde klappe, kramme, suge dem! Man seer, at her allerede var meer Materie, meer Sands i denne Kjærlighed end i den forrige. Hvormange af de forønskte Friheder, hun tilstædte mig, erindrer jeg ikke og vil jeg ikke erindre. Saameget er vist, at jeg spilte min Roman saavit, at jeg en god Marketsdag for de sidste af mine Lomme-Penge kjøbte et Par Alen Paille Silke-Baand, som jeg forærte hende — og at hun belønnede min Galanterie med et eller fleer kraftige Kys, hvoraf jeg, i Betragtning af det jeg oventil har sagt, formodentlig er kommet til at nyse. Endnu maae jeg erindre, at da jeg nogle Aar derefter, paa min uden Lands Reyse, ved en Hændelse mødte denne Pige paa Flensborger Gade, forekom de før saa elskte Skjønheder mig som et Par Malkebøtter, og uagtet jeg af Naturen baade er godhjertet og høflig imod det smukke Kjøn, faldt det mig dog næsten tungt at besvare alle de Høfligheder, hvormed hun forekom mig, med to venskabelige Ord. Men det er Slutningen af alle disse vilde sarkophagiske Passioner. Og desuden var mit Hjerte den Tid fuldt af Arendse.

Et andet lille Blus, som en peen, smallived, hvidhuded, freined Cancellieraads-Datter tændte an i mit unge Bryst, da jeg læste til Confirmation hos Præsten Herr Cramer, skulde neppe være værd at tale om, dersom det ikke var i Betragtning af dets egentlige Tynder. Jeg var, som jeg har erindret, og som man let kan troe mig, dengang saa uskyldig, at jeg virkelig ikke vidste hvad Kjærlighed var, og at jeg enfoldig nok troede, at man ingen elskte uden den, hvormed man giftede sig. Da dette sidste nu ikke kunde løbe ind i min Plan, saa bliver det temmelig klart, at jeg dengang hverken troede at elske min Regimentskorteermester-Frue eller min Flensborger Pige eller min freinede Jomfrue — det maatte da være denne sidste, som jeg havde gjort saa alvorligt et Anslag paa, hvilket jeg dog ikke erindrer. Thi hvad de to første betreffer, da kunde jeg af de Romaner selv,

som dengang allerede fordærvede min Indbildningskraft, ikke lære, hvad jeg skulde gjøre af dem. Men nu, da jeg med meer Erfarenhed seer tilbage til hiine Tider, finder jeg ikke allene Kjærlighed i min daværende Opførsel, men selv alle de Motiver, endskjønt kun *en miniature*, som siden har drevet mig, og som saa ofte har drevet andre til de heftigste Passioner. Det, som drev mig til at elske Regiments-Korteermester-Fruen, var virkelig et Glimt af den himmelske Sympathie, det jeg veed ikke hvad, som umiddelbar føder Ærbødighed eller Ærefrygt af sig, og som, foreenet med den, nøder os til at elske, at ære, at tilbede ikke allene vor Overvinderskes Person, ikke allene hendes mindste Handlinger, men hendes Aandedræt, det Sted hun har staaet paa, hendes Feyl, den Uret hun gjør os — — nøder os til at ønske hendes Vel over alting, og at forfremme det efter Evne uden mærkelig Hensigt til os selv.

Min Tilbøyelighed for den Flensborger Pige var i Hensigt til dens Drive-Fjære af en gandske modsatt Beskaffenhed. Jeg vil nok troe, at en eller anden legemlig Skjønhed kan bringe det føromtalte *je ne sçai qvoi* i Gang, omtrænt som Vinden bringer et Orlog-Skib til at seyle, eller en antændt Svovel-Stik et Krudt-Taarn til at springe — men til at frembringe det, er den fuldkomneste Skjønhed i mine Tanker langt fra ikke tilstrækkelig. De to forførerske Skjønheder, som min Flensborger Pige havde at fremviise, indprentede mig langtfra hverken Ærbødighed eller noget besynderligt Ønske for hendes Vel. Det var egentlig kun mit Selv, min Fornøyelse, som jeg tænkte paa. Jeg kunde ved denne Leylighed, saa got som Vinetti og maaskee saa got som Aretin selv, skrive en Afhandling om Nuditeterne og deres Virkning, der vilde være af en væsentlig Nytte baade for Naturforskere og for Moralister — men jeg frygter for at efterlade mig et Ord, et Bogstav, der kan, selv kun ved en Hændelse, afjage et ungt Ansigt en Rødme, et uskyldigt Hjerte en lastværdig Bevægelse. Og jeg frygter næsten, i denne Materie allerede at have sagt for meget.

Den Art af Kjærlighed, som jeg følte for min lille fregnede Jomfrue, havde igjen en Oprindelse, der var gandske forskjællig fra de to ovenanførte. Forfængelighed var, som jeg nu begriber, den Snare, hvori mit Hjerte da blev fanget — virkelig fanget. Thi det havde kun været almindeligt, om jeg i mine Ønsker altid havde ladet mig nøye med at ansees for elsket. Men uformærkt forandrede mit Ønske sig fra at ville ansees derfor, til at ville være det. Og dette, tænker jeg, er en Sjeldenhed. Thi gjerne har man en eller anden med Høyagtelse incompatible Fordom mod den, hvormed man faaer i Sinde blot at pryde sig. Mit Levnets-Løb skulde blive uendeligt, om jeg ved alle Leyligheder vilde udførligt opskrive mine Betænkninger, og denne Materie, som sagt, er desuden for øm. Jeg vil derfor spare de mange smukke Ting, jeg havde at sige i denne Fald, skrive min Historie, som den er, og lade enhver slutte deraf, hvad han kan. Jeg var den øverste blant de Drenge, der gik til Læsning, ligesom min Elskelige var det blant Pigerne. Denne Omstændighed allene bevægede os strax og uden Aftale til at give hinanden vor Ret, ved at skjælne os paa en kjendelig Maade fra Mængden, og at hilse hverandre baade før og oftere og dybere end nogen anden. Men aldrig bøyede mit Legeme sig saa dybt, at jo min Sjæl i Forhold kneysede desto højere; og jeg tænker, at det omtrent har havt samme Beskaffenhed med hendes. »Af Erfarenhed« — sagde omtrent min Compliment — »af Selv-Bevidsthed veed jeg, min Jomfrue, at De ikke skulde nyde denne Rang, dersom ikke Fødsel og Fortjenester berettigede Dem hertil. Jeg yder Dem derfor efter min Pligt den Ærbødighed, der unegtelig tilkommer Folk af Deres og mit Slag.« — »Det er just Deres Plads, min Herre« — saaledes svarede hendes Kniks omtrent — »det er just Deres Plads, som gjør Dem min Opmærksomhed værdigere end nogen af de andre.« — Denne Distinction voxte som alting Gradeviis. Vor Opførsel faldt i Hensigt til de andre fra Koldsindighed til Ligegyldighed — og derfra til Foragt — og steeg i Hensigt til os selv fra Høflighed til Ærbødighed og derfra til en næsten vir-

kelig Høyagtelse. I det mindste dreyede hun sig efterhaanden meer og meer, saa at hun tilsidst, naar hun neyede sig for mig, næsten vendte sine Selskabs-Søstre Ryggen, da hun dog i Begyndelsen stoed i lige Linie med dem; og jeg, som først værdigede en og anden en temmelig fortroelig Hilsen, jeg affærdigede dem tilsidst alle under et ved et gesvindt Slag med Hatten. Paa den anden Side glemte vi aldrig, naar vi reciterede vor Lectie for Præsten, at affectere den nøyeste Opmærksomhed paa hverandres mindste Ord, paa Bevægelsen af vore Læber, ligesom vi altid, naar det var forbi, gav hinanden, enten at vi saa havde gjort det ret eller galt, vort Bifald tilkjende ved et beundrende Smiil. Naar de andre blev afhørte, affecterede vi derimod desto meer Skjødeløshed; og Forfængelighed drev mig uværdige saavit, at jeg i den Tid tryglede hendes Bifald ved adskillige smaa Pudserier, som, da de efter Ønske blev belønnede, opmuntrede mig til fleer og større, indtil jeg derved tilsidst tildroeg mig alles og i sær Præstens Opmærksomhed. Heri begyndte vi allerede at skjælne os fra hinanden, ligesom jeg er overbeviist, at det var mig allene, hvis Hjerte faldt i den Snare, jeg selv havde opstillet. Jeg kunde tydelig see paa vort lille Selskab, at enhver formodede en Slags Forstaaelse imellem mig og min Heltinde, og det blev min Ærgjerrighed derom at gjøre, at vedligeholde denne Formodning. Jeg sparede i denne Hensigt intet, uden Ord, hvoraf jeg tilforladelig ikke troer at have vexslet tyve i min Levetid med min daværende Elskelige. Men jeg anstrængede alle min Sjæls Kræfter paa at forfiine, at styrke og at udviide Pantomimens Sprog, som Naturen selv havde lært mig, jeg veed ikke hvorledes — og dette kunde ey andet end bringe alle de ømmeste, følsommeste Fibrer af mit Hjerte i Bevægelse. Som en god Acteur i sin Rulles Hede ofte glemmer sig selv, og virkelig bliver den, som han kun skulde forestille, saaledes gik det mig. Jeg ønskte, skjønt kun Gradeviis og uformærkt, meer og meer Virkelighed i min Leeg. Jeg begyndte at føle en Art af martrende Kulde i mit Hjerte, naar jeg gik fra Præsten, og jeg længtes meer

efter at komme der igien, end jeg skulde have gjordt, om jeg ikke havde formodet min freinede Pige der. Dette gik saavit, at jeg, endog efter at den Forbindelse, hvori vi havde staaet, var ophævet, i nogle Uger spildte mangen en Gang forbi hendes Vinduer, blot for ved mine dybe Hilsner at trygle et Kniks af hende. Videre forbød Omstændighederne mig dentid at komme, og da dette Neyende, saa betydende som det endog undertiden kunde være, var for liden Næring for mit Hjerte, faldt det snart i Dvale, og det heele forsvandt af sig selv. Jeg igjentager, førend jeg slutter denne Paragraph, at jeg dengang, saa vit jeg erindrer, uagtet alle disse anførte Følelser ikke tiltroede mig Kjærlighed, eller egentlig vidste, hvad den var. Dersom jeg elskte de to første som min Moder og som min Amme, saa elskte jeg denne sidste som en Syster eller en Veninde, og mit høyeste Ønske steeg kun til at ville agtes og yndes meer end andre af hende. To Fordomme, som den Tid var mig indprentede, at man nemlig ikke kunde elske uden den hvormed man giftede sig, og at man kun kunde gifte sig, naar man havde Leve-Brød, hindrede mig i at fatte større Anslag. De Romaner selv, som jeg læste, lærte mig ikke meer. Thi hvad de sagde meer, end de burde sige for unge Læsere, deraf forstoed jeg til min Lykke platud ikke et Ord. Dog min Skjæbne vilde, at jeg snart, altforsnart skulde blive bedre oplyst.

Endnu maae jeg erindre, at jeg saa tiilig ikke allene følte, men selv, uroest, opvakte en Art af Kjærlighed. En stumpet, tyk, kobberansigted Pige paa sin mellemste Alder — naar man ellers regner 90 Aar for den yderste Punct af det menniskelige Liv — en Pige, som havde tilbragt omtrænt de sidste tredive Aar af sin Levetid i min Rectors Huus, som ikke alene opvartede hans Pensionairer, men og troede sig berettiget at udøve en Art af Myndighed over dem — en knarvurn, om ikke bidsk Skjønhed, som jeg virkelig traktes i Haar med den første Aften, jeg havde den Ære at komme i Kjendskab med hende, og som jeg siden kun ved Tvang havde kundet forliges med — hun maatte, som jeg

nu kan slutte mig til, Tid efter anden have opdaget noget hos mig, der behagede hende. Endeel Caresser af hendes Façon — en voxende og ellers ubegribelig Føyelighed, og især nogle Friheder, som hun ved visse Leyligheder toeg sig, overbeviise mig nu derom, da jeg har Erfarenhed nok til at forstaae dem. Havde jeg den Tid været tre, fire Aar ældre, tvivler jeg af mange Grunde ingenlunde paa, at jeg jo var blevet et nyt Beviis paa den meget grundede Sætning, at et ungt Menniske staaer den største Fare for at tabe sin Uskyldighed i et middelaldrende Fruentimmers Arme. En Grund hertil, som jeg før har anført noget af, og som jeg næsten tvivler paa, at nogen for mig udtrykkelig har bemærket, er den, at nemlig Kjærlighed, saavel som den vi elske, ligefrem omdanner sig i vort Hjerte efter de Begreb vi har; og at vi følgelig som Børn før kan falde paa at elske dem, der ligne vore Mødre og vore Ammer, end dem, der ligne vore Systre. —

For deres Skyld, som maaskee turde sige, at denne Paragraph af mit Levnets-Løb var umoralsk, vil jeg blot pege paa de Lærdomme, som enhver uden al nøye Efter-Tanke kan skumme lige oven deraf. Saaledes vil uden Tvivl Regimentskorteermester-Fruerne ved første Øyekast lære at tilmaale de unge Drenge deres Venlighed og deres Hilsener med Agtpaagivenhed, Karrighed og selv med Strænghed — og de Flensborger Piger vil lære at bedekke deres Bryster noget omhyggeligere. Præsterne vil, som jeg haaber, herefter tage sig meget nøje i Agt for at give Forfængelighed den mindste Føde i deres unge Forsamlinger — og de, der har Kostgjængere, vil ikke lade deres endskjønt gamle Piger komme dem for nær, naar de er fjorten Aar gamle.

Da jeg i mit femtende Aar kom til Kjøbenhavn og blev Student, var mit Hjerte saa reent for Elskov, som en Tavle hvorpaa intet er skrevet. Men her lagde Forfængelighed mig snart en nye Snare. Jeg kom til at logere paa Kammer med min ældste Broder og to andre unge Studenter, hvoraf den yngste var i det mindste to Aar ældre end jeg. Jeg veed ikke, om alle unge Mennisker i Almindelighed, naar de blive det man kalder Karle, sætte

saa stoer en Priis paa deres Karlskab, som vi satte derpaa. Men det er vist, at vi ansaae denne nye Rang, vi havde opnaaet, baade for vort høyeste og vort ømmeste *Point d'honneur*, og at jeg især, den Tid, tusinde Gange heller havde ladet mig skjelde for en Skjælm, end for et Barn, eller en Dreng. Jeg begriber nu, at min onde Samvittighed allene var Aarsag heri — at jeg nemlig fandt mig meer fornærmet ved en Beskyldning, som den overdrevenste Stolthed ikke kunde forestille mig som reent ugrundet, end ved andre, hvorfor mit Hjerte strax frikjendte mig. Jeg havde imidlertid, om jeg ellers vilde forsvare min Post, mange fleer Vanskeligheder at overvinde, end nogen af de andre. Jeg var baade den yngste og den mindste, og som jeg før troer at have anmærket, selv i Forhold af min Alder virkelig liden. Da der nu som man veed, i alle eller dog de fleste huuslige Selskaber hersker en lovlig Sædvane, der har sin Oprindelse af Begjærlighed efter Tids-Fordriv — at nemlig en, som man siger, maae holde Lyset for alle de andre — saa var det ingen Under, at mine tre Selskabs-Brødre strax udsaae mig som en Person, der var best skikket til dette Brug. Jeg havde al min Vittighed og alt mit Mod nødig for at afvende denne Ulykke. Dog kunde jeg uagtet alle mine Bestræbelser ikke bringe det saavit, at man vilde tage mig for fuld.

Gives da tilkjende, at der især ere fire Mærker, hvorved en nyegjort Karl uimodsigelig kan beviise sin Mandhaftighed, og uden hvilke hans academiske Indskrivelse og selv hans Kaarde kun lidet vil hjelpe ham. Intet af disse fire Mærker fattedes mine tre Contubernaler, og jeg allene, jeg uheldige, kunde ikke fremvise et eneste af dem. Det første, som er at røge Tobak, forbød en da uovervindelig Modbydelighed mig — det andet, at gaae paa Verts-Huus, dertil var jeg endnu den Tid for undseelig og frygtsom — det tredie var at lade sig barbere, og jeg ulykkelige var da saa glat paa min Hage, som jeg nu er inden i min Haand — det fjerde var at have en Kjæreste. Dette syntes mueligst for mig at opnaa, og jeg besluttede saa stadigt at ville have en jo

før jo heller, at dersom til den Tid den fromme Magdelone eller den cumaniske Sibylle eller Hexen af Endor med en eneste venskabelig Mine havde gjort mig dristig nok, at byde mig frem, jeg da uden mindste Betænkning skulde have kastet mig i hendes Arme.

ARENDSE

JEG gik til min Ydmygelse længe forgjæves til Marked med mit Hjerte, min Haand, mit Latin, Græsk og Hebraisk, og — det som var tusinde Gange kostbarere, end alle mine Eyendomme — med mit Haab og et utømmeligt Forraad af Enthusiastiske Udsigter. Imidlertid troer jeg ikke at kunde beskylde nogen for denne Mis-Lykke, uden mig selv. Thi jeg var til mit Vanheld en af de undseelige Kjøbmænd, som kan staae heele Dagen paa Torvet uden at sælge noget, fordi de ikke tør frembyde deres Vahre til de forbigaaende, uden naar disse spørge dem derom, eller i det mindste med en forekommende venlig Mine ligesom indbyde dem dertil. Men min Skjæbne vilde, at der i den Kreds, hvori jeg dengang dreyede mig, ikke var et eneste Fruentimmer-Ansigt, der selv ved al Kunstens Hjelp kunde frembringe et af disse opmuntrende Smiil, der allene kan give en ung Begynder Dristighed nok til at sige: Jeg elsker dig. Jeg vil her just ikke tale om deres Heslighed, som jeg da kjendte, endskjønt denne virkelig ikke var ubetydelig. En venskabelig Medusa — om man ellers kan forestille sig saadan en — havde været nok til mine Hensigter. Men jeg taler blot om visse — jeg var tilfreds, at jeg kunde oversætte det Franske *renfrognées* — om visse bizarre, fraskrækkende, truende, bidske Træk; hvormed enten Naturen eller en særdeeles Omstændighed i vor Mellem-Stands sædvanlige Fruentimmer-Opdragelse havde udsmykket deres Ansigter, og som, langt fra at komme min Blødhed til Hjelp, gjorde, at jeg med den ziirligste Kjærligheds-Erklæring paa Læberne stoed og gabede, hvergang jeg saae dem. Man fin-

der nemlig for got, i de fleeste Huuse af vor midlere Stand saa tiilig som mueligt at indskjærpe de unge Piger — at Mand=Folkene ere en Art af feige Crokodiller, der, ligesom Fabelen siger om Nilens Tyranner, klynke og græde, blot for at bide — eller, det som verre er, at opsluge de Fruentimmer, som vil høre paa dem — — men som der paa den anden Side heller ikke behøves meer til at skrække og at gjøre reent uskadelige, end et Par uhøflige, xantippiske Ord, eller blot et sammensnerpet, grimassefuldt, baragruinisk Ansigt. Iblandt de Damer, som jeg dengang kunde haabe at blive lykkelig hos, befandt sig, øverst paa Listen, en Broderdatter af min Vert — af ham, som siden blev min Sted=Fader. Hun var Huus=Jomfrue hos ham, ikke over fire og tyve Aar, og af en gandske lidelig Skabning. Maaskee at de to sidste Omstændigheder gjorde mig mit forehavende Frierie behageligere, eller i det mindste taaleligere. Men det er unegteligt, at den første baade var, og af sin Natur burde være, den mægtigste Tillokkelse for mit forfængelige Hjerte. Havde jeg været heldig, skulde jeg kunde have seet alle mine Contubernaler over Skuldrene. Ingen Omstændighed kan smigre et forfængeligt ungt Menniske meer, end den, at være eller i det mindste synes at være i god Forstaaelse med Jomfruen i Huuset. Han nyder sin Triumpf daglig og hvert Øyeblik, da derimod de ligesaa forfængelige, som leve under et Tag med ham, og maae søge en Pige, hvormed de kan pryde sig, uden for Huuset, kun sjelden kan — — være pyntede, kun sjelden fremviise deres Fortjenester hos det smukke Kjøn. Og det er uden at tale om de maaskee væsentligere Fordele, som han har af sin Elskeliges Indflydelse paa den daglige Oeconomie, og hvori han — saa uegennyttig han i denne Fald og ellers kan være — dog altid finder den søde Fornøyelse, at ærgre og ydmyge dem, der tør sette sig i Lighed med ham. Da jeg nu, som sagt, elskte, eller egentligere havde besluttet at elske af blot Forfængelighed, kan man ikke undre sig over at jeg anstrængte, skjærpede, udpyntede og ved alle mueligе Leyligheder fremviiste alle mine formeente Elskværdigheder, for at

vinde, eller i det mindste synes at vinde denne føromtalte Huus-Jomfrue. Jeg har, som jeg tænker, ikke nødig at sige mine unge Landsmænd, at min Tale i hendes Nærværelse altid blev meer afveyet — peen — sødtlisplende — afbrudt, end hos andre, og i forbigaaende sagt, dette sidste, som jeg vilde have, at hun skulde troe det, af Mangel paa Udtryk og Aande, men virkelig oftest af Mangel paa Tanker. Heller har jeg ikke nødig at sige, at jeg ofte sukkede, naar jeg formodede, at hun kunde høre det; eller at jeg altid havde et $^{7}/_{8}$ beundrende og $^{1}/_{8}$ frygtsom-kjærligt Smiil i Beredskab til alt hvad hun sagde, enten det saa var slette Vasker-Koner, eller hendes Faders Kjør, eller nymodige Sætter, hun talte om — eller at jeg altid vovede at falde paa Næsen, for kun i Tide at tage hendes Tørklæde, eller hendes Vifte, eller hendes Udgifts-Sedler op, naar jeg var saa lykkelig, at hun tabte dem — eller at jeg i Selskab af andre Fruentimmer, for at smigre hendes Egenkjærlighed, altid affecterede at bukke mig dybest for hende — eller — eller — eller — at jeg bar mig ad som en hver Nar, der vil vinde — eller, om man heller vil, som en hver Bedrager, der vil forføre et Fruentimmer ved at angribe det fra den Side, som man, jeg veed ikke ret hvorfor, ligesom af Naturen ansees for at være deres svageste. Men da alle disse Approcher, saa nyttige og umistelige som de ellers kunde være, dog egentlig kun udgjorde Forspillet til en ordentlig Beleyring, saa forstaaer det sig, at jeg maatte vove noget meer, førend jeg kunde haabe at indtage min Dame. Jeg burde nemlig enten med rene Ord, eller i det mindste med ligesaa tydelige Miner sige hende, at jeg var dødeligt forelskt, at Verden ufeylbarlig vilde tabe en meget haabefuld Student, om hun ikke af Medynk ville forelske sig i mig; og at jeg endelig, saasnart det behagede Himmelen og hende, var beredvillig at overlevere mig til hende paa Naade og Unaade saaledes som jeg var, med alle mine Gloser, Phraser, Sententser, Syllogismer, Testimonier og Udsigter. Jeg vovede da dette Spring, og uden al Tvivl har jeg skjælvet, da jeg vovede det. Thi endskjønt jeg naturligviis intet følte til det søde — hel-

lige — ubeskrivelige Zittrende, som er uadskilligt fra den første sande Kjærlighed, saa gav mit forfængelige Hjerte mig Aarsag nok til at zittre for et haanligt Afslag, for intet at tale om den pedantiske Skoele-Frygt, som jeg endnu ikke aldeeles havde rystet af mig. Jeg kunde desuden frygte, at hun vilde besvære sig over min Dristighed hos min altid strænge Moder. Hvorledes det var, saa vovede jeg det. Og nu negter jeg ikke, at jeg usigelig gjerne vilde give min Ode over Indfødsretten for en Copie af min daværende Kjærligheds-Erklæring, og det, som man kan tænke, ikke fordi jeg skulde formode nogen indvortes Værd hos den men af blot Nysgjerrighed. Dersom jeg ikke hellig havde foresatt mig, intet at skrive, uden det som i mine Tanker nøyagtig er sandt, saa var det mig en let Sag, at fornøye mine Læsere i denne Fald. Men nu kan jeg ikke sige andet herom, end hvad jeg formoder. Man kan nemlig i mine Tanker sætte ti mod et, at jeg har indrettet mine kjælne Udtryk nøyagtig efter Herr Professor Gottscheds Regler, og at jeg har udøst mit forelskte Hjerte efter den samme Methode, som han formodentlig har udøst det for sin Dame. Dette er meget begribeligt deraf, at jeg dengang endnu havde mit Hoved skumfuldt af alle hans Troper og Figurer, og at mit Hjerte var opfyldt af et stort — Intet. Ligeledes beklager jeg overmaade, at jeg ikke kan erindre de egentlige Udtryk, hvormed det behagede hende at give mig Kurven. Vist er det, at de var meget tydelige og krydrede med al den bittre, ydmygende Foragt, hvormed den stolteste Prüde kan give den uselste Elsker sin Afskeed. Det ærgrer mig endnu i dette Øyeblik, og det ærgrede mig uden al Tvivl meer dengang. Jeg skulde strax have hevnet mig, ved enten at viise mit Hjerte saa ligegyldigt, saa tomt for al Elskov, som det virkelig var — eller ved at lægge min Indsigt i den af Herr Gottscheds Troper for Dagen, som jeg hidindtil ikke havde anbragt, og som jeg dog maaskee forstoed best af dem alle — ved at sige hende det samme med Ironie, som jeg hidindtil havde sagt hende med Metaphorer, Synechdocher og Metonymier. Men deels den Frygt, som jeg oventil har

talt om, deels et vist Haab hindrede mig i et saa pludseligt Fra-fald. Jeg kan her ingenlunde tale om det Haab, som jeg efter min nuværende Erfaring skulde have hos enhver Prude. Jeg kjendte disse gode Damer ikke dengang, og jeg haabede følgelig intet mindre, end at blive elsket af hende — men jeg haabede uskyl-digviis at gjøre hende mistænkt derfor hos mine Selskabs-Brødre. Jeg stræbte følgelig, saa got som jeg kunde, at overtyde hende om, at jeg virkelig elskte hende. Jeg affecterede en stor Bedrø-velse, og en langt større Ærbødighed, end jeg hidindtil havde viist. Da jeg troede mit første Angreb nogenledes glemt, be-gyndte jeg Tid efter anden at vove nogle frygtsom kjærlige Øye-kast, og jeg skulde uden Tvivl have vovet en nye Erklæring, dersom ikke hendes besynderlige, bizarre, slipslappiske Grimas-ser havde skrekket mig derfra, hvergang jeg lukte Munden op for at gjøre den.

Jeg har efter den Tid, uroest, meer end engang med opreist Hoved og ublinkende Øyne gaaet imod korsviis plantede og hvert Øyeblik løsbrændte Kanoner — og den Tid, og ofte efter den Tid, sloeg jeg Øynene ned og veeg bestyrted tilbage for en artig Piges vrede eller kun suure Mine. Kan De sige mig, mine Herrer, hvorledes det kan komme sig, at et behjerted Mandfolk kan finde et Fruentimmers sammensnerpede Mund farligere end Mundingen af en Karthau, hvoraf Døden lyner hvert Øyeblik? — — Jeg knæler for Dem, mine elskværdige, dydige og ærefulde Damer! og bevidner ved alt, hvad jeg og enhver skylder Dem, at jeg ikke det mindste har at indvende imod den strenge maje-stetiske Mine, hvormed Himlen selv har lært Dem at fordrive enhver næsviis og uforskammet Vindmager saa langt som Tobiæ Engel fordum fordrev Asmodeus. Men jeg beraaber mig paa Dem selv, naar jeg paastaaer, at Dyden hverken er en Grimasse, eller behøver Grimasser til sin Prydelse, eller kan blive kjende-lig bag ved Grimasser, eller gjøre sig elsket og æret og frygtet og sikker ved at gjøre Grimasser. Vel forstaaet, at vi gjerne kan lære for en Tidlang at frygte, og for evig at afskye Grimasse-

magersken selv — men det er da vist ikke hendes Dyd, der indprenter os Ærbødighed — det er de Folder i hendes Ansigt, hvor ved hun forgjæves vil forestille Dyden, der indjage os Skræk og Væmmelse. Og hun vil, da vi ingen sand Ære forudsætte hos hende, ingenlunde være sikker for vore dristigere Anslag, naar vi ellers ere liderlige nok til at opoffre vor Samvittighed for nogle sandselige Fordeele af et Fruentimmer, som vi foragte. Ved Grimasse forstaaer jeg enhver Mine, som umiddelbar og kjendeligt røber Kunst og Forsæt. Disse kan hos Coqvetten, eller hos et Fruentimmer, som Skjæbnen har hjemsøgt med Alexanders og med Carl den Tolvtes Tænkemaade — med en uimodstaaelig Lyst at erobre blot for at erobre, og ikke for at beholde — hos hende kan de i det mindste være tidsfordrivende og for en Tidlang saa behagelige, som enten die schöne Magdelone, eller Schatten-Spiel an der Wand. Men hos Pruden — hos en Maintenon — hos en der viser, at hun gjerne vilde troes Lucretia og være — — Phryne — hos saadan en ere og blive de altid afskyelige, uudstaaelige. Og langt fra at opvække den Ære-Frygt, som Dydens høye Alvorlighed indprenter enhver, opvække de, som sagt, kun Vemmelse og alt for ofte det uædle Forsæt, at hævne sig over dem ved Beskjæmmelse og Ødeleggelse. Og har de ikke fortjent dette, ved at ville bedrage os? ved at ville tilkjøbe sig vor Høyagtelse for falsk Mynt? — for intet gjeldende Miner?

Virkelig, Himmelens Datter, Dydens Datter kan ikke andet end foragte alt saadant Spidsbuberie og selv afskye hvert Træk, som kunde gjøre hende mistænkt derfor. Hun vil føle i sit Hjerte, at hendes Øyne, at enhver af hendes Miner ikke kan fortolke andet, end den ædle Velvillighed — den Agt, eller den Medynk, som hun veed sig at skylde ethvert af hendes Med-Mennisker. Og hun vil ikke bekymre sig om at lære dem et andet Sprog. Men naar da et hende fremmed, Dyden ulignende, skurrende Ord, en frek Mine vover at fornerme hende, da vil af sig selv, og hende ubevidst, en Engels Bedrøvelse sprede sig ud over hendes Ansigt — en venskabelig straffende Taare vil

halv mørkne hendes fromme Øyne — og hastig skal Himmelen ved sin Morgen-Røde give sin beskjærmende Nærværelse tilkjende i ethvert af hendes Træk. Taus, forvirred, beskjæmmed, nedtrykt, skal da den Lasterhafte selv tilbede den Allerhelligste under hendes Billede — hemmelig ønske sig hende værdig — sætte sig for, at stræbe derefter — og vist langtfra at skrækkes for hende, kun skrækkes for nogentid at fornærme den Dyd, der har sit Tempel i hendes ædle Hjerte.

Men skulde det være let, min Herr Moralist! altid at skjælne Dydens Alvor fra Prudens Kunst? Eller med andre Ord, skulde denne sidste ikke, ved Vittighed og Øvelse, kunde lære fuldkommen at efterabe disse ukunstlede Træk af Uskyldigheden?

Sandt at sige, min Herre! Deres Spørgsmaal — —

Dog min Skjæbne har mange Aar efter den Tid, hvis Historie jeg fortæller, bragt mig til at rende Panden i Stykker imod en anden Prude, som jeg ikke skal forsømme, efter min Evne at forevige en Smule — og jeg haaber i Anledning af hende at kunde bidrage meget til denne Materies fuldkomne Oplysning. Nu vil jeg kun sige en af mine Meeninger desangaaende. Jeg har nemlig det stadige Tillid til Forsynet, at det til Dydens Sikkerhed ikke har tilladt nogen, at efterabe den saaledes, at et Menniske uden Skjødesløshed, eller uden Lidenskabernes Forblindelse kunde blive bedraget derved. For en opmærksom Kjender vil Lasteret uden Tvivl røbe sig strax — fordi vi ved en nogenledes flittig Agtpaa-Givenhed paa Mennesket langt bedre og fuldkomnere kan lære at forstaae det hieroglyphiske Sprog, hvormed endog de fiineste og mindst bevogtede Miner tale, end af de beste Grammatikker det, der allene gaaer igjennem Læberne — da nemlig Affecten og Hjertet ulige oftere blander sig i hiint, end i dette. Og selv for den meest uerfarne, naar han kun tillige er saa frygtsom og forsigtig, som han bør være, og for Resten har de faae sunde Maximer, som den allerenfoldigste bør være udrusted med, kan det neppe skjule sig længer, end indtil det maae snappe efter Været — thi enhver Forstillelse er vist et ud-

mattende Arbeide, og kan ikke udholdes uden Hvile. — — Nu vil jeg vende tilbage til den Nymphe, som jeg her taler om.

Egentlig har jeg kun to Ting tilbage at sige om hende — den ene, at hun kort efter den Tid, da jeg fortvivlede over hendes strænge Dyd, tilstædte en af min Verts Drenge en Friehed, hvis Følger hver Dag blev kjendeligere paa hendes Person. Hun tvang sin Fader, pludselig at lade denne Dreng gjøre til Karl, til Borger og til hendes Mand, som da af skyldig Taknemmelighed ligesaa pludselig gjorde ham til Grand-Papa. Hendes Skjæbne var siden meget uheldig, og hun er desuden død, saa at jeg havde Aarsager nok at tilgive hende den Fortrydelse, som hun den Tid foraarsagede mig, dersom hun og ikke, endskjønt kun Hændelseviis, dog først havde tilveyebragt mig den største, den meest himliske Lyksalighed, som jeg nogentid har nydt, og nogentid kan komme til at nyde herpaa Jorden. Og det er den anden Ting, som jeg har at sige.

Jeg har før fortalt, at jeg efter den Tid, da hun paa saa forhaanende en Maade havde givet mig Kurven, fandt for godt at anstille mig endnu ærbødigere imod hende, end før. Hun syntes at være ret vel tilfreds dermed, og hun toeg imod min Opvartning uden alle Omstændigheder.

En Formiddag, den uforglemmeligste, den meest velsignede i min Leve-Tid, bad hun mig bringe nogle Kniplinger til et af hendes Sydskende-Børn, som jeg hidindtil ikke havde seet. Jeg fulgte hendes Anviisning og spurgte efter den ældste Jomfrue H***. Hun sad just til Bords med sine Forældre, og hun kom følgelig ud til mig i det Værelse, hvor man havde ladet mig gaae ind Hun kom, — o Himmel! — o salige Øyeblik, hvor gjerne vilde jeg kalde dig tilbage, og hefte min heele Sjæl fast til dig, og glemme alle mine Gjenvordigheder, al min Kummer for din Skyld! Hun kom — — min Arendse! — —

Jeg har vovet et Forsøg paa at skildre hende. Men om jeg og besad al Raphaëls eller og al Petrarchs Kunst, og jeg saa anvendte min heele Leve-Tid paa at skildre hendes Billede, saa-

ledes som det strax — pludselig — ved første lynende Øyekast indprægtede sig og efter saa mange Aar uforandret vedligeholder sig i mit Hjerte, saa skulde jeg dog kun frembringe en meget ufuldkommen Copie deraf. Det var min Arendse, og hvem kan da see hende? — hvem kan føle hende, som jeg?

Elskov straalede i hendes Øyne, Elskov skjærtsede paa hendes Læber, Elskov duftede af hendes svulmende Barm. Elsk, elsk, elsk! raabte enhver af hendes Miner. Naturen, Himmel og Jord forsvandt, og mit svulmende, smeltede Hjerte sank i et bundløst saligt Svælg af unævnelig Kjærlighed. O min Arendse! Du var mig vist tiltænkt af den der dannede os begge. Hvi har da nu en anden dig? Maaskee dette er formasteligt — Gud tilgive mig om det saa er — men det er vist, vist martrende. Jeg vil glemme det — om jeg kan.

Man kan, som jeg tænker, aldrig kjølne sit Hjerte bedre, end ved at sige Meeninger. Jeg vil følgelig sige to, som best kan siges i Anledning af denne Catastrophe, som jeg altid skal ansee for den vigtigste i min hele Leve-Tid. Den ene, at den første sande Kjærlighed beroer allene paa en Art af Sympathie eller en skjult Drift, som jeg ikke kan forklare, og kan aldeeles ikke frembringes af blot Overlæg — den anden, at Hjertet, om jeg tør udtrykke mig saaledes, har sin Jomfruedom, som umuelig kan tages af meer end af en. Men jeg maae vende tilbage til min søde Marter.

Mine Kinder brændte — mine Knæ zittrede — jeg stammede mit Ærende ud, saa got som jeg kunde, uden at tænke paa andet, uden at see eller føle andet, end Arendse. Hun har ofte siden sagt mig, at hun meget vel mærkede min Forvirrelse — og jeg har sagt, at mit forelskte Hjerte slet ikke fandt det smigrende, at hun saa meget vel kunde mærke den.

Da jeg fornam af min Arendses Taushed, at jeg maatte have forretted mit Ærinde, vovede jeg skjælvende at trykke hendes Haand til mine Læber, og Guders Ild, salige Luer foer af hendes Fingre i det inderste af min Sjæl. Jeg kjendte mig

ikke meer. Jeg gik baglænds bort og bukkede mig hvert Øyeblik, og da jeg tilsidst kom ud paa Kanten af en høj Trappe, uden at blive det vaer, saa skulde min Kjærlighed efter al Anseelse, uden hendes Raab, strax enten have begyndt at yttre, eller og paa engang have forekommet sin sørgelige, sin skrækkelige Indflydelse paa min Skjæbne. Men jeg var bestemt til fleer Lidelser, end det dybeste Fald kan foraarsage, og det var besluttet, at jeg skulde tabe meer end Livet ved min Elskov.

Dersom De troe paa Advarsler, mine Herrer, saa kan De tage dette for et.

— Jeg vaagner i dette Øyeblik op af en meget dyb Betragtning. Jeg har i en halv Time satt med Armene over Kors, for at eftertænke saa nøye som mueligt, om jeg ville have undgaaet al den martrende Kummer, alle de nedtrykkende Gjenvordigheder, som denne min første Kjærlighed har været Aarsag i, paa det Vilkaar at jeg tillige skulde have undvært alle de Sødheder, alle de Lyksaligheder, som den har skjænket mig. Og jeg kan nu svare ved min Samvittighed — — Ney! — Jeg skulde følgelig være meget utaknemmelig, da jeg beklager mig over den, dersom den ikke havde kostet mig meer end Kummer og Gjenvordighed. Men den har været en af de første og vigtigste Anledninger til mine betydeligste Feyltrin, og det var en sand Følelse af disses fulde Vægt, der før aftvang mig det just ikke aldeles ugrundede Udtryk, at den havde kostet mig meer end Livet.

Men begaaer jeg ikke endda den afskyeligste Utaknemmelighed, naar jeg leder Feyl, hvorved jeg rødmer, fra den reeneste, den helligste, den saligste Lidenskab — ved Himmelen, en Lidenskab, som den kun selv kunde opvække i mit Hjerte, og som, altid usmitted, altid høy, aldrig har frembragt andet end de ædelste Følelser, de værdigste Forsæt i min Sjæl? Og om jeg nu vil regne disse Følelser, disse Forsæt for Intet, eller i det mindste ikke troe, at de kan holde Lige-Vægten imod de Feyl, som jeg taler om — bliver det desuagtet ikke altid en bitter Ubillighed, for ikke at sige en Urimelighed, at beskylde denne

hellige Flamme, dette Forsmag paa Himmelen, den Elskov, som af sin Natur var den største timelige Velgjerning, som en Dødelig kunde haabe af den Algode — bliver det ikke altid grusomt at beskylde den for at have fordærvet eller i det mindste forværret et Hjerte, som den var bestemt til at forædle — at kalde den Aarsag i Feyl, hvis Erindring og hvis Følger alt for ofte gjøre mig Livet bittert? Ak! den var det dog — endskjønt den kun var, og allene kunde være det Hændelseviis. Jeg kan endnu legge til, at den neppe skulde have vært det hos nogen anden end hos mig — neppe skulde have frembragt andet end den meest ophøyede Dyd, uden just i mit besynderlige, romanske, altfor varme, altfor enthusiastiske Hjerte, hvis Følelser, Tilbøyeligheder og Ønsker allerede den Tid, deels maaskee af Naturen, deels ved Opdragelsen havde faaet en urigtig Flugt. Endskjønt jeg er overbeviist om, at jeg aldrig skulde have faldet i visse ødeleggende Feyl, dersom man ikke havde revet min Skyts-Engel, min Arendse, fra mig — saa er jeg dog altfor oprigtig til at ville paastaae, at jeg i modsatte Fald skulde have blevet saa god og saa nyttig, som jeg kunde have blevet, og som man skulde formode det. Jeg er selv tilbøyelig til at troe det som er tvertimod. Saalænge jeg kunde haabe, opfyldte denne elskværdige, denne vist ædle Lidenskab mit Hjerte dog altformeget; og da jeg nu var nødt til at rive den ud deraf, fandt jeg intet som kunde oprette dens Tab. Dens Held gjorde mig ligesaa forvirred, som dens Uheld gjorde mig fortvivled. Ikke nok dermed, at min utaalmodige Længsel efter at see min Kjærlighed kronet, indgav mig hundrede underlige, forvovne, og det, som maaskee var det verste, forskjællige Anslag; men den betoeg mig ikke sjelden al Virksomhed, saa at jeg med Hænderne i Skjødet følte mit Øyemed saa stærkt, at jeg *tout de bon* glemte alle de Midler derover, hvorved jeg kunde naae det. Med faae Ord, i min Lykke saae jeg sjelden nogen Vey, ligesom jeg endnu længe efter min Ulykke ey kunde see noget Maal meer. Dog dette kan altsammen best forklares ved min Historie.

Da jeg var kommet ud paa Gaden, gav jeg mig først Tid til at drage min Aande. Ney — jeg paastaaer, at der ikke gaaer og ikke kan gaae saa stor en Revolution for sig i vor Sjæl, som den, der frembringes af den første sande Kjærlighed. Det er ligesom vi pludselig blev henrykte i en anden Sphære. Et tykt Teppe falder fra vore Øyne — bestyrtede see vi Fornuftens og Himmelens fulde Glands, og blive, som ved en Omskabning, paa engang af Børn til Mennisker. Saaledes gik det mig i det mindste. Eller, dersom det kan være mig tilladt, endnu engang at betjene mig af en Lignelse, som jeg allerede før har brugt i en anden Begivenhed, saa var jeg ligesom et Skib, der nu løber af Stabelen. Knik, knik, knik, sagde i nogle faae Øyeblik enhver barnagtig Lyst, enhver krybende eller uædel Tilbøyelighed, og pludselig forandrede jeg mit Element og svømmede stolt og roelig i et Hav af — Vel-Lyster. Hvad Hoved-Sagen betraf allerede dannet, ventede jeg nu kun paa Mast og Tov-Værk og andre ubetydeligere Prydelser for at kunde tiltræde min store Reyse, saa got og bedre end det ældste Skib. Det var Cupido selv, som kappede Hoved-Tovet. Du skal have hende, du skal fortjene hende, du skal blive dydig, du skal blive stoer — det var ligesaamange Straaler af Himmelen, som Glimt i Glimt foer ind i min Sjæl, førend jeg endnu var ti Skrit fra det Huus, som skjulte alt hvad jeg ønskte mig af Jorden. Du er hende ikke værd, men du skal ikke lade af, førend du bliver det. Og det kan ikke feyle. Og saa faaer du hende. Og saa intet, intet, intet meer af denne heele Planet! — Kun, kun min Arendse, sagde jeg, og følte ikke, at mine Fødder rørte ved Steenene. Heller skal jeg ikke understaae mig at aabne mine Læber til en forvoven Bekjendelse af min Kjærlighed, eller at løfte Øynene op til Arendse, førend jeg er hende værd — men det kan ikke feyle mig — og snart — og saa, og saa skal jeg ikke ville bytte Skjæbne med Kayseren af Indostan. Alt dette var jeg blevet enig om med mig selv, førend jeg var kommet to Gader igjennem. Og nu bredede den sødeste, den roeligste, den stolteste Glæde sig ud over min heele

Sjæl. Jeg følte mig selv en større, en værdigere Gjenstand, end jeg nogentid havde følt mig før — jeg følte, jeg nød paa engang al min tilstundende Lyksalighed, uafbrudt i en lang Række af Aar — lige ind i den grændseløse Evighed. Jeg smiilte til enhver som mødte mig, begjærlig efter at udbrede den Glæde til alle, som jeg ikke kunde romme i min altfor fulde Sjæl. Drukken, ravende af Kjærlighed og Vellyst og store Forsæt, kom jeg endelig hjem uden at vide hvorledes. Man kan tænke, at jeg glemte min Prude og al min daarlige Forfængelighed. Jeg begyndte strax at studere, med en Iver, som skulde have bragt mig meget vit, om ikke andre Betragtninger snart havde svækket den.

Min Selv-Tillid har altid været saa overdreven stoer, at jeg slet ikke undrer mig over den Roelighed, hvormed jeg i Begyndelsen tænkte paa de Rivaler, som jeg naturlig nok formodede og snart befandt at have. Leyligheden at tale om hende tilbød sig af sig selv; og man kan tænke, at jeg ikke forsømte den, uagtet jeg meget omhyggelig stræbte efter at skjule min Kjærlighed. Saa klog havde den allerede gjort mig. Min Broder fortroede mig strax, at han var dødelig forelskt i min Arendse, og han viiste mig et Vers, som han havde skrevet til hende. Men jeg loe ham kun ud i mit Hjerte og diverterede mig inderlig over hans forfængelige Indbildning. Er hun skabt for ham? tænkte jeg. Men alt dette holdt ikke længe Stand. Min Broder var langtfra ikke min eneste Rival, og dette gav mig Tid efter anden Anledning til at anstille ydmygere Betragtninger.

Min Vert, som var Farbroder til Jomfrue H***, giftede sig kort derefter med min Moder. Hvilken Lykke for mig! Ikke nok, at jeg herved fik en fuldkommen frie Adgang til min Elskelige, men jeg fik det beste Paaskud til at give hende tusinde smaae uskyldige Beviis paa min inderlige Høyagtelse og paa mit flammende Venskab. Den eneste Ret, at kalde min Arendse med det søde fortroelige Navn Søster, havde jeg ikke byttet bort for alle min Sted-Faders Rigdomme. Jeg havde imidlertid, som jeg før har erindret, gjort et helligt Løfte, ikke at tillade mine Læber

den mindste Tilstaaelse af min Kjærlighed, førend jeg troede at kunde nogenledes gjøre det med Anstændighed, og uden at være alt for dumdristig. Jeg følte altforvel, at jeg ikke kunde det endnu. Hvad Læberne betraf, holdt jeg følgelig mit Løfte nøyagtig. Men hvorledes kunde jeg hindre mine Øyne, min Aande, hver Mine, hver Bevægelse at sige hvert Øyeblik: Jeg elsker, jeg elsker, jeg elsker dig, Arendse. — Hvert Skrit, hver Vending fortolkte mit flammende Hjerte. Min ømtfølende Pige kunde ikke andet end forstaae mig. Hendes Kinder farvede sig rødere, hendes Bryst af Snee hævede sig hurtigere, naar hun talte med mig. Og hun talte gjerne med mig. I det mindste troede mit lyksalige Hjerte alt dette. Elskte hun mig da? O Himmel! naar hun altid forsætlig valgte sit Sted ved Bordet ved Siden af mig — naar jeg trykte min brændende Haand op til hendes, og hun ikke trak den tilbage — naar hun lagde sin Haand oven paa min — og sukkede — hvor kunde jeg da andet end troe det? Aldrig har i det mindste siden den reeneste Tilstaaelse af et andet Fruentimmer gjort mig halvt saa lykkelig, som dette stumme Sprog af min Arendse. Og den der ikke føler, at jeg har Ret, den, tør jeg sige, den har aldrig elsket. Tusinde Gange var jeg paa Veye at bryde mit Løfte, og at tilstaae for hendes Fødder den Forvovenhed jeg havde at elske hende, og at trygle en Dom til Liv eller Død af hendes Læber. Men tusinde Gange blev jeg hindret deri ved min sande Ærbødighed for hende, ved Følelsen af min egen Uværdighed, som forøgedes daglig, jo meer jeg havde Leylighed at sammenligne mig med min Arendse, og ved en uovervindelig Frygt for et Afslag, som jeg ikke troede at kunde overleve. Jeg var desuden kun femten Aar, og hun var kun et halvt Aar ældre end jeg. Det haster følgelig ikke saa stort, sagde jeg. Men jeg havde, som sagt, Rivaler, og saadanne, som var meget ældre end jeg. Deres Bestræbelser kunde ikke være mig skjulte. Min Opmærksomhed voxte daglig, saavelsom min Kjærlighed eller egentligere min Længsel efter at tilfredsstille den. Endelig med et, som et Lynild, foer den martrende Frygt i mit Hjerte.

Jeg fandt, at et Fruentimmer paa femten Aar er ældre end et Mandfolk paa tyve. Jeg fandt, at min Arendse var giftefærdig. At hendes Ja og Ney beroede meget paa Forældre, som hun elskte, og som vist vilde see meer paa det, som de holdt for hendes Vel, end paa al min Kjærlighed. Paa den anden Side var jeg, endskjønt imod min Villie, bestemt til at blive Præst. Jeg kunde først blive det, naar jeg var femogtyve Aar, og jeg var kun femten. — Hvilken Evighed! — Hvorledes turde jeg haabe, at hun kunde eller engang vilde vente saalænge efter mig! Nu kjølnedes al min Iver for Museme. Nu fattede jeg Afskye til dem, som de der kun vilde skille mig ved min Arendse. Nu vaagnede min kun qualte krigeriske Lyst. Min Selv-Tillid skee Tak, tvivlede jeg ingenlunde paa, at naar jeg gik i fremmed Tjeneste, jeg i det mindste i tre Aar kunde bringe det til at blive Ritmester. Saa kunde jeg med Anstændighed begjære hende, som jeg allene levede for. Ingen tvivler paa, at jeg jo vil angive denne Betragtning som en af Hoved-Aarsagerne til min Udflugt — den var det virkelig. Jeg har før sagt, at jeg var behjerted nok til at reyse bort uden at give min Arendse det mindste Nys om mit Forsæt. Men min Klogskab og min Frygt havde meer Deel heri end mit Mod. Da jeg nemlig ikke kunde haabe, at nogen, og af alle maaskee mindst hun, vilde billige mit dristige Forsæt, saa kunde jeg tvertimod med Grund befrygte, at hun vilde legge mig uovervindelige Hindringer i Veyen, hvilket hun kunde have gjort ved et blot Forbud. Og jeg ansaae dette Forsæt dog baade for et ufeilbarligt og for det eneste Middel til at blive lykkelig. Om jeg og paa den anden Side vilde forudsætte et fuldkomment Bifald af hende, om jeg, ved at tilstaae min Kjærlighed, vilde sætte mig i Fare for et reent Afslag, saa kunde mit yderste Haab dog kun strække sig til et Løfte af hende, som i sig selv intet kunde nytte mig — nemlig, at om jeg inden tre Aar blev Ritmester, hun da vilde give mig sin Haand, ifald ellers hendes Forældre vilde tillade hende at bie saa længe efter mig — og herpaa tvivlede jeg, sandt at sige, aldeeles ikke. Jeg fandt

desuden en sød Fornøyelse i det visse Haab, uformodentlig og paa engang at kunde vise hende baade mit Forsæts lykkelige Udfald og dets eneste bevægende Aarsag. Alt dette overveyet, besluttede jeg at lade alting komme an paa Lykken, og jeg reiste bort uden at tale til hende derom. Endskjønt jeg ikke var Ritmester, da jeg kom hjem, saa havde jeg dog den søde Glæde at høre, at hun af alle mine Venner havde viist sig meest bestyrted, meest bedrøved over min Flugt.

For nærværende Tid har jeg endnu kun en Ting at sige om min Arendse. Og det er den, at hendes fra min Sjæl altid uadskillelige Billede, i al den Tid jeg var borte, altid sikkert og maaskee allene vogtede mig for et Laster, som Soldaten sjelden anseer for betydeligt, og hvoraf jeg daglig havde hundrede Exempler for Øynene, der for et Menneske i min Alder og af mit Temperament var meer end altfor fristende. Jeg havde ikke alleneste intet Hjerte, men selv ingen Sands for noget andet Fruentimmer, end for min Arendse. Og dette kunde være got nok. Men maaskee jeg kan have fortjent at tabe hende just ved den Art af Afguderie, hvormed jeg i al den Tid dyrkede hendes elskværdige Billede. Jeg vil intet tale om, at jeg ofte opsøgte de ensommeste Steder, for ret at føle, at nyde de Skjønheder, der var saa dybt indprentede i mit Hjerte. Intet derom, at jeg ofte, og helst naar jeg var paa Piqvet, benyttede mig af det, som jeg havde læst, jeg veed ikke hvor, og stirrede heele Timer paa Maanen med den usigeligste Vellyst, blot i det Haab, at hun maaskee just nu betragtede den samme Gjenstand. Men det var, som om jeg havde troet hende allestedsnærværende. Meer end engang har jeg attrapered mig, naar jeg vilde indslutte hende i mine Morgen- og Aften-Bønner, naar jeg vilde anraabe Himmelen om at udøse sine udsøgteste Velsignelser over hende, at jeg glemte Skaberen over Skabningen. og da jeg vilde tilbede den Algode, virkelig tilbad min Arendse.

De af mine Læsere, som indsee mit Hoved-Øyemed ved disse Blade, nemlig det, at bidrage saameget til Kundskaben om det

menniskelige Hjerte som mueligt, og de, der af andre Aarsager gjerne vil lære at kjende mig selv, de vil neppe finde denne Artikel for lang. Men de, som allene elske det eventyrlige, og som i al denne Tid har længtes efter at vide, hvorledes jeg bar mig ad, da jeg med Pistolen i Haanden gik ned af min Høy — de vil finde den evig. Og da jeg ønsker saavit som mueligt at fornøye alle, saa er det nu høy Tid for mig at tilfredsstille de sidste.

MAGDEBORG

Det havde et langt bedre Udfald, end jeg havde haabet eller ønsket. Heri er intet overdrevet. Min Hukommelse, min Indbildnings-Kraft, mit Hjerte, min heele Sjæl var saa opfyldt, saa indtaget, saa drukken af romanske Hændelser, at den aller-ulykkeligste, naar den kun havde været besynderlig, uden al Tvivl skulde have været mig kjærkomnere, end slet ingen. Men mit mindste Haab var at møde en eller anden stoer Herre, der var overfaldet af Mordere, at frelse hans Liv, at blive indbudet af ham paa hans Slot, og ved hans Recommendation strax at blive Officeer. Alle disse Drømme forsvandt, da jeg dreyede om ved Told-Stedet. Her fandt jeg et andet Skib, hvis Eyermand spurgte mig, om jeg var det unge Menniske, som foer med Captain***, og da jeg bejaede det, sagde, at han havde i Commission at tage mig med til Lentsen, ifald han fandt mig. Det var mørk Nat, da vi kom til denne Bye. Min første Skipper havde gjort den Aftale med den sidste, at jeg skulde søge ham paa Post-Huuset. Jeg fandt ham der og fortalte ham min Hændelse uden Omsvøb. Han loe deraf og fortalte mig, at han nu havde afgjort det med Postmesteren, paa Geheime-Raad von Hechts Vegne, at han skulde befordre mig frit til Magdeborg, hvor den Major Voss opholdt sig, som jeg troer engang at have sagt, at mit Recom-mendations-Brev var stiilet paa. Ingen kunde være artigere, end denne Postmester og hans heele Familie. De beværtede mig saa vel, at jeg hverken kunde savne Hamborg eller Kjøbenhavn. Da jeg var overmaade munter og snaksom, hørte de mig med For-nøyelse fortælle alt, hvad jeg vilde betroe dem af min Historie,

og de var alle, selv Fruentimmerne ikke undtagne, altfor gode Brandenborger til at de ikke skulde baade høylig billige mit Forsæt og opmuntre mig til at føre det ud. Mæt, og drukken af Smiger og sværmerisk Haab, sov jeg dengang tryggere og sødere, end jeg nogentid kunde have sovet i min Moders Huus. Den anden Dag reyste jeg under tusinde kjærlige, og jeg tør sige velmeente Lyk=Ønskninger af denne retskafne Familie, med Posten.

Det skulde ærgre mig, om jeg intet kunde sige om de Landes Mærkværdigheder, som jeg kom igjennem. Jeg vil derfor sige alt hvad jeg veed. Jeg er fortvivled over, at jeg har glemt, enten det var Alt= eller Prignitzer=, dog troer jeg, det var Alt=Mark, som jeg kom igjennem; og det første jeg lagde Mærke til, var, at alle de Agre, som jeg kom forbie, var Sand=Jord, og at Sæden stoed overmaade tyndt. Fra den Tid af paastoed jeg i mange Aar med den største Dristighed og Vished, at den heele Mark Brandenborg var det uselste Land paa Jorden — lige til jeg ved en Hændelse læste om den Reysende, der, da han i en tydsk Rigs=Stad havde maattet betale en stegt Due temmelig dyrt til en Vertinde, som just havde røde Haar, skrev i sin Journal: »Her er Duerne meget rare, og alle Fruentimmerne rødhaarede«. Dette bragte mig paa de Tanker, at jeg af de faae Agre, som jeg havde seet, ikke kunde dømme billigere end han, og fra den Tid har jeg ikke talt et Ord om Jord=Arterne i Mark Bran= denborg. Det andet, som faldt mig i Øynene, var, jeg veed ikke hvorfor, den Stendelske Retter=Plads. Aldrig har jeg seet fleer Steyle paa en Plads. Det forskrækkede mig, og uden al Tvivl har jeg slutted deraf, at hver tiende Menniske blev halshugget i Tydskland. Det tredie og sidste, som jeg lagde Mærke til, satte mig i en sød og for enhver anden end mig selv uforstaae= lig Henrykkelse. Jeg blev med et en stoer begsort Skye vaer, som trak op i Sønder. Jeg spurgte Kudsken, hvad det kunde være. Han loe mig ud og sagde mig, at det var Bloks=Bjerg. Den Forundring og den Glæde, som dette satte mig i, skal

altid blive mig ubeskrivelig. Du — du farer til Bloksbierg, sagde jeg, og mit eventyrlige Hjerte loe i mit Bryst.

Magdeborg faldt mig meget skjønnere, endskjønt naturligviis mindre i Øynene, end Hamborg. Men det første Sted, som jeg søgte op deri, var den Kirke, som allene var blevet staaende i den Tillyske Beleyring. Jeg stirrede i nogle Minuter taus, med en høytidelig, væmodig Henrykkelse paa den, uden at kunde fortolke mine egne Følelser derved. Men ved det Sted, hvor de 200 Jomfruer siges at være sprungne ud i Elven, fortolkte, tænker jeg, nogle Taarer dem. Jeg steeg af i det fornemste Verts-Huus. Det første som jeg toeg mig for, var at spørge Verten, hvor en vis Major Voss boede, at vise ham mit Brev med det stoere Segl for og at sige ham, hvorledes jeg i en yderlig magtpaaliggende Affaire var sendt som Estafette fra Geheime-Raad von Hecht til forbenævnte Major. Da jeg troede paa den Maade nogenledes at have satt mig i Credit, var mit andet Indfald at fortælle ham, hvor træt jeg var, og hvor høylig jeg behøvede en ret god Aftensmad. Endskjønt jeg virkelig ikke eyede en eneste Skilling, fortærte jeg derpaa dog tre vellavede Retter Mad og en god Flaske rød Viin med den største Kold-Sindighed, og sov derpaa i min Verts beste Seng saa trygt og saa ubekymret, som om jeg havde eyet alle Croesi Rigdomme. Jeg loed det ikke blive derved. Men da det havde smagt mig altforvel om Aftenen, anstillede jeg mig om Morgenen som en, der var alt for fatvigert til at kunde gaae ud, førend han havde drukket sin Coffee og spiist et ret got Middags-Maaltid. Og dersom ikke min Vert, som jeg troede at mærke, havde begyndt Tid efter anden at skeele meer og meer mistroisk til mit storseglede Brev, som jeg havde havt den Forsigtighed at lægge paa Bordet, saa tvivler jeg ingenlunde paa, at jeg jo havde undt ham min Næring endnu længer. Det var imidlertid intet mindre end mit Forsæt at bedrage ham. Jeg troede, som jeg har sagt, at have frie Reyse — og jeg var stadig overbeviist om, at den Major, som jeg var addresseret til, uden minste Indvending

vilde gjøre mig meer Forskud, end jeg behøvede til at betale min Regning. Og da det var en Konge, som loed mig reyse, saa tænkte jeg ikke, at det kunde komme an paa noget meer eller mindre. At sige disse Omstændigheder til min Vert havde vist været ærligere — men jeg tænkte ikke at det gjordes nødigt, og min naturlige Stolthed gjorde mig det desuden reent umueligt. Dog da min Besøgelse hos Majoren havde et gandske andet Udfald, end jeg dengang formodede — og jeg desuden paa mine Rejser meer end engang har taget mig den samme Friehed hos andre Verter, endskjønt paa den allertarveligste Maade, dog mindre ærligt, da jeg nemlig hverken havde en Konge, eller Major, eller noget Menniske paa Jorden at stoele paa — saa bliver jeg for Anstændighedens Skyld her nødt til at sige et Par Ord om:

MIN ÆRLIGHED

JEG har før engang i en Art af Luune skrevet fire Ark fulde derom, og det seer næsten ud som et Beviis derimod. Til Lykke ere de bortkomne, og jeg vil nu være saa kort som mueligt, for at være desto troeværdigere. Hvad Hoved-Sagen betreffer, tænker jeg da i min Samvittighed, at jeg af Overbeviisning og Drift — at jeg af min heele Natur virkelig er ærlig — og selv meget ærlig. Men der er, som man veed, to Arter, eller egentligere to Grader af Ærlighed, af den Pligt, den Lyst at svare enhver sit, hvoraf den første, almindeligere, har sin Hensigt til alle Menniskets Forbindelser, til alle Livets Tilfælde. Den anden, den som vore smaae Skatte-Borgere, og ikke sjelden vore store Spidsbuber raabe idelig paa og allene paa, betreffer blot oeconomiske Ting eller Penge-Sager. Der er ingen Tvivl paa, at man jo kan besidde denne sidste Grad af Ærlighed i den høyeste Grad, og med alt det være den største Skjælm paa Jorden. Man kan fordærve unge Gemytter, man kan bagtale sin Næste, man kan fornægte sin Gud, uden at tilsnige sig en eneste Skilling derved, men man kan ikke gjøre det uden det nederdrægtigste Bedragerie. Men Spørgsmaalet bliver, om denne Sætning kan omvendes — saaledes at man kan fuldkommen besidde den føromtalte, almindelige Ærlighed og i alle Tilfælde behandle andre, ey allene som man selv ønsker at behandles, men som man troer, at de kan fordre det, uden derfor at gjøre sig de strængeste Begreb om den Ærlighed, som jeg vil kalde den blot Oeconomiske, den, som allene betreffer vor Eyendom. Jeg beder, at man for alting ikke vil overiile sig med at fælde min Dom,

førend jeg har forklaret mig tydeligere. Dette kan best skee, naar jeg saa ærlig som mueligt stræber at udvikkle mine egne Grund-Sætninger i dette Fald, som man siden desto friere kan bedømme, da jeg langtfra ikke anfører dem, fordi jeg skulde paa-staae dem at være de retteste, men blot fordi de har været mine.

Jeg forklarede den almindelige Ærlighed før — med meget Overlæg — ved den Lyst, i alle Tilfælde at behandle andre ey allene som man vil behandles selv, men som man troer, at de kan fordre. Thi jeg er overbeviist, at man kan efterleve den gyldne Regel: *Qvod tibi non vis fieri, id alteri ne feceris*, meget nøye, og derfor være skjælmsk nok. Der kan mange Ting være mig ligegyldige, som derfor ikke ere eller bør være andre det, og det skulde være den største Ubillighed, om jeg vilde paa-nøde dem min Tænkemaade. Det er følgelig ikke mine, men deres billige Fordringer, som bør være min Ærligheds Rette-Snor. Hvorledes det er, saa troer jeg vist, at jeg fra Barns-Been af fuldkommen har besiddet denne Egenskab saaledes, som jeg for-klarer den her — og at jeg aldrig forsætligviis har handlet deri-mod. Jeg kan bedrage mig selv, men jeg igjentager at jeg troer det. Jeg troer ydermeere, at den blotte Overbeviisning af min Pligt har den mindste Deel heri, men at jeg skulde have været ærlig uden positiv Lov, blot fordi min Sjæl, mit Hjerte ikke kunde andet end være det. Jeg tør endnu troe, at Hoved-Aar-sagen til dette Grund-Træk i min Caracter er en altid uovervin-delig Drift hos os, at opløfte os saa høyt som vi kan over Jor-den — op til den lyse Sphære — op til den Skaber, som vi inderlig føle at være vort sande Udspring — og følgelig en meget natur-lig Afskye for enhver Uretfærdighed, en hver Nederdrægtighed, som gjør denne Opløftelse saa reent umuelig. Jeg vil troe dette — men for nu at tilfredsstille de af mine Læsere, som maaskee længe har troet, at jeg troer altfor vel om mig selv, vil jeg legge til, at endskjønt jeg virkelig holder Hoved-Kilden til min Ær-lighed for at være saa ædel — jeg dog er overbeviist, at ikke allene nogle af mine Svagheder ofte mægtig har understøttet den,

men selv at den undertiden maaskee ikke kunde have undvært deres Under-Støttelse. Blant disse regner jeg i Særdeeleshed min naturlige Stolthed og min ligesaa naturlige Lyst til Modsigelse. Hvad den første betreffer, saa har den gjort mig det Ønske væ-sentligt, altid at kunde vise mig selv saaledes, som jeg var, uden Frygt og uden Masqve. Og da det ikke alleneste er enhver for-haanende og fortjent Bebreydelse, men selv enhver Afhængen-hed, som den har gjort mig yderlig frygtsom for, saa kan man formode, at den allene kunde gjøre mig til det ærligste Menni-ske paa Jorden. Thi der er neppe nogen større Sclave til, end en Skjælm. At min Lyst til Modsigelse paa den anden Side har havt stoer Indflydelse paa min Ærlighed, slutter jeg deraf, at jeg altid har følt mig ulige ærligere der, hvor jeg kunde tabe eller vove noget ved at være det — end der selv, hvor jeg kunde have øyen-synlig Fordeel deraf. Saaledes havde jeg Mod nok, som det siden vitløftigere skal blive fortalt, da jeg i Prag laae for Døden, om-ringet af en Hoben grove og umenniskelige Catholiker, at be-kjende og forsvare min Kirkes Troe, uagtet alle deres afskyelige Trudsler, som dog kunde være skrækkende nok for et Menniske paa sexten Aar. Og endskjønt jeg temmelig vel var overbeviist om min Religions Sandhed, saa skulde jeg dog, om jeg ellers kjender mig selv, unegtelig have været ligesaa kjæk, lige saa halsstarrig i at forsvare den, om jeg ikke havde vidst meer deraf end Luthers Catechismus, og blot havde troet denne, fordi man havde sagt mig i min Barndom, at jeg skulde troe den, saalænge jeg kun ikke var overbeviist om det modsatte — og det blot, fordi jeg holdt det for en nederdrægtig Falskhed, at fragaae en Mee-ning af blot Nød eller af blot Frygt, som jeg hidindtil havde be-kjendt mig til uden Tvang og uden Anger. Jeg skulde blot af denne Grund, som jeg tænker, virkelig have ladet mig brænde paa, at der kun var to Sacramenter, uagtet jeg, sandt at sige, ikke meget forstoed, hvad et Sacrament var. Men sæt den Fald, at jeg nu her i min Læne-Stoel præsiderede ved en Forsamling af vore heftigste Orthodoxer og nogle høflige Catholiker, og jeg var nødt

til at sige min Meening — ja jeg haaber, at jeg enddog af blot Ærlighed vilde sige den oprigtig i alt det, som jeg virkelig var overbeviist om. Men neppe vilde jeg sige den med samme Iver som i Prag, og min Lyst, at holde med det svageste Partie, skulde i alle de Ting, som kunde drages i Tvivl, gjøre mig saa syncretistisk, som det var mueligt at være, uden at blive falsk. Dette udfordrer meget vitløftigere Betragtninger. Her vil jeg kun legge til, at en af de bitterste Bebreydelser, som jeg nogentid kan gjøre mig, bestaaer deri, at høflige og vittige Fritænkere har meer end engang bragt mig til, ved min Taushed, og selv undertiden ved min Latter ligesom at samtykke deres Urimeligheder; og endskjønt dette, som jeg haaber, altid er skeet uforsætlig og aldrig uden Anger — saa er det mig dog et Beviis paa, at min Ærlighed i det mindste den Tid kunde have brugt min Lyst at sige imod som en Modvægt imod min Lyst at behage. Men i Forbigaaende sagt taber min Modsigelse-Lyst al sin Kraft ved Høflighed, ved Eftergivenhed — ofte ved et vittigt Indfald — og oftere endnu ved en mægtigere Taare. Det er derfor, at jeg af Hjertets Grund vilde ønske, at vore Fritænkere og alle øvrige Antagonister vilde være saa grove og pedantiske, som en Deel af det forrige Aarhundredes Orthodoxer! — ligesom man kan see heraf, det som jeg ingenlunde billiger, at jeg nemlig holder mig for bedre skikket til at forfægte den Augsborgske Confession i Lissabon end i Kjøbenhavn — om jeg ellers har det Mod endnu, som jeg har havt. Og uden at glemme den Taksigelse, som vi skylde det barmhjertigste Væsen, fordi han ikke leder os i Fristelse, er det et af de mange Beviis, der overtyde mig om, at den stridende Kirke vist har sine Fordeele. Doch! wo gerathe ich hin? Det er min Ærlighed, som jeg vil tale om, og jeg vil endnu anføre et eneste, skjønt gandske forskjælligt Exempel paa den Indflydelse, som mit krigeriske Hæng har deri. Et Fruentimmer, hvorpaa den Tid vist den største Deel af min Lykke beroede, spurgte mig engang, om jeg ikke fandt hende skjøn; og jeg begik den grusomme Uhøflighed, at sige platud — Ney. Og

det blot fordi jeg tildeels troede, at hun vilde tvinge mig til Smiger — deels formoedede jeg, at denne Smiger kun vilde fordærve hende, og følgelig være hende et slet Gjen-Gjeld for de Velgjerninger, som jeg kunde haabe af hende. Hun tilgav mig det virkelig aldrig, og jeg har tabt meget derved. Imidlertid har den samme jeg aldrig kunde bragt det over mit Hjerte, i alle andre Tilfælde at negte endog mindre skjønne Fruentimmer, end hun var, en lille Lov-Tale over deres Udseende, saasnart deres Smiil kun har bedet mig derom — kun maatte jeg ingen Penge-Fordeel, og de intet Tab have deraf. Thi man maae mærke, at det ikke er Frygt og Nød allene, men selv og maaskee især Haab, som Stolthed og Modsigelse-Lyst, om ikke en ædlere Drift har lært mig at trodse. Jeg troer at have saa naturlig en Væmmelse for alt det, som kun lugter af Egennytte, at Frygten derfor, som jeg vist tænker, skulde bestyrke min Ærlighed ligesaameget, som Haabet derom kan svække andres. Og jeg er næsten overbeviist, at om jeg skulde blive en Skjælm, jeg da i det mindste ingen Fordeel maatte have deraf. Og dette maae være nok sagt om Ærlighed i Almindelighed betragtet. Hvad den Grad deraf betreffer, som egentlig har Hensigt til vore Eyendomme, vort Gods — saa seer man i det mindste, at alle de Grunde, som jeg har sagt at Stolthed kunde indgive mig til at være ærlig, ligesaavel kan anvendes paa dette Fald, som paa ethvert andet. Og jeg troer virkelig i mit Hjerte, at det i vor nu værende Forfatning er ligesaavel utilladeligt, at tilsnige sig en Skilling, som en anden har faaet engang i sin Kiste, som det er, at berøve ham sin Ære, sin Roelighed, sin Dyd, sin Forstand eller sin Lyksalighed og Himmelen selv — og det af den gode Grund, at han kan fordre at beholde det ene saavel som det andet, og ikke sjelden helst vil beholde Skillingen. Jeg troer alt dette. Men føler jeg det og? — Er det blot en kold Overbeviisning af min Pligt, eller er det Tilbøyelighed, som gjør mig ærlig i dette Fald? Det er det, jeg vil undersøge. Som en sand Søn af Naturen har jeg aldrig kundet kalde mit Begreb om Eyendom enten meget helligt eller meget

stort, og neppe troer jeg, at det er medfødt. Jeg selv har havt mange Slags Ting, men dog troer jeg at kunde sige med Sandhed, at jeg aldrig har havt nogen Eyendom. Neppe har en begjært noget af mig, uden at jeg strax med største Beredvillighed har givet ham det; og har det behaget ham at tage det selv, veed jeg aldrig, at det har angret mig, uden maaskee naar Nøden har gjort mig det altfor føleligt — og da har min heele Anger bestaaet i et Suk eller, efter Omstændighederne, en Eed. Men jeg kan ikke ville paabyrde andre en Tænkemaade, som meer er en Virkning af min Natur, end af mit Overlæg. Med alt dette kan jeg ikke negte, at jeg altid blant alle Politiske Indretninger har tænkt med størst Fornøyelse paa den Spartanske Republik, eller paa de første Christnes Huusholdning, eller paa de Pensylvaniske Indbyggeres Levemaade. Dog alt dette er høyt skjønne Drømme. Vi skal og bør have Eyendomme. Vor nuværende Forfatning fordrer det, og det bliver følgelig altid en Uretfærdighed, at berøve hinanden det mindste deraf. Dette er nu altsammen et Raisonnement, hvis Grundighed jeg selv er overbeviist om. Men mon ikke mine Læsere, saavel som jeg, kan mærke at det er meer den kolde Fornuft, end mit Hjerte, som taler? Er det ikke meer vor nuværende Forfatnings Nødvendighed, end dens Behagelighed, der gjør, at jeg underkaster mig den og dens positive Love? Virkelig, mit frie, mit stolte, mit lykkelige Hjerte kan tænke sig, kan føle Muligheden af et Selskab enddog her paa Jorden, hvori man har alt for vigtige, alt for salige Betragtninger at sysselsætte sig med, til at kunde erindre Eyendommen af et Støv, og alle de usle Iagttagelser, som den paanøder os. Og da det kan føle den, hvorledes er det da mueligt, at det ikke skulde føle, eller at det skulde elske de Baand, som hindre det fra at komme deri? Og kan det ikke være nok, naar det taaler og ærer dem? Naar jeg nu legger til disse Betragtninger den levende Følelse, som jeg virkelig har, af Eyendommenes Misbrug, af deres altfor ulige Uddeeling, og af det slette Hævd, som de fleeste har derpaa — saa kan man slutte sig til, at jeg, dersom vor For-

fatning og dens positive Love ikke havde Sted, eller med andre Ord, at jeg af Naturen ikke vilde have saa stoer Ærbødighed for Eyendoms Ret, at jeg under alle Tilfælde skulde troe, at ethvert Gran af den Bunke, som enhver ruede over, var noget, som han og jeg ikke kunde fordre, eller i det mindste noget, som han kunde fordre bedre end jeg. Og naar man nu sammenligner dette med mit Begreb om at være ærlig, nemlig at det bestaaer deri, at behandle enhver saaledes, som han kan fordre det af os, saa vil man slutte, at det uden omtalte Positive Love kun vilde være slet bestilt med min Ærlighed i Eyendoms-Sager. Og nu fattes der kun en eneste Slutning, saa har jeg demonstrert mig reent til en Skjælm. Og til al Fortred er denne endda intet mindre end ugrundet. Thi hvem siger, at det ikke er et Axioma: Det Menniske, som skulde gjøre en Ting, dersom den ikke var forbudt, han skal tilig eller sildig vove at overtræde, eller i det mindste stræbe at eludere dette Forbud? Og naar jeg nu gjør dette til min *Propositio Maior*, og slutter — *atqvi ita ergo?* Ney, det var for grovt. Jeg føler i mit Hjerte, at dersom og det syvende Bud ikke var, jeg derfor dog hverken vilde eller kunde eller engang turde bedrage, naar ikke den yderste Nød tvang mig dertil. Dersom jeg og i mine gyldne Drømme kan ønske en Art af Fælled-Skab eller større Lighed i Eyendomme, saa kan jeg ikke andet end forudsætte, at det skulde være frivilligt. Jeg skulde, tænker jeg, baade være for magelig og for uegennyttig, og om jeg tør sige det, for høymodig til at ville paatvinge nogen den, uden en yderlig Nød. Der er, som man veed, tre Slags Eyendomme: de overflødige, de nyttige, og de nødvendige. Hvad de to første Arter betreffer, skulde mit første Spørgsmaal vist ikke være, om han kunde fordre dem, men om han behøvede dem bedre end jeg; og min Magelighed, min Afskye for Egennytte, og som jeg haaber, min Menniskekjærlighed skulde alle være paa hans Partie. Jeg haaber dette sidste, thi jeg veed vist, at jeg altid har været nærmere ved at græde end ved at lee, naar jeg endog kun i Comoedien har seet Harpax jamre sig over sit tabte Skriin. Ney,

jeg kan ikke troe, at jeg uden den yderste Nød kunde berøve min Næste noget, hvis Tab kunde bedrøve eller kun ærgre ham. En anden For=Muur for min Ærlighed i dette Fald skulde min naturlige Stolthed være. Den skulde vist gjøre mig over=maade delicat ved Valget af den Maade, som jeg vilde tilegne mig det paa, som en anden besad. Og kunde dette kun skee enten ved Ydmygelse, eller ved Forstillelse saa er jeg vis paa, at jeg loed ham beholde det, saalænge det gik an uden min Død. Herom er jeg overbeviist selv af Erfarenhed. Endelig har jeg et Hjerte, som elsker sin Roelighed meer end al Verdens Rigdomme, og som desuden har et fuldkomment Herredømme over mine Handlinger, saa at min Forstand maatte raisonnere saa frit, som den vilde saasnart det kun fandt mindste Nag, mindste Skrupel, saa loed det Forstanden løbe sin egen Vey, og tvang mig til at følge den snevre Stie, hvorpaa det fandt sin Beroeligelse. Men alt dette kan egentlig kun anvendes paa de overflødige og nyt=tige Eyendomme. Hvad de nødvendige betreffer, saa vilde jeg vel holde mig forbundet til at spørge, om deres Besiddere behø=vede dem bedre end jeg, og jeg er igjen vis paa, at mit Hjerte vilde være paa hans Side, naar det ikke faldt i Øynene, at han havde Uret. Var det saa som det tiest er, da jeg ved nødven=dige Ting blot forstaaer dem, som man ikke kan undvære til sit Livs Conservation, og det sjelden treffer sig, at to Mennisker samles, som er lige nær ved at døe af Sult — da skulde jeg uden al videre Omsvøb fordre det af ham. Og kunde jeg ikke faae det paa andre Maader, end ved at bedrage ham, da skulde jeg med al Ærbødighed for det syvende Bud gjøre det, om dette og stoed prænted for mine Øyne. Thi jeg holdt vist for, at min Tilstand ophævede det, eller at mit Livs Conservation i det mindste da var mig en helligere Lov. Men kan det da nogentid blive en Nødvendighed at bedrage? Ja, mine Herrer! heri stik=ker just Knuden. Saameget er vist, at man i Mangel af Brød enten maae døe, eller fortjene det, eller røve, eller tigge, eller bedrage sig det til. Hvad mig betreffer paa min daværende Ud=Flugt,

saa havde jeg hverken Lyst til at døe, eller jeg holdt mig for-bundet dertil; selv uagtet man kan sige, at jeg kunde have blevet hjemme, holder jeg mig dog ikke for overbeviist om denne Pligt. At jeg intet dengang kunde fortjene, vil blive tydeligt af min Historie. Røve havde jeg ingen Kræfter til. Der blev mig føl-gelig, naar jeg ikke vilde døe af Sult, intet tilbage uden enten at tigge eller bedrage mig et Maaltid Mad til i de fem eller sex Verts-Huuse, hvori jeg valgte det sidste. Hvorfor jeg valgte det, og hvorledes jeg bar mig ad dermed, vil jeg fortælle i min næste Artikel, og derved fortjene, om ikke hans Bifald, saa dog hans Undskyldning. Og naar det er forbi, saa vil vi gaae til Majoren..

SELVBIOGRAFISKE BRUDSTYKKER

I. ADSKILLIGT OM JOHANNES EVALDS LEVNET OG MENINGER

KORT efter at jeg var kommet tilbage fra min Krigs-Expedition, i den Tid, da alle de, som kjendte mig, var opmærksomme paa min Opførsel, og da jeg havde den Lykke eller Ulykke, at blive talt om af mange, som ikke kjendte mig, — i den Tid fandt en, hvis Navn jeg aldrig har bekymret mig om, for got at betroe min Moder den Hemmelighed, at jeg var en af de ryggesløseste, giftigste og meest determinerede Frietænkere. Jeg havde i et vist slet Huus, saaledes lød hans Vidnesbyrd, udstrøed den fineste Gift og de meest bidende Bespottelser imod Religionen. For at han ikke skulde forstaae mig, havde jeg talt Engelsk, hvilket Sprog jeg ventelig ikke formodede, at han var kyndig i, og hvormed han, for at høre mig ud, heller ikke havde ladet sig mærke. Jeg havde kun en Maade at retfærdiggjøre mig paa. Jeg bevidnede hellig og beviiste det nogenledes, at alt det Engelsk, som jeg dengang vidste, bestoed i at kunde sige: Godd bless ju, eller efter Omstændighederne: Godd dem ju, Ser! — Hvad bevægede det Menniske til at lyve mig paa? De, som troe paa Candide og paa den verste Verden, vil uden Indskrænkning sige, at han gjorde det af nedrig Ondskab, og fordi han havde Lyst at skade mig. De derimod, som troe paa den beste Verdens Triumvirat, paa Leibnits, Wolf og Pope, vil sige, at han løy i en christelig Hensigt, at han formodentlig havde hørt saa noget om mig eller af andre Grunde havde mig mistænkt, og at han kun af en uskyldig List havde talt om det, som om en Ting, hvortil han selv var Vidne, for nemlig at overbeviise min

Moder desto bedre, og at gjøre hende desto opmærksommere paa mit aandelige Vel. Jeg, som ikke troer paa noget Menniske, jeg er overbeviist om, at han bagtalte mig, maaskee allene for at faae det anbragt, at han kunde Engelsk, maaskee af en anden ligesaa ubetydelig Aarsag, og gandske sikkert, fordi han var en Nar. Det er endog meer end en blot Muelighed, at han af en falsk Ærgjerrighed har vildet gjøre sig selv mistænkt for at være en stærk Aand, og at han virkelig har troet at rose mig. Denne Hypothes faaer en stor Vægt deraf, at han selv uden Betænkning tilstod at have været i et slet Huus. Vist er det, at der er intet Begreb, hvori Mennisket er mindre enigt med sig selv og andre, intet ubestemtere, intet utydeligere, intet falskere Begreb, end det man i Almindelighed gjør sig om Ære. Jeg er saa inddrukket af denne Sandhed, at jeg neppe kan lade være at have min Moder mistænkt for at have opdigtet den heele Historie af Forfængelighed, nemlig for at lade en og anden vide, at hendes Søn var vittig nok til at være en Fritænker og til at snakke Engelsk. Jeg siger, at jeg neppe kan hindre denne Mis-Tanke i at opstige; men den Kundskab, som jeg har om hendes Caracter, giver mig vigtige Grunde til at quæle den igjen.

Endnu en Hændelse af den Art! Jeg laae for nogle Aar siden paa Landet, en halv Miil fra Kjøbenhavn. Jeg havde i en otte Dages Tid ikke kundet forlade Sengen, da min gode Ven Lieutenant A***, som vilde gjøre en Tour ind til Byen, om Morgenen tilig kom ind til mig for at sige mig Farvel, og for at paatage sig mine Commissioner til min Familie. Han gik lige fra mig ud paa Vognen, og han steg ikke af den, førend hos min Moder. Han var ikke kommet igjennem Døren, førend hun raabte: »Ak, Herr Lieutenant! jeg veed, hvorfor De kommer — min ulykkelige Søn — jeg veed det alt!« Lieutenanten begjærede nærmere Forklaring, og hun troede, at han forstilte sig. Endelig fortalte hun ham, at en af hendes meget gode Venner, en ærlig Mand, der for Resten kjendte hendes Søn saa got som hun selv, for en Time siden havde mødt mig paa Gaden i den

allerelendigste Tilstand — uordentlig i Klæder — ravende fra en Side til en anden, Lieutenanten, som troede sine egne Sandser best, og ikke troede Gjengangere, soer hende til paa sin Ære, at den, som hun kaldte sin gode Ven, var en nedrig Løgnere; og han havde ondt ved at overtyde hende derom. Den Forfatning, som jeg den Tid var i, da nemlig mit Udkomme allene kom an paa min Moders Yndest, gjorde mig denne Bagtalelse meget farlig, og gav den et desto stærkere Skin af Ondskab. Af denne Aarsag blev jeg imod min Sædvane nysgjerrig nok til at vilde kjende min Mand. Min Moder, som maaskee var blevet afskrækket ved nogle hidsige Udtryk, som min Ven havde ladet falde, og som desuden vidste, at jeg selv ikke var meget koldsindig, vilde ingenlunde forraade ham. Endelig kom jeg paa hans Spor. Men hvormeget havde jeg ikke bedraget mig i den Formodning at finde en Fiende, en nedrig, en uforsonlig Fiende i ham! Langtfra ikke af Had, — af Sult, af den bittre Sult havde den Stakkel bagtalt mig. Min Moder havde paa en kort Tid laant ham den Titel af sin gode Ven, ventelig for ikke at holdes for den, der sagde noget paa en løs Grund, og maaskee for at afnøde min Ven en Tilstaaelse om det, som hun selv syntes at være saa vis paa. Jeg bebreidede mig imidlertid min Feyltagelse, og den gjorde den Kundskab om Mennisket, hvormed jeg smigrer mig, virkelig kun liden Ære. Men hvormange af vore moralske Læger gaaer det ikke som mig, at de søge det onde i Hjertet, som de burde søge i Maven, og at de spilde heele Alphabeter af Sæde-Lære paa det, som de kunde afhjælpe med et Fad Erter!

De to Exempler, som jeg kun har anført, fordi de først er faldet mig ind, har bestyrket mig i en Grund-Sætning, hvis Rigtighed jeg er blevet overtydet om af hundrede andre — den nemlig, at de færreste bagtale os af Ondskab, eller fordi de virkelig hade os og vil tilføye os Skade. Nogle tale ilde om os af blot Letsindighed, og uden selv at vide hvorfor — Andre, for at have Materie at tale om — Nogle, for et got Indfalds Skyld og for at

viise deres Satyriske Talent — Nogle, for at faae et Maaltid Mad eller af en anden egennyttig Hensigt. Der ere dem, som skjænde vor Ære i en gudelig Hensigt, og der ere dem, som tillegge os de hesligste Laster og de urimeligste Daarligheder af blot Venskab, fordi de troe at roese os, og fordi de gjøre sig et langt anderledes Begreb om de Ting, som de fortælle om os, end de gjøre sig, som høre paa dem. De fleeste ere kun et troeligt og et uskyldigt Echo af deres Røst, som først opfandt eller først udbredede det Onde. Dersom jeg vil legge dem til, som enten af Overiilelse eller ved en Hændelse eller af Nødvendighed bagtale os, saa vil man finde, at der er ingen Dødelig, hvis Bagvaskelser man kan være sikker for; og ifald det er os derom at giøre, at have Venner, bør vi ikke holde dem for Fiender, som bagtale os. Da jeg engang er kommet i Gang med moralske Betragtninger, vil jeg tillige her henskrive den almindeligere Grund-Sætning, hvoraf de anførte flyde, denne nemlig, at man aldrig bør søge det onde i Mennisket, som man kan finde uden for ham; aldrig det i hans Sjæle-Kræfter, som vi kan finde i Mechanismen af hans Legeme, og aldrig den Feyl i hans Hjerte, som maaskee stikker i hans Hjerne. Ondskab er det, som vi allersidst og ikke uden den yderste Nødvendighed bør ansee for Grunden til en slet Handling, og naar man vil søge dens Kilde, bør man begynde sine Undersøgelser udenfra — fra Menniskets forskjællige Forbindelser og Situationer, i ulykkelige Hændelser, eller i de Nødvendigheder, som paalegges ham af andre. Finder jeg den ikke der, saa bør jeg undersøge hans Legems Constitution, hans Blods Beskaffenhed, hans Mave, hans Lunge, hans Galde...

II. TIL LÆSEREN

FORTALE TIL JOHANNES EWALDS SAMTLIGE SKRIFTER
FØRSTE BIND, 1780.

KUN sielden kan en Fortale være nødvendig, og jeg tør sige, at den aldrig kan blive det, uden ved en eller anden Ufuldkommenhed i Verket selv, især naar dette er digterisk. Jeg har ikke læst, eller havt Taalmodighed til at læse tre i min Levetid, og dog bilder jeg mig ind, at have forstaaet de Skrifter, som jeg ønskede at forstaae, saa got, som jeg nogentid kunde lære det af en Fortale. Det vilde imidlertid være haardt for en Mand, der havde anvendt stor Flid og Bekostning paa at beværte og fornøie endeel Fremmede, om han ikke selv, i det mindste eengang, turde lade sig see i Giestesalen, pege paa nogle Retters fine Smag, eller deres Sieldenhed, eller deres Kostbarhed; undskylde andre, og ved selv at laste dem, om muligt forekomme alle de Anmerkninger, som andre kunde giøre derimod; overalt ved at udbrede sine Hensigters Redelighed, ved at opregne de Vanskeligheder, han havde maattet overvinde, ved at beraabe sig paa andres Bifald, ved Høfligheder og skiulte Trusler, paa alle Maader saavidt som muligt forvisse sig om sine Giesters Bifald og Beundring, og det som meer er, modtage den Virak, som han venter sig, saa personlig, som det kan lade sig giøre. Samme Beskaffenhed har det omtrent med en Forfatter, og jeg kunde aldrig fortænke den Mand, der, efterat have anvendt vaagne Nætter paa at fornøie mig, endnu af Mistillid til sit Arbejde søgte at sette alle mine Lidenskaber, indtil min Frygt og min Medynk selv, i Bevægelse, for at afskræmme, aftvinge, eller aftrygle mig et Bifald, som var alle hans Ønskers Formaal. Jeg, som troer at kiende Menneskets Svaghed, jeg vilde som sagt ikke fortænke

ham deri; men da jeg tillige, uroest, kiender deres og min Egensind vilde jeg neppe formode, at han paa denne Maade befordrede sin Hensigt et Haarsbrede. Skal vort Bifald være en Gave, da maae det i det mindste være frivilligt. Men blot den sande og øiensynlige Fortieneste kan aftvinge os det; og denne kan bedre findes i Værket selv, end bevises i nogen Fortale. Men vil man paalegge Egoismen, denne de fleste Prolegomeners snaksomme Moder, Tavshed, og det burde man, saasnart man saae det Latterlige deri; hvad bliver da tilovers, som kunde tvinge en Digter til at opholde sine Læsere, endog imod deres Ønske, i sin Forstue? Hvad kan, hvad bør han sige dem andet, end: her ere mine Skrifter! Andet havde jeg ikke heller besluttet at sige dem, dersom ikke saadanne Venner, hvis Dom jeg har meer Tillid til, end min egen, saa got som havde tilsvoret mig, at det var en plat Urimelighed at bekiendtgøre et heelt Livs Arbeider, uden at tale noget i Forveien over denne vigtige Beslutning. Nu at skrive en Forerindring, blot af den Aarsag, at ville skrive en, det synes mig endnu langt urimeligere, end alt hvad Kierlighed til os selv kan frembringe. Og hvad skal en Forfatter i dette Tilfælde sige sine Læsere, som nogenledes kan interessere dem? uden saa er, at han vil lade en Afhandling, eller et Digt, være Fortale til alle de øvrige. Paa den anden Side vilde jeg ligesaa ugierne vove at synes besynderlig, selv maaskee uhøflig, ved at unddrage mig fra en gammel Sædvane, som overalt er saa let at efterleve. Denne Betragtning driver mig igien tilbage paa Egoistens alfare Vei, og jeg vil, for at føie Mængden af mine Læsere, anvende nogle Blade paa at tale om mig selv, da jeg paa dette Sted intet veed at anbringe, som havde bedre Sammenhæng med mine Skrifter. Men jeg skal stræbe efter at være saa kort, saa almeennyttig, med andre Ord: saa lidet kiedsommelig, som muligt. Forresten frasiger jeg mig høitidelig enhver Hensigt at bestikke, eller at overile, eller at røre, eller at forblinde, eller at skræmme mine Dommere; og jeg beder dem indstændig at ville udfinde disse Skrifters Værd eller Uværd efter den An-

ledning, som deres egen Skiønsomhed kan give dem, og i den Henseende lade alt det, som jeg her kan sige om den Person, der skrev, eller om de Vilkaar, hvorunder, eller om de Aarsager, hvorfor han skrev, være fuldkommen som usagt.

De Evner og det Hæng, som Naturen gav mig til at blive Digter; de Hielpemidler, hvorved jeg siden har stræbt at flytte mig frem paa denne steile, denne slibrige Bane; de Grunde, der tilsidst bestemte mig til at opofre denne kun i sin Fuldkommenhed ædle Konst al min Tid, alle mine Bestræbelser; de Vanskeligheder, som enten har standset eller hindret min Fremgang; den Plads, som jeg tilsidst troer at have opnaaet iblandt mine Medarbeidere — alt dette, mener jeg, skulde være endeel af mine Læsere interessant nok, dersom jeg kun selv forstod at udvikle det. Jeg vil forsøge det, og i det mindste vist love, at være historisk oprigtig, og at fortælle Tingene, som de ere fulgte paa hinanden, om jeg og ikke har Skarpsigtighed nok til at indsee de ofte fine Nuancer, hvorved de vare sammenheftede.

Poeter, siger man, fødes. I Parenthese være det sagt, at jeg kun skriver denne Fortale for dem iblant mine Læsere, der giør mig den Ære at tilstaae mig dette Navn. Jeg selv troer at være det, og jeg foragter den falske Beskedenhed alt for meget til at jeg skulde undsee mig for at sige: *je suis aussi peintre*, blot fordi en Montesquieu en Gang har sagt det samme. Men om jeg er født Poet, eller om nogen fødes saaledes, det veed jeg ikke. Vist nok er jeg det ikke i den Forstand, som det synes, at Ovid tager dette Ord. Hans: *quod tentabam scribere, versus erat*, synes heller at passe sig til Versenes Stavelsemaal og Harmonie, end til de Tanker, som de indeholdt. Og disse Omstændigheder af Digtekonsten, Riim, og anden Velklang har al min Tid, oprigtig talt, kostet mig for meget Hovedbrud; for mange sønderbidte Penne, til at jeg nogentid skulde troe mig til at være født Versemager. Hvad det mere Indvortes af Poesien betreffer, da sporer jeg, ved at tænke min Levetid tilbage, meget tidlig hos mig en levende Indbildningskraft, og et overmaade varmt Hierte. Men

det, som maaskee endnu caracteriserer en tilstundende Digter nøiere — da hørte jeg, saameget jeg kan erindre fra min Barndom af, aldrig tale om nogen stor, eller ædel, eller blot besynderlig Handling, uden baade at føle Lyst og at tiltroe mig Evner til at giøre den efter. Den jevne alfare, støvede Vei havde aldrig noget Tillokkende for mig. Dens Tryghed, dens Beqvemmelighed havde intet morende for min Indbildningskraft, intet, der kunde trøste mit Hierte for Savnet af de Følelser, som kun uventede Hendelser og Vanskeligheder, og Farer kan opvekke. Selv dens Formaal, den timelige Lyksalighed, maatte man anprise mig saameget, som man vilde; da følte jeg lidet eller intet derved, enten fordi det endnu var for langt borte, eller fordi man ikke havde Gaver til at skildre mig det behageligt nok, eller maaskee, fordi jeg helst vilde skildre og vælge min Lyksalighed selv. Imidlertid vandrede jeg med i Caravanen, fordi jeg maatte, og saalænge jeg maatte. Men naar jeg undertiden saae til Siderne, og blev en eller anden enkelt Pilegrim vaer, som vandrede sin Fodstie for sig selv, da opvakte han min hele Opmerksomhed, da brændte mit Hierte efter den ujevne, krumløbende, med Krat og Moser igiennemskaarne Bane, og jeg forud følte de himmelske Saligheder, som den altid syntes mig at føre til. Jeg vil stræbe at giøre mig tydeligere. Jeg har sagt, at det Store, det Ædle, og selv det blot Besynderlige, saavidt jeg kan erindre fra mine spædeste Aar, altid havde en uimodstaaelig Magt over mit Hierte. Nu er efter mit Begreb enhver Handling, enhver Stilling, og enhver Tildragelse, som fortiener Navn af stor eller Ædel, af sin Natur, tillige besynderlig. Vel kan man finde saadanne paa den almindelige Bane, som jeg kalder Livets alfare Vei. Der gives Virkninger af en utrættelig Flid, af længe forud anlagte Planer, af en stræng, og uafbrudt, og langvarig Klogskab, hvilke man ikke vel kan negte Navn af store, og dog kan de ikke i en egentlig Forstand kaldes besynderlige, da det i det mindste staaer i manges Magt at frembringe dem. Men just af denne Aarsag, fordi man nemlig længe og ofte har dem for

Øinene, fordi man med temmelig Vished kan længe forudsee, at de maae finde Sted, og tydelig bevise, hvorfor de maae det; just derfor kan de ikke synes os saa store, som de virkelig ere, og aldrig røre os saa sterkt, som det Sieldne, det Uventede, hvorfor vi ingen Regnskab kan giøre. Derfor har jeg seet mange store og derhos lærde Folianter, mange store og velgiørende Stiftelser, og mange store Ulykker, uden at tænke eller føle det mindste derved, fordi de nemlig af ovenanførte Aarsager ikke kunde opvekke min Beundring, og jeg allerede i Forveien var, eller troede at være bekiendt dermed. Naar jeg derimod enten selv rev mig løs fra den alfare Vei, eller blot skimtede den elskte Fodstie; naar den Handling, eller Tildragelse, eller Stilling, som mødte mig, var uventet — ja var den da stor og ædel tillige, da smeltede den min hele Siel i brændende Taarer, med en uimodstaaeligere Magt, end Bedrøvelsen eller Smerten selv nogentid kunde giøre det — og var den ond, eller farlig, eller græsselig, da fyldte den selv mit Bryst med et vellystigt Gysende, med en kildrende Afskye, som jeg mere end engang har været fristet at ønske mig tilbage. I dette er slet intet Paradox eller engang Usædvanligt. Mange, som erindre, med hvilken Begierlighed de i deres Barndom have hørt paa Spøgelsehistorier og andre græsselige Eventyrer, hvorfor de dog zitrede, vil i dette Fald sande med mig. Hvad de store og ædle Handlinger betreffer, som jeg egentlig taler om, da vil man endnu lettere være enig med mig, naar jeg siger, at de røre usigelig meer, hvor de ere uventede, end hvor man rimeligviis kunde forestille sig dem. Om en Edelmann, eller om en Mandrin selv giorde noget, som var stort eller ædelt, da vilde det vist røre mig med en langt usigeligere Glæde, end om den hellige Paulus havde giort det samme. Og dette er blot Natur, det er Menneskefølelse, og Englerne tænke, som vi veed, i den Fald ligesom vi. Jeg har følgelig ikke heraf villet udlede mit større Hæng eller mine større Evner til Digtekonsten, uden for saavidt min større Grad af Følsomhed kan bevise dette. Maaden at føle paa, eller Or-

denen at føle i, troer jeg at have tilfælles med alle. Men dersom alle store Handlinger, efter mit Begreb, ere besynderlige, saa er det dog vist, at alle besynderlige Handlinger ikke derfor ere store. Og jeg har oventil sagt, at selv de blot besynderlige meget tidlig fængslede min Opmerksomhed, og frembragte min Efterlignelyst. Dette synes at være et Skridt nærmere. Naar jeg saae en Alexander i Sisygambis's Telt, eller en Canut ved Strandbredden, da brændte mit Hierte, og heri, troer jeg, var intet overordentligt. Men ofte, naar jeg blev en Diogen vaer i sin Tønde, eller Carl den Tolvte i Bender, endog da lod jeg mig henrive af en Beundring, hvorved jeg haaber at skielne mig fra Mængden, og i mine barnagtige Henrykkelser var jeg ofte nærmere, end man skulde tænke, ved at føle det samme, som Philippiden fandt, da han saae den cyniske Philosoph. Dette forudsetter i det mindste et vist naturligt Hæng til Frihed, en vis Egensind, en vis Følelse af sit Selv, som ere Digteren temmelig væsentlige, og maaskee selv bidrage noget til at danne ham. Jeg kunde nu let anføre endeel Børnehistorier, som tiente til at oplyse alt dette, men jeg har lovet at falde Læserne saa lidet kiedsommelig, som muligt. Den umiddelbareste Følge deraf kan jeg ikke fortie, den nemlig, at Eventyrer og siden Romaner blev min unge Siels kiereste Føde, og som jeg troer uformerkt gav den et Indtryk, som siden altid var uudsletteligt. Det er vist, at jeg begyndte med at ville være den stærke Bernhardt, eller Holger Danske, eller en anden af Ammestuens Helte. Naturligt nok forædledes mine Ønsker, som min Kundskab efterhaanden udbredede sig. Miltiades, Themistokles, Aristides, med et Ord Cornelius's Helte, naar jeg undtager Pausanias og Lysander, og jeg veed ikke selv af hvad Aarsag, Agesilaus og Atticus, bleve Tid efter anden mine Mønstere i den Orden, som jeg tyede deres Levnetsløb. Jeg erindrer nøiagtig, at jeg i en Alder af ti til elleve Aar, da min daværende og maaskee lidt enthusiastiske Lærer havde giort mig bekiendt med endeel Martyrers Historier, fik en inderlig Lyst til at lære Abyssinisk, for med Tiden at omvende Ind-

byggerne af det Inderste i Africa, og det, som var mig mere magtpaaliggende, ved denne Leilighed at vinde Martyrkronen. Den første Roman, som faldt mig i Hænderne, var tilfældigviis Robinson Crusoe. Rousseau's Tilbedere maae tilgive mig, eller egentlig Sandheden, at denne Bog maae være saa nyttig og saa ypperlig for Ungdommen, som den vil; da blev den i det mindste mig farlig. Dette er saa vist, at min Rector, kort efterat jeg havde læst den, maatte med Magt hente mig fire Mile tilbage fra Veien til Holland, hvorfra det var min Hensigt at reise til Batavia, i det uskyldige Haab, underveis at strande paa en ubeboet Øe. Da disse Drømme vare bortdunstede, fik jeg fat paa Fielding's Tom Jones, og jeg er positiv, at dette Skrift gav min Moralitet det første, og vist et meget farligt Stød. Disse smaa Anecdoter af min Børnehistorie synes ved første Øiekast langt ubetydeligere, end de blive, naar man anstiller de Betragtninger derover, som de give Anledning til. Jeg vil kun anstille een, som hører til min Hovedsag. De, som da kiendte mig, sagde mig det daglig, og med megen Sandhed, at jeg byggede Kasteller i Luften. Men jeg er vis paa, at disse Udsvævelser tillige vare de første poetiske Arbeider, jeg giorde Udkast til. Jeg var imidlertid da saa langt fra enten at ville eller at kunne skrive Vers, som en Spradebasse er det fra at sye sine egne Klæder. Min brusende Siel tillod mig ikke det maadelige Forsæt at ville besynge Helte — jeg vilde selv være det. Vel skrev jeg i de Tider Nytaars- og andre Leilighedsvers, fordi jeg maatte, og man roste dem, fordi man enten ikke vilde giøre mig mismodig, eller fordi man ikke forstod det bedre. Men efter dem at regne, som jeg endnu endeel Aar derefter har skrevet, maae det have været en sand Jammer. Jeg skrev og latinske Vers, som vist have været fortreffelige, thi jeg stial dem ved Hielp af Smetius, Weinrichius og andre, Ord for Ord fra Virgil, Horats, og de øvrige af Latiens beste Digtere. Og jeg havde alt længe, ikke just læst, men tyet disse Digtere, da jeg endnu havde det elendige Begreb om en Ode, at dens væsentligste Fuldkommenhed bestod i at være

uforstaaelig, og overalt rigelig bestrøet med endeel mythologiske Ord, hvoraf Læseren ikke kunde fatte Meningen uden ved Hielp af Lexicon. Havde jeg da inddrukket dette Begreb af Horats? Utroligt! Og dog er det vist, at jeg endnu rødmer, naar jeg eftertænker den Upoetiskhed, hvormed jeg den Tid læste denne og de øvrige classiske Digtere. Langt fra, som siden efter en halv Snees Aars Forløb, da jeg af egen Tilbøielighed begyndte at læse dem paa ny, langt fra at føle deres fortryllende Skiønheder, læste jeg da Flaccus med Afskye, maaskee fordi han smigrede, men især fordi jeg efter min da værende Smag overalt fandt for lidet Handling, for faa eventyrlige Situationer, og for mange Ord i Oden. Virgil selv, den udødelige Virgil, læste jeg med Kiedsommelighed, fordi jeg hverken kunde lide hans *Pius Æneas* eller hans *Fidus Achates*, og maaskee fordi de Pensa, som man gav mig af hans Vers at lære uden ad, vare for vidtløftige. Jeg er overbeviist om, at mine Lærere vare aldeles uskyldige i denne min besynderlige Feil. Jeg havde tvende, og de vare begge for brave Mænd, de havde formegen Indsigt og for sund Smag, til at de enten ikke selv skulde have følt, eller ikke have anpriset mig Yndigheder, som det næsten er vanskeligt at oversee eller at være kold imod. Var det da Stupiditet hos mig selv? Det vil jeg ligesaa ugierne troe. Jeg bilder mig meget mere ind, at min Siel da var alt for virksom, alt for meget i Giering, til at blotte Tanker eller Billeder kunde berolige den; det var Handling, som den brændte efter. Jeg tænker, at for en god Digter, det er at sige, for en, der foruden sine Digtergaver har en sund og moden Forstand, skulde det da have faldet ligesaa vanskeligt, enten, at følge min alt for vilde Indbildningskraft, eller at tilfredsstille mit alt for varme Hierte, om han ellers havde holdt dette for Umagen værd, som det var mig selv umuligt, enten at finde Ord til mine Billeder, eller Velklang til det, jeg følte. Man bør, troer jeg, være nogenledes kold, for at kunne skildre sin Ild. Og mig kunde først Aar, og Erfaring, og Lidelser afkiøle til Skildrer. Jeg har maaskee talt alt for meget om mine Børne-

aar. Og dog kan jeg ikke slippe dem, førend jeg endnu har lagt til, at jeg fra mit trettende Aar af begyndte, ikke af frit Valg, men efter min ene Lærers Befaling, at forfatte adskillige smaa tydske Poesier, som ikke alleneste da forskaffede mig Rygte af en god Versemager, men selv endnu blive omtalte med Bifald af Mænd, hvis Dom jeg skylder Høiagtelse. Blant andre et Stykke, Pantomimen kaldet, som jeg declamerede offentlig. Jeg veed ikke, hvor disse Stykker ere afblevne, og jeg har glemt dem indtil den sidste Tøddel. Men med al Agtelse for mine Velyndere være det sagt, at jeg har fundet senere Vers af mig, som slet ingen god Formodning give mig om hine; thi hvorfor skulde jeg have forverret mig?

Jeg kom til Høiskolen med et Begreb om Digtekonsten, som vore Eruditi selv, og maaskee de allene ikke skulde blues ved. Jeg kiendte den ikke, jeg tiltroede mig ingen Evner dertil, og følgelig næsten foragtede jeg den. Paa min Digterliste var Klopstock og Kaalund begge anførte under det Bogstav K. Og næsten blusser jeg ved at tilstaae, at dersom den første besad min større Agt, da havde han sit Rygte meer end mig at takke derfor. Men hvad Under, at jeg ikke kiendte, ikke forstod denne Forløsningens sublime Sanger, da jeg, som sagt, hverken forstod eller kiendte min egen Siel; døv og kold imod Citharens melodiske Toner, havde denne allerede længe lydet efter Trompetens vilde Klang og de Underspaaende Krigsraab, som da naaede os fra Elvens og fra Moldauens Bredde. Mit hele Hierte hængte ved de store Handlinger, ved de høie Dyder, ved de ynkelige, de skrekkelige, de underfulde Optrin, hvormed min Indbildningskraft utrættelig udpyntede Rygtet. Det traf sig saa, at visse Omstændigheder snart næsten tvang mig derhen, hvor min egen Tilbøielighed alt længe havde lokket mig. Da jeg var femten Aar, blev jeg Krigsmand, i det stadige Haab, snart at give vore Skialdre nok at bestille. Hvilke opløftende Drømme, hvilke henrivende Billeder opfyldte ikke da min drukne Siel! Havde jeg dem kun paa Prent saaledes, som jeg da følte dem,

man vilde vist tilstaae mig, at der var Poesie skiult deri, eller i det mindste en Gnist deraf, hvorom man kunde haabe, at den da vilde yttre sin Virkning, naar den fik Rum, og Luft, og Tid dertil. Erfaring, den mægtige Erfaring adspredede snart den største Deel af de romantiske Dunster, som da qvalte den. Et Vinterqvarteer og et Feldtog overbeviste mig grundigere, end de beste Syllogismer skulde have giort det, at Halvgudernes Tider vare forbi, at en Soldats første og ypperste Dyd er Underkastelse, og at det ligner meer en Drøm end et Under, ved Fortienester at udmerke sig iblant 100000 Mand, som alle ere nødte til at iagttage deres Pligt, og ikke tør giøre meer. Jeg kom følgelig snart, og en stor Deel klogere hiem, end jeg var gaaet ud. Og dette var ikke den eneste Fordeel, som min ulmende Digteraand havde af denne Reise. Jeg havde seet Bierge, og Feldtslag, og i tykke Skove eensombeliggende Munkeklostere; jeg havde været Vidne til endeel store og rørende Optrin, hvis Erindring nærede og opløftede min Siel, uden at beruse den; jeg havde nu lært at føle det Underlige, det Store, og det Vellystige i Naturen, uden just altid at ville giøre det efter, eller lide for meget ved Savnet deraf. Dette gav mig vel en større Beqvemhed til Digterkonsten, men jeg var endnu langt fra enten at merke dette selv, eller at benytte mig deraf. Uden enten at kiende Clio, og Thalia, og Melpomene, eller at bekymre mig om deres Bekiendtskab, begav jeg mig ganske rolig til at studere Hollats og Reinbeck; og til et ydermere uimodsigeligt Beviis, at jeg den Gang ikke var Digter, excerperede jeg vor gode Brochmann fra den ene Ende til den anden. I de Tider skrev jeg en Afhandling om en guddommelig Forløsers Nødvendighed for det menneskelige Kiøn, som jeg ikke finder værd at indrykkes i disse Samlinger, da jeg ikke har været denne vigtige Materie voxen nok, endskiønt det ellers kan være taalelig skrevet. Vel skrev jeg i den Tid og Vers, og uden Tvivl saadanne, som ikke fattedes Stænk af en naturlig Vittighed. Men i de første sex Aar skrev jeg intet Stykke, hvormed jeg vilde bebyrde mine

Læsere — et eneste undtaget, som jeg vil lade dem see til et Forsøg. Og dette eneste havde nær for evig skræmmet mig fra Parnas. Jeg viste det nemlig til en af mine Venner, som da passerede for et Vidunder i Digterkonsten, thi han havde vundet en Priis. Denne sagde mig med rene Ord, at mit Vers intet duede, og raadede mig alvorlig, at lade en Konst fare, som jeg ingen Evner havde til. Jeg var beskeden nok til at troe ham paa hans Ord. Og dette, tænker jeg, er et Beviis meer, at jeg den Gang ikke endnu var Digter. Og det var ikke allene Tillid til mig selv, men det var Høiagtelse for Konsten, og frem for alt Læsning, som da fattedes mig. Men efterhaanden fremspirede, og udvikledes, og modnedes de Omstændigheder, som skulde give min Siel sit sidste Præg. To eller tre Aar efter mit mislykkede Tog leed jeg et Tab, som rørte mit Hierte langt nærmere og langt heftigere, end hint. Dette stemte uden Tvivl for en stor Deel min Siel i den høitidelige melankolske Tone, som jeg troer at være et Hovedtræk i de fleste af mine Poesier. Men det havde endnu en anden Virkning: det giorde mig reent uenig med alt det, som man kalder timelig Lykke. Jeg havde hidindtil kun havt een bevægende Grund, at tragte efter saa noget — og denne Grund faldt bort. Nu blev det min Plan at slentre Livet igiennem, som jeg best kunde, og, saa got som muligt at forskiønne min Vei med en vis Art af Lyksalighed. En rolig Hytte, en behagelig Egn, maadeligt Udkomme; faa, men retskafne Venner; og jeg tør sige, frem for alt, at være saa nyttig, som min Evne tillod det, uden at være nogen til Byrde, var alt, hvad jeg den Tid ønskede mig af Jorden. I denne Sindsforfatning skrev jeg LYKKENS TEMPEL, virkelig ikke for at skrive noget skiønt og priisværdigt Stykke, men blot for at sige mig selv mine egne Tanker. Jeg har ladet det være det første Stykke i min Samling, fordi det i mere end en Forstand, nemlig baade i Hensigt til sit Indhold og til sin Skiebne, kan med Sandhed siges at have været Moder til alle de øvrige. Endskiønt blot skrevet for Tidsfordriv, fandt det dog mit Bifald alt for

meget til at jeg ikke skulde have fremviist det for mine Venner. Salig Hr. Poulsen, en Mand af Genie, og den Tid Præst i Gientofte, saae det. Han fandt det værdigt til vor store Sneedorffs Omdømme. Den patriotiske Tilskuers ædelhiertede Forfatter lærte mig at sette Priis paa mit Arbeide ved en Opmuntring, der langt overgik mit Haab, og det var efter hans Raad, at jeg foreviste det til Selskabet for de skiønne Videnskaber. Her mødte jeg den Lykke, som giorde Epoqve i min Siel, som gav den sin sidste Bestemmelse, og som egentlig har modnet mig til Digter, om jeg ellers fortiener dette Navn. Jeg blev kiendt af de danske Musers ivrigste og viseste Beskytter, af en Mand, hvis Æreminde i alle Hensigter bør og vil være udødeligt, ifald det ellers nogentid var betroet Digterkonsten at tildele dette Held — med et Ord, af Hr. Conferentsraad Carstens.

Jeg føler i dette Øieblik, at jeg kan ønske mine Skrifter Varighed, om jeg og ingen anden Aarsag havde, end den, at kunne sige til mange og selv til den sidste Efterslegt alt, hvad jeg skylder denne Ædelmodige. Lad andre, drevne af en dum Stolthed, enten ville betræde Digterkonstens steile og slibrige Bane, uden Hielp af en kyndig og forsigtig og viis Veileder, med idelig og uundgaaelig Fare at brekke Halsen, eller lad dem med en sort Utaknemmelighed glemme den Haand, som ledsagede dem, og skiule eller i det mindste fortie den væsentlige Andeel, som denne har i deres Fortienester. Det er mig en sand Ære og en sød Vellyst, her offentlig at kunne sige, at jeg skylder min vise, min menneskekierlige, min taalmodige Lærer den Beroligelse, det Haab, jeg nu har, at kunne nytte og fornøie mine Læsere. Jeg skulde uden hans Hielp have kunnet blive en Mand af Indfald og Lune, maaskee selv min daglige Cirkels Beundring. Men jeg sagde før, at den Bevidsthed, at være nyttig, var et Hovedtræk i mit Ideal af jordisk Lyksalighed, og jeg talte Sandhed. Poesiens Foragtere maae sige, hvad de vil, saa er jeg overbeviist, at jeg ved alle mine Arbeider har tragtet efter og ved endeel virkelig har opnaaet dette Held; hvorledes skal jeg da finde Ord,

der værdig nok udtrykke min Taknemmelighed mod den Mand, der ved at tæmme og styre min alt for brusende Aand, ved at vise mig de Afgrunde, som jeg havde at frygte for, de Stier, som jeg burde gaae, med et Ord, ved en utrættelig Taalmodighed gjorde mig beqvem til at naae det. Og dersom dette er den vigtigtigste Deel af min Lyksalighed, som jeg skylder Ham, da er det langt fra ikke den eneste. Ædle, store Mand! denne Tilstaaelse, som jeg her har hensat, for nogenledes at tilfredsstille mit overflydende Hierte, o, den kan langt fra ikke fortolke det heelt. Heller var det ikke Dem, men Efterslegten, som jeg vilde vise det, og det for min egen Skyld. Dem bør og vil Deres egen Bevisthed være det værdigste og tilstrekkeligste Giengield.

Da jeg med en skyldig Følgagtighed temmelig tidt havde ombygt LYKKENS TEMPEL, blev den tilsidst saaledes, at den fortiente Sted i Selskabets Skrifter. Dette gav mig Mod, og jeg begyndte at fatte den Formodning om mig selv, at jeg vel kunde være et Genie. Men Aar 1766 indtraf først den i sig selv sørgelige Begivenhed, der hendelseviis ikke alleneste gav mig Mod nok til at fylde alle mine Venners Øren med mine Vers, men selv oppustede mit uerfarne Hierte til det urimeligste, til det meest ødeleggende Overmod. Den uforglemmelige Frederik den Femte var død, og Danmark i Taarer. Nogle Studentere bleve tilsagte at indgive Prøver af de Cantater, som skulde opføres ved hans Jordefærd. En Person, som havde at befale over mig, tvang mig til at forsøge mit Held med de andre. Jeg skrev da, saa got som jeg kunde, en Arie, et Chor og et Recitativ, og jeg kan sige med Sandhed, at jeg til min egen største Forundring beholdt Fortrinet. Det var vist den Gang mine egne varme Følelser, og ikke Konsten, der hialp mig til denne Pris. Men da jeg nu havde skrevet det færdigt, da nu enhver Dansk fandt, at jeg havde skildret hans dybtsaarede Hierte, da jeg kun ligefrem skildrede mit eget; da overøste man mig med et ufortient Bifald, og man tiltroede mig at have været konstig, og vittig, og skarpsindig, hvor jeg blot havde været oprigtig. Jeg var uforsigtig nok til at inddrikke

den Virak, hvormed man ved denne Leilighed, af et got Hierte, fra alle Sider beskienkede mig, saa graadig, som havde jeg endnu gaaet i fierde Lectie. Den berusede mig og saaledes, at jeg nær aldrig var vaagnet. Jeg troede mig nu ikke blot Digter mere, men den beste, den ypperste Digter i Danmark, og det som verre var, uforbederlig. Saa nær var jeg ved aldrig at have blevet nogen. I denne Ruus skrev jeg iblant andre Stykker ADAM OG EVA, eller egentligere, det første Udkast af dette Stykke, thi det var da kun een Act. Jeg giorde mig den visseste Regning paa den høieste Pris derfor, uagtet ingen Pris var udsat for saadant et Stykke. Mine Dommere sagde mig med megen Venskabelighed, at de fandt mange Spor af poetisk Genie forstrøede i mit Drama, at mit Arbejde fortiente en Belønning, og at det ved Forbedring kunde blive got. Dette var nu vist al den Høflighed, som mit Arbeide fortiente; men min Forventning havde været for opskruet, til at jeg kunde tilfredsstilles derved. Jeg erklærede reent ud, at naar jeg ikke kunde være den første Digter i mit Fødeland, vilde jeg ikke være den anden, og jeg tog mit Stykke tilbage i det stadige Forsæt at udarbeide det saa længe, indtil enhver maatte tilstaae, at man ei havde seet dets Lige fra Kong Skiolds Tider. Da den raske Humor sagtnedes, faldt mig et Vink ind, som min ældste Lærer havde givet mig, der omtrent sagde, at det meste mig fattedes, var Læsning. Apollo hvidskede mig i Øret, at han havde Ret, og paa eengang fattede jeg den Beslutning, som jeg bekræftede paa det høitideligste, i de første to Aar ikke at sette Pen til Papiir, og at anvende al denne Tid til at læse. Jeg holdt mit Ord, og vel bekom det mig, endskiønt jeg som ukyndig i Litteraturen naturliigvis gik i Blinde, og læste meget, som jeg siden maatte giøre mig Umage for at glemme. Til mit Held var dog den ældre Corneille's Værker det første, som faldt mig i Hænderne. Han blev og min Helt i det Franske, ligesom Forfatteren af Messiaden i det Tydske. Naar jeg nu læser min ADAM OG EVA, det første Stykke, som jeg efter denne Tid udarbeidede, finder jeg tydelige Spor deri

af denne min Smag. Og enhver, som læser det med Eftertanke, vil neppe miskiende den franske Digters Hæng, Antitheser og Sentiments, neppe hans rige Declamation deri, og enhver, tænker jeg, vil finde, at jeg i dette Stykke i det mindste har viist Lyst nok at danne mig efter den store Klopstock, om jeg og ei har havt Evne dertil. Nu begyndte jeg og at læse de latinske classiske Digtere, som jeg hidindtil havde forsmaaet, og jeg havde blot min Begierlighed, og ikke nogens Anviisning at takke derfor, at jeg nu læste dem med Nytte, og tilsidst med Vellyst. Fleer Sprog forstod jeg den Tid ikke, thi Græsk kunde jeg den Tid og kan endnu kun tye, og jeg kiender kun Homer af dens Oversettelser. Det Engelske var mig aldeles ubekiendt. Lærebøger troede jeg, det var mig en umistelig Pligt at læse. Jeg anskaffede mig følgelig baade Batteux og fleer saadanne Systematiker. Men det har al min Tid været mig plat umuligt at læse tre Blade af dem til Ende, og jeg maatte have overgivet alt Haab om at naae Parnas, ifald man ikke kunde komme der, uden ved Hielp af disse kolde Planskrivere. Imidlertid forstaaer det sig, at jeg læste baade Horatzes Brev til Pisonerne og Boileaus Digtekonst. Jeg har siden den Tid læst Pope og Mulgrave, men alle, som jeg forsikrer, blot for deres Stils og ikke for deres Indholds Skyld. Corneilles Discurser er det eneste, som jeg efter min Overbeviisning kan undtage fra denne Regel. Da nu den Tid, som jeg havde foresat mig, var udløbet, var det første, som jeg tog mig for, at igiennemsee min ULYKKELIGE PRØVE, som jeg for to Aar siden havde sat saa stor Pris paa, og jeg fandt, at det var det vanskabteste Foster, som et varmt Hierte og en brusende Indbildningskraft nogentid kunde udklekke af en aldeles uvidende Hierne. Imidlertid elskte jeg det endnu, og om ikke det, da det Ord, som jeg eengang havde givet mig selv derpaa, at ville giøre det saa fuldkomment som muligt. Jeg gav mig følgelig til dette Arbejde, og først i fem fierding Aar bragte jeg det i den Stand, som det er nu. Strax efter denne Tid traf noget ind, som gav min Smag en ny Vending: Wielands Oversættelse

af Shakespear og den prosaiske af Machpersons Ossian faldt mig i Hænderne, og saa ufuldkomne som disse ere, opvakte de dog, jeg vil ikke sige en Lyst, men en Trang hos mig til at lære Engelsk. Jeg lærte det, og hvilket bundløst Væld af Digterrigdom aabnede sig nu for mig. Jeg havde samme Tid den Lykke at blive kiendt, og taalt, og yndet af den store Klopstock, og man kan ikke tvivle paa, at jo denne Mands Omgang var mig en ny Kilde, hvoraf jeg øste ligesaa graadig, som af den før omtalte.

Det første Stykke af Betydenhed, som jeg skrev efter denne Tid var ROLF KRAGE. Enhver opmerksom Læser vil finde min forandrede Smag heri. Havde jeg forbedret mig? det vil jeg overlade til andres fri Omdømme, og i den saavelsom i fleer Hensigter lade min Rolf staae uforandret, saaledes som den da behagede Tydsklands første Barde. Meer vil jeg paa nærværende Tid ikke sige om mine poetiske Arbeiders Historie. De Omstændigheder deraf, som kun ere mig selv bevidste, og som kan være mine Læsere magtpaaliggende at vide, vil jeg enten anføre ved Stykkerne selv, eller ved en anden Leilighed.

I den Tid, da jeg skrev ROLF KRAGE, blev jeg angrebet af den smertelige Sygdom, som endnu holder mig ved Sengen, og som giorde mig aldeles udygtig til alle Slags Forretninger, som enten fordrede Legems Vigør eller en Iagttagelse af ordentlig bestemte Tider. Jeg frygtede intet meer end den Tanke, at blive en blot Byrde for mine Medmennesker, og dette bestemte mig til aldeles og med Iver at opofre mig til de smukke Videnskaber, de eneste, hvori jeg troede, at kunne udvirke noget got og agtværdigt. Jeg har maaskee tiere talt om min Lyst at være nyttig, end en streng Beskedenhed tillader det. Men Iver for min Konsts Ære, og den allene, frister mig til endnu eengang hellig at bevidne, at jeg aldrig skulde eller kunde have opofret mig til Poesien dersom jeg havde troet den et blot Tidsfordriv. Det vil altid blive mit Hierte ubegribeligt, hvorledes der kan gives Mennesker, og selv indsigtsfulde og gode Mennesker, og — Himlen forlade dem det — selv Digtere, der kan indskrænke den ædelste blant

alle Konster til saa ringe, til saa uselt et Formaal. Jeg siger: mit Hierte, og hvor opfyldt er det ikke i dette Øieblik af alt det, der kunde siges til din Forherligelse, du Levning, du Præg af vort himmelske Udspring! Og hvor gierne vilde det ikke udstrømme! og udstrømme skulde det, dersom jeg ikke allerede havde overskridt alle Grendser af en Fortale. Nu vil jeg kun sige det, jeg er overbeviist om, at nemlig: Digterkonsten blot blev betroet de Dødelige, til at lære dem Godheds Pris og den Almægtiges Under, til at opflamme høiere Dyder, til at giemme store og efterfølgelseværdige Handlinger, til med uudslettelige Træk at indpræge Viisdoms og Klogskabs Grundregler, til at sammenknytte Selskaberne, med et Ord: til at udsprede de sandeste, de reneste, de stærkeste Glimt af Himlen over deres Brødre. Vee de Foragtelseværdige, som nogentid har misbrugt den til andet, de kalde sig da enten Anacreon, eller Simonides, eller Archilochus. Thi det er, i forbigaaende sagt, kun dem, jeg taler om, der har havt Vittighed nok til at skade. Og vore usle Versificastere maae ingenlunde bilde sig ind, at jeg har erindret dem.

Da jeg har nævnet Simonides, og min Stilling har tvunget mig til, selv at skrive en meget betydelig Andeel af Leilighedsvers, nødsages jeg til, for min egen Retfærdiggiørelse, her at anmerke en Omstændighed, som mine Læsere vil finde rigtig, at jeg nemlig sielden eller aldrig har brugt den Gienstand, som Leiligheden tilbød mig, anderledes, end et Vehiculum enten for Guddommens Priis eller for een og anden moralsk Sandhed, hvis Indskærpelse kunde giøre mit Digt nyttigt. I Hensigt til alle mine øvrige Skrifter tør jeg høit paastaae, og enhver Opmerksomhed vil finde, at jeg altid, det være nu efter Reglerne, eller ei, har tænkt paa min moralske Hensigt, førend jeg tænkte paa den digteriske Indklædning. Religionen og de høiere Dyder, Viisdoms Regler, og mit Fædrenelands Ære er det uskiulte Formaal, og det væsentligste Indhold af mine Arbeider.

De Hielpemidler, hvorved jeg har stræbt at giøre mig fuldkommen i min Konst, har jeg vidtløftig nok anført. Jeg har kun

to Ord at sige om de Vanskeligheder, som har hindret mig deri. Foruden min smertelige Sygdom, og de Distractioner, som min alt for raske Humor har foraarsaget, bestoed nemlig den største Hindring, som jeg har havt at overvinde, netop i de før omtalte Leilighedsvers, som Trang nødte mig til at skrive. Af fuldkommen Overbeviisning og af et velmenende Hierte vilde jeg raade dem af mine Brødre, der ønske at naae nogen Høide paa Pindus, at tage sig saa nøie i agt for dette Slags Arbeider, som mueligt. Digteraanden vil vække sig selv, den bliver gienstridig, naar den i Tide og Utide skal adlyde den første, den beste Opfordring; og man kan aldrig sikrere svække sin Følekraft, end ved at tillyve sig Følelser.

Ubesindig nok har jeg lovet at sige, hvad Plads jeg troer at have opnaaet mellem mine Medbrødre. Jeg ønsker, at man vilde giøre min Beskedenhed den Ret, at jeg herved blot har tænkt paa Fag, og ikke paa Høide. Aarsagen, hvorfor jeg vilde tale herom, var blot at anbringe alt det, jeg havde at erindre imod den Urimelighed hos en Digter, at ville glimre i mange, om ikke i alle Konstens Grene. Men jeg har allerede for meget misbrugt mine Læseres Taalmodighed, og jeg vil oppebie en anden Leilighed til at udføre dette vidtløftigere.

Her vil jeg blot pege paa det Hæng til en vis Tungsindighed, som jeg før har omtalt, som jeg troer, at min Skiebne har mere Deel i, end min Natur, og som maaskee har givet mig desto større Held i visse Fag af Digterkonsten, da det derimod har giort mig reent uskikket til en stor Deel andre. Har jeg nogentid kunnet skildre noget af Glæden med Sandhed og Styrke, da har det vist været dens Taarer og ikke dens Latter. Religionens festlige, dens gysenopvekkende Fryd, Dydens og de store Handlingers, og de uforskyldt nydte Velgierningers, og den stille helligende Kummers smeltende vemodige Vellyst har maaskee undertiden strømmet følelig igiennem min Harpe. Al anden Slags Glæde vilde blive ukiendelig ved min Sang, og naar jeg undertiden har forsøgt at skildre, enten Selskabeligheds, eller Elskovs,

eller en blomstrende Egns, eller andre slige Gienstandes smilende Vellyster, da har jeg ikke vidst det selv, førend jeg fandt min Tone klagende, og ufrivillige Taarer dryppede hede fra de Øine, der havde sat sig for at lee. Ved de faa Skrifter, hvori jeg har stræbt at opvække andres Latter over Daarligheder, der allene kunde revses og rettes paa denne Maade, har jeg, langt fra at lee selv, vist været plaget af den fortrædneste, den bitterste Lune, som det kan være den tilladt at skrive Satyrer i, der afskyer at være en Menneskefiende. Hvad den skildrende Poesie betreffer, da har jeg uden Tvivl havt større Held til at treffe mine Brødre, saavel i Hensigt til deres Characterer, som til deres Handlinger, og Nuancerne imellem begge, end til at udtrykke noget andet af Naturens Under. Og jeg skulde uden Tvivl være ligesaa uskikket til Idyller, som til anacreontisk Sang. I Hensigt til Udtrykket af mine Følelser, har jeg maaskee fundet en Rigdom i vort Sprog, som de fleste af mine Formænd har forsmaaet at søge efter, og som de Konsterfarne har tilstaaet mig at have brugt med Fordeel. Hvad Correctionen betreffer, har jeg altid været yderlig stræng imod mig selv. Jeg overdriver det ikke, naar jeg paastaaer, at det var mig en Lidelse, om ikke en Umulighed, at slippe endog den Linie af Hænderne, som jeg forudsaae at være bestemt til Forglemmelse, førend jeg selv var fuldkommen fornøiet dermed. Venskabelige og uvenskabelige Anmerkninger har jeg rettet mig efter med lige Villighed, saasnart jeg fandt dem rigtige; og jeg tænker, at jeg har handlet ret.

Nu staaer kun tilbage med to Ord at sige, hvorfor jeg har samlet mine Skrifter. Og dertil har, foruden mine Venners Overtalelse, to Aarsager bevæget mig. Den ene, at man allerede har viist mig den Ære at tillægge mig Arbeider, hvori jeg hverken havde, eller ønskede at have mindste Deel. Og jeg frygter, at man efter min Død vilde giøre det verre, dersom jeg ikke i Tide stræbte at forekomme det. Den anden Grund er, at jeg virkelig saavelsom alle mine Medbrødre, har skrevet mangt et Riim, og mangt et Indfald til min Tidsfordriv, eller maaskee kun for at

17*

prøve min Pen, som i en lille Kreds af mine varme Venner maaskee kunde syntes interessant, eller i det mindste taaleligt. Men at jeg skulde paanøde Publikum og selv Efterslegten det, dertil er jeg hverken uforskammet eller enfoldig nok. Heller vilde jeg ikke gierne have, at dette efter min Død skulde staae i nogens Magt, der maaskee drevet af Egennytte kunde have mindre Omhue for min digteriske Ære, end jeg har selv. Jeg forkaster følgelig herved høitidelig alle dem af mine Arbeider, som ikke findes i nærværende Samling, enten man saa kan bevise, at jeg har skrevet dem, eller ei, med samme Rettighed, som en Fader har at giøre det Barn arveløst, som han er misfornøiet med. Jeg skylder mig selv det, her at anmerke, at det er blot Kummer for min Skribentære, der bevæger mig til denne Forsigtighed. Thi endskiønt jeg kan have skrevet meget, som jeg i Hensigt til Stilen, eller Anlegget, eller andre Omstændigheder, der udgiøre deres digteriske Værd, ikke agter gode nok til at blive læste af mange; saa tør jeg dog bevidne høit, og ingen kan modsige det, at jeg i alle andre Hensigter aldrig har skrevet otte Linier, som jeg med Grund kunde ønske uskrevne i min sidste Time.

JOHANNES EWALD

Kiøbenhavn, den 14. Febr. 1780.

III. APOLOGIE

I DETTE Øyeblik føler jeg, at man lettere kan forsvare en fremmed Sag, end sin egen — og selv at denne falder os desto vanskeligere at forsvare, jo vigtigere og jo retfærdigere den er. Hjertet kan være saa fuldt, at det just af den Aarsag ikke let kan udøse sig — og saamange Følelser af det Onde vi lide, af den Uret, man gjør os, kan da, naar Hjertet umueligt kan romme meer, men nødvendig enten maae briste eller løbe over, paa engang strømme til vor Mund eller vor Pen, at vi hverken i en Hast kan finde Ord til dem, eller ordne dem med et behørigt Valg, da de nemlig alle synes os lige trængende, lige vigtige, lige stærke. Da er det, at vore zittrende Læber kun kan stamme nogle afbrudte og neppe forstaaelige Klagemaal ud, imedens at den største Deel af de Grunde, vi har at anføre til vort Beste, baner sig en Vey igjennem vore Øyne, og saaledes draabeviis spilder sig — eller i det mindste al den Kraft, hvormed de ellers skulde overtyde de kolde og følesløse Dommere, som de dog ikke kan røre. I fremmede eller ligegyldige Ting, eller og i Tilfælde, hvor vi ingen synderlig Ret har at paastaae — o da har vi ikke saa mange Grunde at gaae i Valg i, og heller føle vi dem ikke saa stærkt, at vi ikke skulde have koldt Blod, og Overlæg og Ord nok, til at ordne og fremsætte og udpynte dem, og overalt til at give dem den Vægt, som allene kan, og sandt at sige, allene bør kunde gjøre dem gyldige i menniskelige Dommeres Øyne. Hvem uden den Alvidende kan fortolke vore Suk — og hvem uden Nyre-Prøveren forstaaer at veye vore Taarer? Ham, og ham allene tilkommer det at dømme os derefter.

Og i hans Hænder overdroeg jeg min Sag, naar min Smerte var heftigst, thi jeg vidste, jeg følte, at han forstoed mine Øynes Dug, og det Suk, som endnu kun svulmede i mit Bryst — og at han vist engang, naar han fandt det tjenligt for mig, vilde udtyde den mindste af de Taarer, hvormed jeg vædede mit ensomme, mit forladte Leye, baade for dem, som aftvang mig den, og for dem, som enten foragtede og beloe, eller selv lastede og fordømte den, uden at værdige den en nøyere Undersøgelse, og uden at have anden, eller bedre Grund til dens Fordømmelse end denne — at den var flydt af mine Øyne. Og dette satte jeg i min blendende, nedtrykkende, haabeløse Kummer forud, at alle de gjorde, der enten ved en Hændelse blev Vidner til mine Klager, eller hørte tale derom, fordi — — nogle gjorde det.

Naar Stormen undertiden sagtnedes, naar Skyerne fordeelte sig, og en venskabelig Straale af Soelen naaede mit Bryst — naar de rasende Smerter nogle Øyeblik holdt op at forstyrre min Sjæl, og naar heede brændende Taarer ikke længer skjulte enhver bedre Udsigt for mine Øyne — da forsonede jeg mig med Verden. I min lindrende Melancholie forekom jeg mig selv som — Taalmodigheden ved et Grav-Sted — og jeg smigrede mig med den Tanke, at jeg maatte see saaledes ud i de af mine Medborgeres Øyne, som kunde see mig. Hvorledes, tænkte jeg, kan du begjære, at de skal røres ved den stille Taare, som de maaskee troer at være af Marmor — eller i det mindste at høre væsentlig til din Natur, enten kunstled eller nødvendig — ufølt eller ustillelig? Mange af dem, hvis Hjerter smeltede i reen og ædel og salig Vellyst, naar de tause heldede Øret til den dæmpede, sørgende Klang af din Harpe og til dine væmodige Sange, fordi de følte, at det ikke var Kunsten, og ikke den affecterede Forførelse, og ikke engang dig selv, men Sandhed, den guddommelige Sandhed, som foer igjennem dine zittrende Strænge, og fremlokkede mægtig, uimodstaaelig Sang af dine stammende Læber. Mange af dem, sagde jeg, vil og røres ved din personlige Klage, naar de først forstaae den; naar du overtyder dem

om, at den hverken er blot Kunst eller Forstillelse, eller ugrundet, eller ubillig, eller ubetydelig, eller uafhjelpelig. Maaskee, tænkte jeg videre, at endog de, som hidindtil har været følesløse og selv troet sig fornærmede ved dit forvirrede, ofte afbrudte Klynken, skal ikke kunde modstaae dine med kolde og ordentlige Grunde udrustede Klagemaal. Overalt siger ja Fornuften, siger din egen Erfarenhed, at endskjønt det vi gjøre sees af mange, saa falder det, vi lide, dog kun faae i Øynene. Vore huuslige Omstændigheder, vor Kummer, den Uret, man gjør os, sees sidst af alting, fordi de, som det kjædsommeligste og ubehageligste, sidst sees efter. Mon der ikke er mange ædle Menniske-Venner, der nu kjende og elske dig blot som Digter, men som vist skulde ynke og om mueligt hjelpe dig som Menniske, dersom de kun saae din Stilling? — der baade kunde og vilde aftørre dine Taarer, om de kun blev dem vaer? — Og hvorledes skal de see dem, om du ikke peger derpaa? — om du ikke taler? — Det er en Muelighed, det er selv en Rimelighed, at du ved at tale vil bane dig Veyen til den lille Lyksalighed, som du ønsker — men det er en afgjorf Sag, at du derved vil overtyde den Deel af Verden, hvis Bifald var dit Formaal, om din Uskyldighed, dine Ønskers, dine Hensigters Ulastelighed, og den Uret, de gjøre dig, som hverken spare Vold eller List paa at hindre dem — blot af denne Aarsag skylder du dig selv, du skylder din Ære det, at tale. Og at tale tydeligt, høyt, og alt hvad Sandhed tillader dig. Alt dette sagde jeg mig i min Græmmelses Hviile-Timer.

Saa kom mit Mismod tilbage med alle sine sorte Skræk-Billeder, og bredte sig ud for hver en smiilende Udsigt, og fordobblede mine Ulykkers Vægt, og nedtrykte min Sjæl, og qualte hver opstigende Tanke om Modstræbelse i mit Bryst. I en lang Sørge-Skare kom først mit Hjertes kjæreste Børn, alle mine spædeste, uskyldigste, fornuftigste, dydigste, og — — snarest afviiste, bitterst forhaanede, længst bortkastede Ønsker. Saa kom fire Liig, mit Helbred, mit Rygte, min Friehed og min

Ungdom — og strax efter dem, den nøgne, nedbøyede, hjelpeløse, foragtelige Armod. Herpaa fulgte, Haand i Haand i en lang Rad, suurseende, ubudne Fremmede, uvenskabelige og uformodentlige Tilfælde — og saa alle min Kunstes, min Caracters og mine Fiender — og iblant disse til min Bestyrtelse allerøverst jeg selv — mit Hæng til at være Digter, og mine beste Arbeider, som havde tilveyebragt mig manges Opmærksomhed — og min Egensind, min Let-Sindighed, min Fremfusenhed og Stolthed, der havde gjort denne Opmærksomhed til Galde, Gift og Død for mig. Smiilende som alle mine øvrige Fiender, skulde jeg have fulgt min Lykke til Jorden; thi den dræbte jeg selv med koldt Blod, og — — fortrød det ikke. Men i sit Fald havde den hævngjerrige trakt min Lyksalighed med sig, og qualt den — og derfor gik jeg indsvøbt i mit Floer — og græd. Endelig kom de som burde være, og de som kaldte sig mine Venner — og et Glimt af angstfuldt Haab, et frygtsomt bedende Smiil brød igjennem mine tunge Taarer, for at hefte sig paa deres Ansigter — og Himmel! — Foragt, Vrede straalede mig imøde af deres Øyne; Bebreydelser, Forhaanelser, Forbandelser, Trudsler, Gift strømmede ud af deres Læber — og en Dolk var i deres opløftede Hænder, som de kun endnu holdt tilbage, i det Haab, at mine Fiender eller jeg selv snart vilde forekomme dem. Nu raabte jeg: *Etiam tu, mi Brute? — etiam tu?* Nu saae jeg op imod Himmelen, sukkede engang endnu, skjulte mit Ansigt — og sank! — Ney! — Ney! — raabte mit Mismod mig endnu i Øret — det nytter ikke, at du længer stæmmer dig imod din Ulykke.

Naar jeg da længe havde lagt i denne haabeløse Stilling, kom min retfærdige Sag, understytted af Fornuft og Religion, igjen til min Sjæl. Hvi sover du? — hvi forlader du mig? sagde den. Og er det mig allene? — Er det ikke den sidste Gnist af din timelige Lyksalighed — er det ikke selv i visse Maader dit Liv, din Ære, din Samvittighed, og dit evige Vel, som du har at stride for? Kan du gjøre mindre derfor, end tale? Der er en retfærdig og barmhjertig Gud, som er Herre over de menniskelige Hjerter, og som

kan velsigne dine Ord, om det er hans behagelige Villie — men som vist vil straffe din fortvivlede Taushed, og ansee dig som en Selvmorder, om du ikke gjør alt, hvad du kan, for at frelse dig.

Denne sidste Tanke bestemte mig. Jeg besluttede at udøse mit heele kummerfulde Hjerte. Jeg vilde høyt og tydeligt forklare min beklagelige Tilstand og dens Oprindelse, men især vilde jeg fremlegge mit sidste, mit eneste timelige Ønske; jeg vilde vise, hvad der først havde givet Anledning dertil, hvorledes det Tid efter anden, født af Omstændigheder og Hændelser, men næret af Religion og Dyd og Fornuft, opdraget af et sundt og christeligt Overlæg, havde naaet den modne Styrke i min Sjæl, at mit sidste Suk allene kunde udrydde det — jeg vilde vise, hvor lovligt, hvor billigt, hvor uskyldigt det var — at det ikke kunde fornærme nogen, men at min heele Lyksalighed beroede derpaa — at jeg ved dets Bønhørelse og derved allene kunde blive nyttig for mange, og ingen til Byrde. Saa vilde jeg med sammenfoldede Hænder bede enhver af mine Med-Borgere, om mueligt at hjelpe deres arme Digter, til den Ret, som staaer aaben for den uselste, og i det mindste ikke at hindre mig deri; ikke at rive det Bret fra mig, som jeg har faaet fat paa, og som jeg maaskee endnu kan redde mig ved, af de Bølger, der slaae sammen over mit Hoved. Og for ydermeere at bevæge dem til denne Medlidenhed, vilde jeg vise dem enhver uundgaaelig Følge af mit Ønskes Bønhørelse og Forkastelse.

Saaledes satte jeg mig for at forsvare min Sag — og til mine Dommere vilde jeg vælge — om mueligt heele Verden — men især dem af mine Med-Borgere, som har værdiget mit Talent og dets Frugter deres Opmærksomhed. Maaske dog en Deel af dem, sagde mit opstigende Haab — maaskee mange vil finde, at jeg intet ubilligt, intet ulovligt, intet ufornuftigt begjærer, at jeg intet ønsker uden den Ret, den Lyksalighed, som den allernaadigste Regjering ikke negter den ringeste blant sine Undersaatter — og som ingen anden bør kunde negte — den, at fortjene mit Brød ved mine Hænders Arbeide.

TIL »LEVNET OG MENINGER«

JOHANNES EWALDS »Levnet og Meninger« har, som allerede Titlen antyder, sit nærmeste litterære Forbillede i Lawrence Sternes »Life and Opinions of Tristram Shandy« (1759). »Opinions« er ogsaa Titlen paa en lille, af Ewald kun paabegyndt Samling af Livs- og Verdensbetragtninger. Det spores let, at Ewald baade i Tone og Stil er paavirket af den store engelske Prosaists frigørende Aand, hvis Særpræg er den følsom-ironiske Grundstemning, der navnlig hviler over hans andet berømte Hovedværk »A sentimental Journey«, de bratte og oftest helt umotiverede Overgange fra livligt Replikskifte til vidtløftige og golde Betragtninger, de barokke Indfald og de talløse Svinker, der ïdeligt afbryder Fortællingens spinkle Traad. I formel Henseende har Ewald efterlignet Sternes Rejse ved at sammenfatte det enkelte Kapitels Indhold i en knap, malende Overskrift. Direkte Hentydninger til »Tristram Shandy« findes bl. a. i Afsnittet om Vanddrikkerne. I »Levnet og Meninger« træffer man ogsaa første Gang det af Ewald efter den tyske Nydannelse *empfindsam* prægede Tillægsord »følsom«.

Blandt sine Forbilleder i den bundne Stil nævner Ewald selv »den ulignelige Rabener«, den skæmtende, upersonlige Satires Mester, hvis letflydende og naturlige Stil har dannet Skole i Tyskland. »Philets Forslag om Pebersvendene« er en direkte Affødning af Rabeners Satire »Die Hagestolze«.

Særlig Omtale fortjener et i »Levnet og Meninger« fremherskende digterisk Motiv — Højen som Drømmens og Fantasiens Herskersæde og Altret for Naturtilbedelsen. I Ewalds Digterliv spiller Højen jo overhovedet en fremtrædende Rolle: Elhøj, Højen i Rungsted og ved Søbækshuset. Uafhængigt af Ewald har Baggesen benyttet Motivet i »Labyrinthen«.

Kapitlerne med Overskriften »Høyen« har deres Forbilleder i den tyske Litteratur. I en af den schweitziske Digter fra Zürich, SALOMON GESSNERS af Samtiden beundrede Idyller overskuer Oldingen Menalkas fra en Høj Landskabets mindefyldte Skønhed.

Den dithyrambiske Naturstemning i »Høyen« viser kendelig Paavirkning af den Ewald personlig bekendte Digter H. W. GERSTENBERG.

I Prosadigtet »Der Abend« (1759) søger den tungsindige Sanger, henstrakt paa en Høj ved Havet, i Vinflasken Trøst for sin Kærligheds Forlis.

Vinens Taager foregøgler ham lyse Syner fra Kytheres Ø, den evige Ungdoms Strande, hvor Skinsyge og Avind ikke forbitrer Elskovs Lykke. Denne Salighed kan først Døden bringe ham, og derfor slutter Digteren med Ønsket om at maatte dø i Rusens Begejstring.

»Levnet og Meninger« er i dansk Aandshistorie det første Udslag af det attende Aarhundredes vaagnende litterære Individualisme og samtidigt et af det danske Sprogs betydeligste Mindesmærker. Hvert Blad af Ewalds Selvskildring viser ham i Sammenligning med hans Forgængere i den danske Prosalitteratur som Sprogets og Stilens Nybygger og Nyskaber.

Ewald fandt, hvad han selv udtaler, i »Udtrykket af sine Følelser« en Rigdom i det danske Sprog, som hans Forgængere havde »forsmaaet at søge efter«. Skønt hans Sprog er isprængt med talrige tyske Laaneord og Sætningskonstruktioner — Minder om hans Skolegang i Slesvig og Paavirkningen af Klopstock — har Ewald, samtidigt med at være det danske Digtersprogs Fader, ogsaa i Prosastilen bidraget mer end nogen til at løse bunden Tale.

»Levnet og Meninger« er ingenlunde kun et litterært Museumsstykke. Skønt ufuldendte vil Ewalds Livsoptegnelser altid hævde deres Plads som en af de værdifuldeste Selvskildringer ikke alene i den danske, men ogsaa i andre Landes Litteratur.

Uvilkaarligt henledes Tanken paa Rousseau, der i Indledningen til sine »Confessions« (nedskrevne 1761—71, men først offentliggjorte efter hans Død 1781) har betegnet sig selv som Ophavsmanden til Selvbiografien i snævrere Forstand (Mémoires d'analyse), hvor Forfatteren fortrinsvis beskæftiger sig med sin egen Udviklingsgang. Rousseaus hensynsløst oprigtige Selvbekendelser, der er aandeligt beslægtede med den hellige Augustinus', har mindre Karakter af et digterisk Skrifte end af en Apologi, hvori han fremadskridende efter Tidsfølgen plæderer sit Forhold til mange navngivne Samtidige.

Ewald, der altsaa ikke kan have kendt Rousseaus Bekendelser, nedskrev sin Selvskildring indenfor Tidsrummet 1774—78 med det Hovedøjemed »at bidrage saameget til Kundskaben om det menneskelige Hjerte som muligt«. Ved at sige sine Meninger, vilde han tillige »kølne sit Hjerte«. Denne Trang til Selvransagelse har sit Udspring i Pietismen og viser naturligt tilbage til det Hjem, han udgik fra.

Rousseau læste sine Bekendelser højt i Paris' Saloner, Ewald gav, mere diskret, kun et Par af sine nærmeste Venner Indblik i sine Selvoplevelser.

»Levnet og Meninger« bestaar af en Række løsrevne Livsmomenter eller Enaktsepisoder i flere Tableauer. Alle Strenge røres fra jublende Fryd til livstræt Selvopgivelse, fra klukkende Latter til hulkende Graad. Snart hører man Panfløjtens drilske Kalden, snart Oboens kyske Toner, snart hendøende Orgelklang fra den angergivnes Miserere og det skønne Rekviem over hans Lykkes Forlis. Rythmisk pathetisk Prosa skiftende med jævn Dagligdagstale, der tit staar Nutidens saa forbavsende nær.

Hvem har som Ewald med grotesk Lune og dog saa nænsomt og fint afsløret den tidligt vaagnede Drengs første, uklare erotiske Længsler, — hvem har mere illuderende formaaet at skildre Vinrusens skiftende Stemninger, — hvem har som han i ganske faa Linjer ristet hele Kærlighedens Tragedie? — —

I »Levnet og Meninger« beder Ewald i spøgende Form en Doktor langt ud i Fremtiden, at skrive Noter til hans Skrift, naar dette har skabt ham Berømmelse som klassisk Autor, for at Læserne kan biive klar over, hvad han formodentlig har ment og burde have sagt, hvis han da forstod sig selv. I de halvandet hundred Aar, der er forløbet siden Ewalds Død, er hans Drøm bleven virkeliggjort gennem en omfattende, stadigt voksende Litteratur til Belysning af hans Liv og Digtning udfra de forskelligste Synspunkter. Ikke mindst har »Levnet og Meninger« fremkaldt talrige Undersøgelser af aandshistorisk, æstetisk, sproglig og biografisk Karakter.

Ewalds Levnet, som det tegner sig for Eftertiden, minder om et Maanelandskab, hvor skarpt belyste Tinder veksler i Billedet med uudgrundelige Kløfter i evigt rugende Mørke. I hans Selvskildring skifter digterisk Fiktion med haandgribelig Virkelighed i Omtalen af tids- og navnefæstede Begivenheder og Personer. »Levnet og Meninger« kan, som ethvert personligt Skrifte, der tillige er et Kunstværk, baade læses og forstaas uden nogensomhelst Kommentar, og for den umiddelbare Tilegnelse er det ligegyldigt, om Arendse har existeret, eller kun er et Fantasibillede. Ewalds Selvbekendelser er dog tillige det vigtigste Aktstykke til Oplysning om og Forstaaelse af hans dragende og fængslende Digterliv og en paa Gaader rig og sammensat Individualitet.

Manuskriptet til »Levnet og Meninger« aabnes med en Tilskrift til Dr. J. C. Schønheyder (daværende Sognepræst ved Trinitatis Kirke), hans Hustru Charlotte Reinholdine, født v. Jessen, samt Konferensraad Adolph Gotthard Carstens, Ewalds litterære Mentor og Velynder. Optegnelserne er paabegyndt i Slutningen af 1774 eller straks efter Nytaar.

Et Brev til Ewald fra Schønheyder af 18. Febr. 1775 viser, at denne i Læsningen var naaet til Skildringen af »Højens Yndigheder« og at ogsaa Carstens havde set hans sidste Hefte. I August omtaler S. at have læst Ewalds Levnetsløb »med megen Fornøjelse«. Naar og hvor Nedskrivningen er afbrudt kan ikke siges med Vished. Arendses Besøg nævnes (S. 63) at have fundet Sted for »næppe to Aar siden«. Ved »ensomme Hytte« kan vanskeligt forstaas Vingaardsstræde, hvor Vennerne daglig færdedes, ej heller Rungsted, hvor han var som Søn i Huset, derimod vel Søbækshuset, og Besøget turde staa i Forbindelse med hans Brev fra Okt. 1776 til Schønheyder, hvori han paakalder Arendses Raad. Ewalds Bemærkning (S. 65), at han har sit Udkomme paa mer end et Aar, kan heller næppe være skrevet før Marts 1778, da Indtægten af »Balders Død« var tilflydt ham, hvormed stemmer, at han (S. 79) nævner sin Ode til Indfødsretten, der først blev fuldendt i Foraaret 1778.

Den første, der bragte Offentligheden til Kundskab om, at Ewald i Manuskript havde efterladt Optegnelser om sit Levnet, var F. Münter, hvis »Nachrichten von Johannes Ewalds Leben« (Deutsches Museum 1781) er bygget paa Meddelelser »alle af Digterens egen Mund, af hans eget Manuskript, og af hans Venners Efterretninger«. Skriftlig og mundtlig Overlevering er dog her blandet saaledes sammen, at det falder vanskeligt at udskille de enkelte Bestanddele. Uforkortet og i Sammenhæng meddelte Münter efter »Ewalds Optegnelser« i en Oversættelse, der falder nøje sammen med Texten i det eneste bevarede Manuskript til »Levnet og Meninger«, første Halvdel af Afsnittet »Høyen« (I), i nærværende Udgave S. 32–34.

Haandskriftet kom ved Ewalds Død sammen med adskillige andre af hans litterære Efterladenskaber til en af Digterens nære Venner, Stiftsprovst Povl Danchel Bast, der kort før sin Død (1803) udlaante det til Rahbek. Denne meddelte som en første Prøve paa Ewalds »Confessions« i Decemberheftet 1804 af sit Tidsskrift »Den danske Tilskuer« de tre Afsnit, der alle bærer Overskriften »Høyen«, det sidste dog ikke fuldstændigt. Resten af dette Stykke med den af ham tilsatte Overskrift Arsene (I) lod han, efter at have raadført sig med Digterens efterlevende Venner, følge i Aargangen 1805, der endvidere bragte Afsnittene Arendse (Arsene) I–II, Elskov I–II, og Arendse III. Resten af »Levnet og Meninger« fulgte i Ny Minerva 1808.

Manuskriptet blev fra Rahbeks Bo 1830 udleveret til dets retmæssige Ejermand, Konferensraad N. A. Holten, hvem det ved Arv var tilfaldet efter hans Moster, Stiftsprovst Basts Enke Ane, født Abildgaard († 1820). Chr. Molbech benyttede Haandskriftet til sin Bio-

grafi af Ewald (1831), og Holten skænkede det derefter til det kgl. Bibliothek.

»Levnet og Meninger« blev 1855 udgivet første Gang fuldstændigt efter Originalen af F. L. Liebenberg i hans Udgave af Ewalds samtlige Skrifter (VIII, 23—135) med et litterærhistorisk Apparat af Brødrene E. L. og C. Thaarup. Liebenbergs Gengivelse af Texten, der længe ansaas som mønstergyldig, opviser ved Jævnførelse med Originalen talrige meningsforstyrrende Udeladelser og Fejllæsninger.

I 1911 fremkom fra min Haand den første kritiske Textudgave af Ewalds »Levnet og Meninger«, hans øvrige selvbiografiske Optegnelser og Breve til ham i Udvalg efter Haandskrifterne, ledsaget af Indledninger, omhandlende Afsnit af Ewalds Liv, samt en udførlig Kommentar. Senere har »Det Danske Sprog- og Litteraturselskab« udgivet »Johannes Ewalds Samlede Skrifter« I—VI (1914—24) med Textapparat, men uden det oprindeligt planlagte Tillæg af Kommentar, Ordbog og biografiske Noter. Bibliografier over Ewalds samlede Forfatterskab og Litteraturen om ham er udarbejdet at Carl Dumreicher (1918), R. Paulli i »Samlede Skrifter« VI, 425—533 og Carl S. Petersen i »Illustreret dansk Litteraturhistorie« II (1934), 1100 f., hvortil henvises. Af senest fremkomne Skrifter omhandlende Ewalds Forfatterskab udfra en æsthetisk og aandshistorisk Betragtning maa anføres: L. Magon, »Ein Jahrhundert geistiger und literarischer Beziehungen zwischen Deutschland und Skandinavien, I, Die Klopstockzeit in Dänemark — Johannes Ewald«, — Dortmund 1926, og Ernst Frandsen, »Johannes Ewald, et Stykke dansk Aandshistorie«, Aarhus 1939.

Min tidligere, i lang Tid udsolgte Udgave, adskiller sig fra nærværende, der fremkommer paa Foranledning af »Forening for Boghaandværk«, ved at de biografiske Tillæg af Hensyn til Bogens Omfang er udeladt her. Texten er sammenholdt med Originalmanuskriptet af cand. mag. Øjvind Andreasen, hvem ogsaa Registret skyldes, og de oplysende Anmærkninger er gennemarbejdet paany.

L.B.

ANMÆRKNINGER

Johannes Ewalds og hans Broder Mathias' Flugt fra Hjemmet fandt Sted i Slutningen af Maj eller snarest i første Halvdel af Juni 1759.

Til Oplysning om Ewalds Familieforhold tjener følgende Sammenstilling.

Enevold Ewald, f. 29. Aug. 1696 i Højst † 17. Nov. 1754 i Kbhvn., Præst ved Vajsenhuset; gift 11. Okt. 1730 i Kbhvn. m. Maria Wulf (Forældre: Tømmerhandler, Bygningsinspektør Mathias Wulf og Maria Martens), f. 23. April 1715 i Kbhvn. † 3. Maj 1791 smst. (gift 2⁰ 31. Jan. 1759 smst. m. Hørkræmmer, Overformynder Peder Huulegaard, f. 1711 † 2. April 1769, 57 Aar gl.), — Børn:

1) Nicolai, f. 1731 i Kbhvn.; dbt. 4. Sept. † som Barn. 2) Mathias, f. 3. Sept. 1732 smst. † som Barn. 3) Mathias Vilhelm, f. 1739 (se ndfr.). 4) Johannes, f. 18. Nov. 1743 † 17. Marts 1781. 5) Enevold, f. 24. Okt. 1753, Ritmester, † efter 1791 som Staldmester i Siebenbürgen.

Mathias Vilhelm, kom 1755 i Roskilde Domskole, dim. 1758 til Universitetet, lod sig i Juni 1759 hverve til Musketér ved det møenske Regiment i Rendsborg, deserterede 13. Aug., paagrebet og sat i Arrest, løskøbt af Stifaderen og afsendt til Vestindien, 1763 virk. Korporal ved Hærstyrken paa St. Croix, degraderet Aaret efter paa Grund af slet Opførsel, deserterede 1765 til en af de spanske Øer og omkom i en Orkan. Angivelsen at han døde paa en Lystrejse og Tidspunktet for hans Død er urigtige (S. 19).

I Karosseskatten af 1743 Antegnelse, dat. 5. Septbr.: »Hr. Ewald, som for sin Helbred er endnu paa Landet, betjener sig i Aar af en Cariol og en Hest til at køre her ind; har hidtil holdt 2 Tjeneste-Piger, men ventelig med første en Pige og en Amme.« Sønnen Johannes fødtes 18. Novbr.

7 Linie 5. Preusiske Husarer: Mærkes kan at den senere Statsminister Grev C. D. F. Reventlow og hans Broder Johan Ludvig i deres Skoletid i Altona 1763—64 omgikkes med Planer om at flygte hemmeligt og lade sig hverve i den preussiske Hær. Se S. 23, L. 7 f. n. — 8. Den Preusiske Resident. Preussen havde ligesom Danmark ved den nedersachsiske Kreds en Resident (en lavere Grad af Diplomater), der residerede i Hamborg. — 9. Hverve-Plads. I Hamborg havde begge Stater et kgl. priviligeret Hververhus. Fra det danske blev der ved Hververens Ankomst (han betegnes 1769 som »Seelen-Verkäufer«) blæst i Trompeter, og det paagældende Regiments Uniform hængtes uden for Døren.

Side

8 Linie 1. Kaarder. Studenterskikken at bære Kaarder holdt sig herhjemme langt ned i det 18. Aarh. — 10. Ringe-Kunst: Brydekunst; Tyskhed (ringen, brydes). — 12. fortræden = fortrædelig: plattysk vordreten. — 13. deducert til absurdum: bleven overbevist om Urimeligheden i sine Paastande. — 21. i Hensigt til: i Henseende til. — umechanisk: indvortes. — 26. romansk. I det 17. Aarh. betød romanesque eventyrlig; endnu Kant bruger »romanisch« om det ophøjede, men med Rædsler opfyldte, vilde Bjerglandskab; Rousseau betegner Landskabet som romantique. Af det engelske romantic opstod Formen romantisk. Romansk findes hos Holberg og P. A. Heiberg (1788). Se S 24, L. 10 f. n., 27, 2 f. n., 28, 14; 50, 3; 59, 9 f. n.; 64, 12; 86, 11. — 27. gordisk, d. v. s. uløselig. Den gordiske Knude var efter Sagnet knyttet af Kong Gordios i Byen Gordion i Lilleasien; hvem der løste den, skulde vinde Verdensherredømmet. Alexander den Store huggede den over, da han maatte opgive at faa den løst.

9 Linie 19. opreiste sig imod, tysk Konstruktion, sich gegen etwas auflehnen.

10 Linie 1. Vittighed: Vid, Forstand. — Presence d'esprit: Aandsnærværelse. — 10. Quixottiske Reyse. M. Cervantes de Saavedras Don Quixote udkom 1776 i dansk Oversættelse af C. D. Biehl. — 18. Elven = Elben. Denne fordanskede Form af Flodens Navn findes ogsaa hos Baggesen. — 7 f. n. von Hecht. Johan Julius von Hecht, fra 1752 til sin Død Ministerresident i Hamborg, titulær Geheimeraad, ophøjet 1762 i Adelsstanden, † 1792. — 4 f. n. et rødt Baand. Hecht var dekoreret med den russiske St. Annaorden.

11 Linie 4. Cadet-Academiet: Officersskolen. — 10. det Rygte, Frederik den Stores Sejr over Østerrigerne ved Prag (6. Maj 1757) fulgtes af Nederlaget ved Kolin i Juni og det sejrrige Slag ved Rossbach (i Nov.). I Aug. 1758 vandt han Slaget ved Zorndorf. — 19. Harangue: højtidelig Tale. — 5 f. n. recolligerte sig, se récolliger, samle sine Tanker igen, fatte sig. — 3 f. n. Granadeer. I Videnskabernes Selskabs Ordbog (1802) er kun opført denne ældre Form for Grenadér.

12 Linie 2. Manteüfel. Heinrich v. Manteuffel (f. 1696) fik i Sept. 1757 som General Befalingen over alle de i Pommern staaende Tropper, men kom 1760 i Jan. ved Overfaldet paa Anklam i svensk Fangenskab. — 4. Kammer-Husar: Livtjener i Husaruniform. Det er muligt, at Hecht har villet have Ewald til bedste ved at foreslaa ham til denne civile Lakejstilling, men det er dog lidet troligt, at Ewald ikke skulde have vidst Besked med, hvad man forstod ved en Kammerhusar, hvis Stilling og Funktion paa den Tid var velkendt. — 11. en Major, se S. 15, L. 3; 93, L. 7 f. n.; 95, L. 12.

13 Linie 9. Overalt: som paa andre Steder i den forældede Betydning: i det hele taget. — 20. Stoldbroder, en fra Talesproget hentet Form.

14 Linie 6. mit = midt. — 13. efter al Anseelse: efter al Rimelighed

15 Linie 3. Major Voss stod ved den kurmarkiske Landmilits i Magdeborg. — 5. Lentsen: Lenzen, en lille By i en smuk Egn ved to Søer tæt ved Elben, med Færge over Floden; paa hin Tid omgivet af Ringmure og delt i den gamle og den ny By, skilte ved en bred Grav; den Gang Indgangsporten til Preussen og Hovedpoststed for Færdselsvejene Magdeburg-Hamburg-Stettin.

Side

16 Linie 3. Don Quixott se S. 20, L. 9.

17 Linie 1 f. n. Den Omstændighed, som Forf. ved Lejlighed vil berette om, er han ikke senere kommet tilbage til.

18 Linie 18. Leening, Læning, af det tyske Löhnung, i Soldatersproget Betegnelsen for Sold. — 24. min Stiffader: Peder Huulegaard se S. 143. — 2 f. n. den Art af debauche. Hvilken Art af Udskejelse der her sigtes til, fremgaar af Claus Seidelins Levnedsbeskrivelse (Memoirer og Breve XXII, 256), hvori han (1771) om sin vanartede Søn skriver, at han ikke gerne vilde sende ham til Vestindien, »thi det var kun at lade ham drikke sig ihjel.«

19 Linie 13. lasterhaft: lastefuld (Tyskhed). — 14. A la bonne heure: Udraab, naa for mig gerne. — 21. Eyland: Øland, Ø. — 24. dronet, en fra Talesproget hentet Form.

20 Linie 13. soeren: svoren (Talesprog). — 7 f. n. den lille Hjerne: se S. 39, L. 2. — 5 f. n. Espen Aske-Fiis: den yngste Søn i Familien (Sildefødning, Skrabkage, Klodshans), der bliver hjemme og holder Arnens Ild vedlige med sin Pusten (fisa = puste). Stedet hos Holberg (Peder Paars IV, 2, 323): Hvor ofte ser man ei en Espen Askefiis af Modgang blive stor — og hos Ewald sigter begge til en Folkebog.

21 Linie 18. den offentlige Skoele: Domskolen i Slesvig. — 20. purus putus Philologus: en blot og bar Sprogmand. Johan Friedrich Licht (1699—1764), fra 1752—56 (Jan.) Rektor ved Domskolen, lærd Kender af den græske og romerske Oldtids Litteratur, tillige fremskridtsvenlig Pædagog. Ewald besøgte Skolen fra 1754 og blev herfra 24 Juli 1758 indskrevet ved Kbhvn.s Universitet. Lichts store Bibliotek paa mere end 6000 Bind, der blev af stor Betydning for Ewalds tidligste Litteraturkendskab, solgtes ved Auktion i Slesvig 9. Juli 1764 (Trykt Katalog). — 1 f. n. de Islandske Sagaer: I Biblioteket fandt Ewald Hervarars Saga (Upsala 1672), Stephanius' Udgave af Saxo og Torfæus' Series regum Daniæ (1702), hvorved han blev bekendt med Sagaernes Beretninger om Regnar Lodbrok og Rolf Krage.

22 Linie 1. Tom Jones. Henry Fielding (1707—54), den engelske Romanforfatter, særlig bekendt ved sin djærve, virkelighedstro Roman »Tom Jones« (1749), se S. 119. — 3. Eventyrer: en den Gang almindelig Flertalsform. — Robinson Crusoë. Daniel Defoes berømte Roman The Life and Adventures of Robinson Crusoe, London 1719, anbefales af Rousseau i hans »Emile« til Læsning for Børn. (Se S. 27, L. 13). — Om andre Robinsonader se H. Stangerup, Romanen i Danmark, 1936, 130 ff. — 16. in effigie: i Billedet, uvirkeligt. — 17. en miniature, her i overført Forstand: i formindsket Maalestok, forekommer paa Tysk, saavidt vides, først i Oversættelsen af Swifts A Tale of a Tub: Mährchen von der Tonne, Altona 1729, S. 22 (i Lichts Bibliothek): in Mignatur. — 19. Advarsel = Varsel. — 24. Gevær i Betydningen Vaaben, Værge. — haandløst: Biord, dannet af Tillægsordet handesløs, hvad der ikke føres, men kastes med Haanden. — 5 f. n. Currender. Ordet Currenda skal være dannet af currere (urbem): at løbe om i Byen, og betegner et Korps af fattige Latinskoledrenge, der drog rundt i Gaderne for at synge for Brødet. Luther maatte som bekendt tjene til Livets Ophold ved

Side

Kurrendesang. Korinthenball, der forekommer i J. Th. Hermes' den Gang saa yndede Roman Sophiens Reise (1778) I, 89 maa høre herhen.

23 Linie 17. Product: en Dragt Prygl. Ordet forekommer allerede i Midten af det 16. Aarh. i Skolesproget. — 19. Knollii Vocabularium. Johan Knoll fra Kiel, 1694 Konrektor i Riga, Udgiver af Vocabularium biblicum, en Glosebog til det nye Testamente. — 24. det danske Academie: Universitetet i Kbhvn. — 25. de Danskes Kandestøberiske Krig: 1758 foretoges betydelige Rustninger ved Danmarks Sydgrænse for at afværge et forventet Angreb fra russisk Side; 1762 rykkede St. Germain med 40,000 Mand ind i Meklenborg for at møde Russerne, da Czar Peters Mord pludselig gjorde Ende paa denne ublodige Krig. — I Syvaarskrigen viste de preussiske Husarer som Kamprytteri under Seydlitz og Ziethen glimrende Tapperhed og Heltemod. — 5 f. n. Calmukker, mongolsk Folkeslag, lever under russisk Herredømme i Astrakan og de donske Kosakkers Land. — Pandurer, Soldater ved den østrigske Militærgrænse; i Syvaarskrigen fik de først en regelmæssig Organisation.

24 Linie 15. forsænket = nedsænket, begravet (versenkt). — 24. hinderlig = hindrende (hinderlich).

25 Linie 1. bildet = dannet (bilden). — 5. besynderlig i Betydningen særlig. — 16. Avanturier: Lykkeridder.

26 Linie 7 f. n. Precautioner: Forsigtighedsregler. — 5 f. n. Diogenes, græsk Filosof, Alexander den Stores Samtidige, hævdede i sin Lære, at Menneskets Lykke bestaar i saa faa Fornødenheder som muligt, og gav selv Exemplet.

27 Linie 1 f. n. Hæng = Hang. Formen er indført af Ewald, der benytter den hyppigt, siden ogsaa optaget af Rahbek, men den holdt sig ikke længe.

28 Linie 1. Aesopus: græsk Fabeldigter, levede i det 6. Aarh. f. Kr. — 2. Amadis: Helten i den gamle spanske Cyklus af Ridderromaner Amadis de Gaula (Amadis fra Gallien), oversat 1540 paa Fransk og 1583 paa Tysk, hørte i Aarhundreder til de mest læste Bøger. Mds. Lubert udgav et Udtog af samtlige Amadiser (1750), som Ewald vistnok har kendt. — Zopyrus: Efter Herodot en fornem Perser, der hjalp Perserkongen Dareios I. (o. 514 f. Kr.) at indtage Babylon ved List (Selvlemlæstelse). — Scævola: Gajus Mucius med Tilnavnet Scævola (den kejthaandede), hvilket tillagdes ham, fordi han, fangen af Etruskerkongen Porsena, der 507 belejrede Rom, og af denne truet med Pinsler, viste sit Heltemod ved at stikke sin højre Haand i Husaltrets Ild og lade den forkulle. — 3. Curtius. Marcus Curtius, den romerske Yngling, der ifølge Sagnet 362 f. Kr. styrtede sig i Afgrunden for derved at frelse Rom fra Undergangen. — Aristoteles, berømt græsk Filosof og Naturforsker, levede 384—322 f. Kr. — Scotus: Johannes Duns Scotus, skolastisk Filosof († 1308), fik paa Grund af sin Spidsfindighed tillagt Navnet Doctor subtilis. — Guesclin: Bertrand du Guesclin (1320—80), Connétable af Frankrig, Marskal af Normandiet, berømt fransk Hærfører. — 4. Cartouche: Louis Dominique Cartouche (1693—1721) berygtet fransk Røverhøvding. — Colbert: Jean Baptiste Colbert (1619—83), Ludvig XIV.s Finansminister. — Sejan: Lucius Ælius Sejanus († 31 e. Kr.), Kejser Tiberius'

Side

Yndling, Fører for Prætorianerne (Livvagten). — 5. platud: Tyskhed, platterdings, rent ud, se S. 29, L. 10 f. n., 72, 20. — 19. Olim etc. Citat efter Virgils Æneide 1, 104: forsan et haec olim meminisse juvabit: med Tiden maaske vil Mindet os fryde.

29 Linie 16. Bund = Jordbund.

31 Linie 4. et Sted: Byen Hitzacker paa en Ø i Jetze, der ikke langt derfra flyder ud i Elben. Midt i Byen fandtes det kgl. Elbtoldhus, hvor Toldpengene udbetaltes i lutter Specier. — Efter Ewalds Text at dømme skulde man tro, at Rejsen fra Hamborg til Hitzacker var bleven gjort paa én Dag, men fra Hamborg til Lenzen er der i lige Linie alene en Afstand paa 15 Mil. Rejsen med Flodskipperne, der under Vejs maatte lægge til ved Toldstederne, har været betydeligt længere. I sit Brev af 18. Febr. 1775 skriver Schønheyder: »angaaende Fortællingens Rimelighed: Hvorfor kommer der i det mindste ikke en Mundfuld Brød med ved denne Collation? hvor kunde den undværes efter tre Dages Fasten?« Det maa altsaa antages, at Ewald har skrevet vedkommende Ark om og, for at bevare Skildringens Poesi, slaaet de tre Dage sammen til én. — 8. Cajüten, Tyskhed (Kajüte) for Kahyt. — 5 f. n. ja = jo (en hos Ewald almindelig Tyskhed).

32 Høyen. Den af Ewald skildrede Høj er den saakaldte Wein- eller Schlossberg ved Elben. I en Afstand af 3—4 Mil nordvestlig for Lenzen ligger et lille kløftet Bjergdrag kaldet Klötze; Weinberg er dets mest fremspringende Punkt, hvorfra man har et prægtigt Rundskue over Bjergene, Elben og Sletten. — 1. uafseelige = uoverskuelige (unabsehbar); hos Baggesen »afse« i Betydningen overskue (Labyrinten, min Udgave, 1909, 329). — 12. skjærtsende: spøgende (Tyskhed, dannet af Scherz). — 6 f. n. Barde: Skjald. Ordet er indført paa Tysk af Klopstock, hvis forkerte Opfattelse af den hos Tacitus (Germania 3) omtalte Skjaldesang (barditus) gav Anledning til at han kaldte de oldtyske Skjalde Barden og deres Sange Bardiete. Osssian blev af Klopstock opfattet som en germansk Barde.

33 Linie 24. den himmelske Sangerinde: Musen.

35 Linie 1. von Thundern-Trunk. Navnet hentet fra Voltaires Candide: en Vestphalie dans le château de M. le baron de Thunder-ten-tronckh. — 6 f. n. Styk-Fad, af det tyske Stückfass, et stort Vinfad. — 2 f. n. proh Phoebe: ved Apollon! (Føbos er Apollons Tilnavn i den græske Mythologi). — aërohydrogasteriske: en Prøve paa hin Tids stavelsesrige Orddannelser; sammensat af de 3 græske Ord aër (Luft), hydor (Vand) og gaster (Bug), altsaa luftvandbuget. — 1 f. n. forsaltstyttede, et af Ewald dannet Ord for: omskabt til Saltstøtte.

36 Linie 2. Hochlandisk. I en Regning fra 1648 forekommer: Ein Oxhovet rothen Hochlandischen Weins von Hamburg (Acta A XIX, 2614, Statsarkivet i Kiel). — 4. Kold-Fyr = Koldbrand. — 8. Vim inertiæ; Uvirksomhedens Lov. — Den bombogranotympotaratandiniske Caspar Maurenbrecher. Det endeløse Tillægsord, sammensat af Bombe, Granat, Tympanon (Pauke) og Hornsignalet Tarantara, er dannet for at male den buldrende, pralende Krigsmand, der allerede 1585 i Wickrams Rollwagenbüchlein (Udg.

19*

Side

af Joh. Bolte, Werke III, 1903, S. 51) lyder Navnet Maurenbrecher, hos den Ewald bekendte tyske Skuespilforfatter Andreas Gryphius (1616—64) Windbrecher von Tausendmord eller Daradiridatumtarides (Horribilicribrifax, Deutsch Schertz-Spiel (1663). I Holbergs Diderich Menschen-Schreck forekommer Christoffer Maurbrekker. — 13. Champagner. Allerede 1734 forekommer hos Pope »the bright Champaign.« — 20. Augustin: Kirkefaderen Augustinus († 430), af Romerkirken ophøjet til Helgen, Forfatter af en Række theologiske Skrifter, bl. hvilke er særlig bekendt hans Selvbiografi med Titelen Confessiones (Bekendelser). Stedet lyder i Originalen: Ebrietas longe est a me; misereberis, ne appropinquet mihi. Crapula autem nonnunquam subrepit servo tuo; misereberis, ut longe fiat a me (Conf. lib. X, cap. XXXI): overs. »Drikkelyst er langt fra mig: og du vil i din Barmhjertighed hjælpe mig, at den ikke kommer mig nær. Men en Rus paakommer stundom Din Tjener, Du vil i Din Barmhjertighed hjælpe, at den bliver fjern fra mig.« Fordrejningen af Kirkefaderens Ord har vel sin Kilde i en eller anden tysk »Commersbuch«.

37 Linie 10. Laster = Last (Tyskhed: Laster). — 13. Bimpler. Bimpel, en Trætønde af ubestemt Størrelse. — 15. Dilemma: Dobbeltsætning ved hvilken man angriber sin Modstander fra to Sider. — 20. Phlegeton. Phlegethon i den græske Mythologi en Flod i Underverdenen med brændende Bølger. — 24. purus putus se S. 21, L. 20. — 5 f. n. simile claudicans: en haltende Sammenligning. — 1 f. n. mine Concepter uskadte: uden at gaa fra Koncepterne.

38 Linie 9. Credit: Agtelse, Anseelse. — 11. tout de bon: for Alvor. — quibus etc.: hvem Rusen stundom kommer paa. — 9 f. n. Oinokoiliolog: Vinfadkender. Ordet er dannet af de tre græske Ord oinos (Vin), koilos (hul) og logos (Tale).

39 Linie 2. Cerebellum: den lille Hjerne. — 10. I [d] Q [vod] E [rat] D [emonstrandum]: det der skulde bevises. — 11. Tintamarre: Larm, Forvirring. — 5. f. n. arqvebuseert: arquebusere, at ihjelskyde, af Arquebuse: Hagebøsse.

40 Linie 18. Water-Souss: Vandsovs, et maaske af Ewald dannet Spotnavn for en Vanddrikker, modsat Vindrikkeren Thundern-Trunk. — 19. opkastede = optrukne (Tyskhed: aufgeworfene Lippen.) — 6 f. n. Knaster, den meget yndede hollandske Tobak, paa Kardusomslaget betegnet de volle Knaster.

41 Linie 9. Schiras, persisk By ved Hovedfærdselsvejen Teheran—Ispahan, Digterne Saadis og Hafis' Fødeby; Omegnen er rig paa Roser og Vin. — 10. Schah Sefi. I Gryphius' Horribilicribrifax fortæller Daradiridatumtarides, at den store »Cchach Sefi von Persien« skælver, naar han træder paa Jorden. Den første Schah af Persien, Ismail (1501), var Efterkommer af en Sufi (Sefi), en Mystiker. — 20. Bratchen og Sallatchen, Formindskelsesformen anvendt i nedsættende Betydning. — 22. hypochondrisk: tungsindig. — baragruinisk: af baragouiner, der betyder dels at tale et fremmed Tungemaal til en, der finder det barbarisk, fordi han ikke forstaar det, dels at radbrække et Sprog og tale det uforstaaeligt.

Side

42 Linie 8. Leddike: Gemme. — 22. Lovelace: Den blændende Forfører i Samuel Richardsons den Gang meget læste Roman Clarissa Harlowe (1748).

43 Linie 11. determinert: afgjort, erklæret. — 13. Complexion: Legemsbeskaffenhed, Temperament. — 17. epanchement: (Hjertes) Udgydelse.

44 Linie 3. Grotte, bruges af tyske Forfattere paa hin Tid i Betydning af Lysthus (se S. 46 L. 2 f. n.).

46 Linie 17. Skrint = Skrænt.

47 Linie 13. Decoctum: Afkog.

48 Linie 7. Ørnene = Ørene. — 9. Tracasserier. Drillerier. — 17. Und der Oberste: frit Citat efter F. W. Zachariä, Der Phaeton, ein scherzhaftes Heldengedicht (Poetische Schriften, 1772, I, 245 f.):

> Und der Oberste Tromm sass hoch, im elastischen Lehnstuhl,
> Fühlte die Stalfedern nicht und sybaritische Polster.
> — — —
> Noch mehr dacht er zurück an seine gewonnenen Schlachten,
> Ueber die Mädchen der Freude, die holden Braunen und Blonden,
> Denn sie hatten, das wusst er, so wie die feurigen Weine
> Seinen Körper verderbt, und Gift in die Füsse gejaget.

Dachte sich o. s. v. er vistnok paavirket af Stedet i Davids Salme XXV, 7: Gedenke nicht der Sünden meiner Jugend. — 21. Hebe. Ewalds Forelskelse i Rungsted, omtalt af Oehlenschläger som en Bondeskønhed, af Lars Bache (Memoirer og Breve II (1905), 16) som en Træskotøs, der tjente i Kroen, er sandsynligvis den i Skattemandtallet opførte Kælderpige, der var i Ole Jacobsens Tjeneste (Udgave 1911, 285). — 22. smagtende. Formen smagte (schmachten) forekommer oftere hos Ewald. — 3 f. n. Alas, poor Yorrik: Ak stakkels Yorick: Citat af Shakespeares Hamlet 5. Akt, 1. Scene; med de samme Ord slutter Eugenius' Fortsættelse af Sternes berømte Roman A sentimental Journey, by Mr. Yorick.

49 Linie 4. Vaaret. Intetkønsformen er særlig norsk (hos Holberg). — 5. den Persiske Monark. Her tænkes paa Stedet i Horats' Ode til Lydia (Oder III, 9): Persarum rege beatior: lykkeligere end Persernes Konge. — 11. Zephyrer: Vestenvinde. — 14. Semele: Bacchus' Moder. — 3 f. n. Sancho Pansa: Don Quixotes Vaabendrager.

50 Linie 2. mit store Mynster: Don Quixote. — 7. Opseere: Tilsynshavende (Aufseher). — 12. Pinsel: Pensel (Tyskhed). — 21. Alcmenes Søn: Herakles. — 3 f. n. Blut- n. Trauerbühnen. Blutbühne: Skafot. Hermed sigtes til Datidens bloddryppende Sørgespil.

51 Linie 3. Cluninstaridosarchidisk: et Tillægsord, dannet af de latinske Ord clunis (Bag) og instar (Billede) og de græske eidos (Skikkelse) og sarx (Kød) og skulde herefter have heddet: cluninstaridosarkiske. — 11. Mester Gotskalk: Skarpretteren Gotskalk Mühlhausen i Kbhvn. — 12. Martyrolog: Forfatter af Fortegnelser over kristelige Martyrer eller af Fortællinger om deres Levnet og Lidelser. — 7 f. n. Fortrædenhed se S. 8, 12. — 3 f. n. Oncle Tobby og Corporal Trim: Personer i Sternes Roman, The Life and Opinions of Tristram Shandy (1759—61).

Side

53 Linie 10. Turenne: Henri de Latour d'Auvergne, Vicomte de Turenne (1611—75), Marskalk af Frankrig, bidrog ved sine Sejre til Trediveaarskrigens Afslutning, kæmpede 1672—74 mod de Kejserlige og Kurfyrsten af Brandenborg. — 26. skjønnende = skønsom, tænksom. Her kan mærkes, at Klopstocks hyppige Anvendelse af Præsens Participium selv der, hvor Sproget har et Adjektiv af samme Stamme og Betydning, blev af stor Indflydelse paa Ewalds Sprogbrug, saaledes findes alene i »Rungsteds Lyksaligheder« Præs. Part. som Attribut 14 Gange. Adjektivet tillægger det Substantiv, hvormed det er forbundet, Begreb af en Egenskab, hvorimod Participiet ifølge sin verbale Karakter fremkalder Forestillingen om en Virksomhed. Ewalds Iver for at tilegne sig Mesterens Teknik udarter nu og da til Maniererthed (f. Ex. udøende for udødelige Sjæl).

54 Linie 19. min Herr Quæstioturius, dannet af Quæstio (Spørgsmaal): min spørgesyge Herre.

56 Linie 23. Arendse. Anne Arence Huulegaard (Forældre: Hørkræmmer, Overformynder Oluf Huulegaard (f. 1700 † 1753) og Anna Benedicte Borup (f. 1718 † 1766), der 2. Gang 1754 ægtede Hørkræmmer og Brygger, Overformynder Ole Mandix til Gislingegaard i Tudse Herred († 1768) — f. 1743 i Kbhvn., døbt 14. Maj, † 1794, bgr. 17. Maj smst., gift 11. Juli 1764 smst. i Ole Mandix' Hus paa Vestergade med Hørkræmmer, Værtshusholder Rasmus Riber, f. 1731 i Kallehave † 1795. Deres Datter Anna Benedikte Rebekka Riber, f. 1765 † 1794, gift med Hans Christen Hansen Kierrumgaard, Kirurg og Værtshusholder (Pershist. Tidsskr. 10 R. VI, 74).

57 Linie 16. Dørslag: Køkkenredskab, Sigte eller Si (plattysk Dörslag, Durchschlag). — 17. finned; af Finne, Blegne, Hududslet.

58 Linie 11. Lorbær: Tyskhed, Lorbeer. — 23. Udenværkerne, i overført, spøgende Betydning brugt om ydre Udstaffering. — 26. Potz Tausend: Hillemænd. — 3 f. n. En Calif: Kilden til Ewalds Fortælling er D. D. Cardonnes »Mélanges de litterature orientale«, Paris 1770, I, 195. Kalifen er ikke Al Mauni, men Mahdi, og maaske er Anekdoten gaaet gennem en af de danske Skæmtebøger, inden den er naaet til Ewald (Medd. af Hr. Professor, Dr. Arthur Christensen).

61 Linie 1. Dulcinea: Navnet paa Don Quixotes indbildte Elskede. I det tyske Studentersprog fik Ordet i Midten af det 18. Aarh. Betydning af Kæreste i nedsættende Forstand. — 6 f. n. Arendse blev gift 1764 (s. o.). Fra dette Aar regner Ewald ogsaa andensteds sin Lykkes Forlis; se S. 123, L. 14. Efter dette Afsnit har han tegnet et Dødningehoved over to korslagte Ben.

63 Arendse: Ewald boede fra Foraaret 1773 til Efteraaret 1775 i Rungsted Kro hos dennes Ejer og tillige kgl. Fiskemester Ole Jacobsen † 8. Nov. 1781; gift 29. Novbr. 1747 med Cathrine Marie Köster † 30. April 1775. Ewalds Sørgedigt, dat. Rondsted, den 14. Maj, trykt i Adresseavisen for 17. Maj. Deres Datter (»Jomfruen i Huset«) Anna Hedevig, f. 1751, dbt. 17. Jan., † 16. Oktbr. 1788, gift 14. Aug. 1777 paa Vallø med Andreas Wøldike, Stiftspræst paa Vallø, senest Præst i Storehedinge. — Ole Jacobsen omtales i et Brev fra H. Hielmstierne til Grev A. G. Moltke (1772, 7. Okt.) som en skikkelig, ærlig

Side

og højttrængende Mand, der af alle roses som flittig, høflig og sparsommelig, men har ved det nye Vejanlæg mistet al sin Næring og Levebrød. — Ewalds Lykkefølelse ved Sommeren i Rungsted kendes fra hans poetiske Hyldest i Oden Rungsteds Lyksaligheder (S. Skr. V, 88). At Arendse kan have besøgt Ewald i Rungsted, er højst sandsynligt, eftersom to af hendes Søskende boede i Hørsholm, Broderen, Thomas, Købmand i Byen, og Søsteren Helene Sophie, gift med Christen Møller, Skovrider i Hørsholms Skovdistrikt, og det er uden Tvivl dem, Ewalds af Schønheyder saa strengt dadlede Kanefart til Hørsholm i Januar 1774 gjaldt. Sikkert er det, at Arendse har fulgt Ewalds Skæbne endog efter at han var flyttet til Søbækshus, eftersom han i sit Brev til Schønheyder af 9. Oktober 1776 beder denne »at tale med min Arendse om mit sande Vel.« — 7. Arria: Romeren Cæcina Pætus var af Kejser Claudius dømt for Deltagelse i en Sammensværgelse. Da Modet til selv at søge Døden svigtede ham, stødte hans Hustru Dolken i sit Hjerte og rakte den derefter til Manden med Ordene: non dolet, mi Pæte (Plinius, Epistolae III, 16). — 9. Clementina: Heltinden i S. Richardsons Roman Sir Charles Grandison (1754).

64 Linie 15. Yorik: Helten i Sternes A Sentimental Journey. — 17. mordisk: denne Form for morderisk findes ogsaa ellers hos Ewald.

66 Linie 7. Sl: salig; Licht døde 1764, se S. 21, L. 20; 23, 17; 72, 6 f. n. — den lange Gade. Lange Strasse i Slesvig. — 9. Den her nævnte Regimentskorteermester — Ewald skriver som man den Gang talte — maa være Nicolaus Friedrich Jebens, der 1748 blev Regimentskvartermester i slesvig-holstenske nationale Infanteriregiment † 7. Nov. 1759 i Slesvig. — 12. Platoniker: Tilhænger af den græske Filosof Platons Lære. Platonisk Kærlighed er den rene, usanselige Kærlighed.

68 Linie 8. Paille: straagul. — 19. sarkophagisk: kødædende.. — 23. Herr Cramer: Præst ved Domkirken i Slesvig (f. 1697 † 1777).

69 Linie 17. Drive Fjære: Drivfjedre. — 19. je ne sçai qvoi: moderne: je ne sais quoi: jeg veed ej hvad. — 8 f. n. Vinetti: Nicola Venette, italiensk Læge, udgav under Navnet Sinibaldus Bogen The cabinet of Venus, London 1658, berygtet for sine vovede Skildringer af Kønslivet, meget udbredt i en fransk Oversættelse, Amsterdam 1687, og senere. — 7 f. n. Aretin: Pietro Aretino (1492—1556), italiensk satirisk Digter, skildrede i »Ragionamenti« utilsløret den romerske Halvverdens Liv. — Nuditeterne: Nøgenhederne.

70 Linie 9. incompatibel: uforenelig. — 7 f. n. Slag: Art, tysk Schlag (Menschenschlag). — 4 f. n. Distinction: Udmærkelse.

72 Linie 3 f. n. traktes: forældet Form for trækkedes.

73 Linie 3 f. n.: min ældste Broder: Mathias Ewald. — to andre Studenter: Holger Huulegaard (1740—78), Skoleholder, og Thomas Huulegaard (1742—1800), Præst i Hjørlunde, Sønner af Lars Huulegaard, ældre Broder til Ewalds Stiffader.

74 Linie 3. Point d'honneur: Æresbegreb. — 22. for fuld, Tyskhed, fuldgyldig, für voll ansehen. — 27. Contubernal: Sambo.

75 Linie 1. Magdelone: Folkebog. Fra 1783 en sen Udgave med Titlen: En meget smuk Historie om den skjønne Magelona, en Konges Datter af Neapolis

Side

og en Ridder, som blev kaldet Peder med Sølvnøglen, en Greves Søn af Provincia. — 2. Sibylle. Af de i Oldtiden omtalte Sandsigersker er den berømteste Sibylle fra Cumæ i Kampanien, fra hvem de sibyllinske Bøger, en Samling Spaadomme, skrev sig. — Hexen fra Endor: en Troldkvinde fra Endor, syd for Tabor, til hvem Kong Saul henvendte sig kort før hans sidste Kamp med Filisterne (1. Sam. 28, 7).

76 Linie 18. Medusa: i den græske Mythologi en af Gorgonerne, i Kunsten tidligst fremstillet som en hæslig Vanskabning, senere som et skønt, i Dødskampen stivnet, kvindeligt Ansigt. — 20. renfrognées, af Verbet renfrogner (refrogner): sætte et fortrædeligt Ansigt op, kan nærmest gengives ved Muggentrutte, Gribbenilleke. — 3 f. n. Blødhed, tysk Blödigkeit, Undseelse.

77 Linie 3. Crokodiller: jvfr. det velkendte Rim fra en gammel A. B. C. Bog: Naar Krokodillen ynksomst græder, den allersnarest Folk opæder. — 8. xantippisk: Tillægsord, dannet af Xantippe, Navnet paa Sokrates' trættekære Hustru. — 9. baragruinisk: se S. 41, 22, her i overført Betydning. — 11. en Broderdatter: Dorthe Arense, Datter af Forpagter paa Gjeddesdal Arent Huulegaard, styrede Huset for sin Farbroder Peder, der i Septbr. 1758 var bleven Enkemand. Hun ægtede ved Kongebrev af 11. Oktbr. 1760 Købmand i Roskilde Andreas Michelsen Nærup og døde allerede i 1764 (se S. 83 L. 3). — Jomfruen i Huset: se S. 150 L. 4 f. n.

78 Linie 4. sødtlisplende, dannet af det tyske lispelnde, efter Horats' dulce loquens, sødt, blidt talende, i Oden til Lalage. — 11. nymodig, efter det tyske neumodig, af ny Mode. — Sæt: Hovedtøj. — 21. Approcher, Flertal af Approche, Løbegrav. — 3 f. n. Syllogisme: Fornuftslutning, indeholdende tre Propositioner, nemlig to Præmisser eller Forudsætninger, af hvilke atter den ene er Propositio major (Oversætningen), den anden Propositio minor (Undersætningen) samt Konklusionen (se S. 103, L. 17).

79 Linie 1. Zittrende, Præsens part. som Substantiv ligesom oftere Gysende. — 6. min Moder: Fremfor at genoptage Drøftelsen af Enevold Ewalds omtvistede Paternitet og Moderens Forhold til Sønnen, skal jeg henvise til mine afsluttende Bemærkninger herom i Personalhist. Tidsskr. 9. Række V, 246 f. — min Ode: »Ode til Indfødsretten« udkom i »Det almindelig danske Bibliothek 1778, Nr. 6 (Juni). Dette Afsnit er altsaa skrevet ud paa Sommeren s. A. — 16. Gottsched: Johan Christoph Gottsched (1700—66), Professor i Leipzig i Logik og Metafysik, udgav en Række æsthetiske Skrifter og gjorde sig fortjent af det tyske Sprog ved sin Iver for at rense det for Fremmedord. I Lichts Bibliotek fandtes hans »Redekunst« (1736), »Deutsche Schaubühne« (1746) og »Grundlegung der deutschen Sprachkunst (1749). — 20. Trope: et billedligt Udtryk. — Figur betyder i Talekunsten en fra ligefrem Tale afvigende Udtryksform. — 25. Prüde (Prude): en skinhellig Snerpe. — 2 f. n. Metaphor: i Talekunsten Overførelse af et Ord til at være Udtryk for et andet. — Synecdoche: Medforstaaen, en Udtryksmaade, hvorved en Del sættes i Stedet for det hele (f. Eks. en Græker for Grækerne), et særligt Tilfælde for Talefiguren Metonymi: Navneombytning af Forholdsbegreberne (f. Ex. Danmark for Danskerne).

Side

80 Linie 13. slipslappiske; Tillægsord, dannet af Slip-slap (Klisk-Klask): paa engelsk i Betydning Slabberads, Sprøjt, i overført Betydning om Sproget (Vis-Vas): som Tillægsord: sjusket, snusket. Maaske har Ewald tænkt paa Jfr. Slipslop, en Person i Henry Fieldings Joseph Andrews, der skildres som haard og hvas. — 23. Karthau: Kartov (tysk Kartaune). — 7 f. n. Tobiæ Engel. Asmodæus, Ægteskabsdjævelen i den jødiske Mythologi, dræbte 7 unge Mænd efter hverandre i Brudekammeret, indtil den unge Tobias fordrev ham ved Røgen af Fiskelever, og Englen Raphael jog ham ud i den ægyptiske Ørken (Tobias' Bog 3, 8; 6, 18; 8, 2—3).

81 Linie 14. die schöne Magdelone, se S. 75, L. 1. Den tyske Titel paa Folkebogen er: Historia von der schönen Magelona, eines Königs Tochter von Neapolis. — 15. Schattenspiel an der Wand: en Slags Pantomime, i hvilken Figurerne fremstilles ved Hjælp af en Laterna Magica; en særlig Art er de den Gang meget yndede ombres chinoises, ved hvilke der fremstilles Skyggebilleder af bevægelige Dukker, medens Skuespilleren fremsiger Rollen. — 16. Maintenon: Françoise d'Aubigné Marquise de Maintenon (1635—1719), Ludvig XIV's Elskerinde og senere Gemalinde. — Lucretia: Lucius Tarquinius Collatinus' Hustru, der, vanæret af Sextus Tarquinius, dræbte sig selv for ikke at overleve sin Skændsel. — 17. Phryne: en for sin Skønhed bekendt Glædespige i Athen, Fællesnavn for en fræk løsagtig Kvinde.

83 Linie 10 f. n. den ældste Jomfru H***: Arendse Huulegaard. — 2 f. n. Petrarch. Francesco Petrarca (1304—74), den berømte italienske Digter, har i sine Digte lovsunget sin Kærlighed Laura, der maaske kun er et Fantasibillede.

85 Linie 9. Advarsler, ligesom S. 22, L. 19 i Betydningen Varsler.

88 Linie 18. fortro = betro (vertrauen).

90 Linie 10. Muserne: Studeringerne.

91 Linie 23. Piqvet: en bag Feltvagterne opstillet Troppestyrke, der i Tilfælde af Angreb skal staa hine bi.

94 Linie 12. Alt- eller Prignitzer: Die alte Mark (med Byerne Stendal, Salzwedel og Tangermünde) grænser — adskilt ved Elben — mod Øst til Prignitz eller Vormark og Hertugdømmet Magdeburg, mod Syd og Nord ligeledes til sidstnævnte samt iøvrigt til Hertugdømmet Lüneburg. Landskabet Prignitz omfatter Byerne Perlberg, Wittenberge, Kyritz, Havelberg, Lenzen, Wittstock og Wilsnack. — 26. den Stendelske Retter-Plads. Stendal er Hovedstaden i Altmark og Sædet for dennes Overret.

95 Linie 3. Magdeborg. Ved Magdeburgs Indtagelse af Tilly 1631 blev kun Domkirken og nogle faa Huse staaende. — Estafette: Ilbud. — 22. Croesi Rigdomme: den af Cyrus overvundne, for sine Rigdomme bekendte Konge Krøsus i Lilleasien. — 25. fatvigert af fatiguer, trætte. — 26. Coffee: ældre Form for Kaffe (findes bl. a. hos den tyske Digter Uz 1768).

98 Linie 10. Qvod tibi etc. Hvad du ikke vil, at man skal gøre mod Dig, det skal du heller ikke tilføje nogen anden. Det efter Bibelen tagne, men noget omformede Ord citeres tit paa Latin (efter den romerske Historieskriver Lampridius).

Side

99 Linie 16. Prag. Herfra ankom Ewald ifølge Notits i Adresseavisen i Dagene kort før 10. Oktober 1760 til Kbhvn.

100 Linie 4. syncretistisk: forenende, sammenknyttende (særlig i Trossager). — 19. Antagonister: Modstandere. — 7 f. n. den stridende Kirke, oversat efter ecclesia militans. — Doch, wo gerathe ich hin: men hvor ender jeg dog. Jvfr. G. W. Rabener, Satiren, Lpz. 1759 I, 36: Doch wo gerathe ich hin! Ich komme zu weit ab.

102 Linie 13. de Pensylvaniske Indbyggere: Kvækeren William Penn befolkede i Slutningen af det 18. Aarh. den af ham grundlagte og efter ham opkaldte Koloni Pennsylvanien med Forfulgte fra alle Lande og gav den en ypperlig Forfatning.

103 Linie 4. ruede = rugede. — 11. demonstrert: udvist mig som. — 13. Axioma: Grundsætning. — 16. eludere: undgaa, omgaa. — 17. Propositio Major se S. 78, L. 3 f. n. — atqvi ita ergo: men nu altsaa; bruges ved Tilføjelse af en Undersætning (Propositio minor). — 1 f. n. Harpax: Gnieren i den romerske Skuespiller Plautus' Lystspil Pseudolus, herefter Almenbetegnelse for en gerrig, havesyg.

109 I. ADSKILLIGT OM JOHANNES EVALDS LEVNET OG MENINGER: Samlede Skrifter V, 50—54. — 18. Candide. I sin Roman Candide ou l'optimisme (1759) satiriserer Voltaire over den af Filosofen Gottfried Wilhelm Friherre v. Leibnitz (1646—1716) forkyndte Lære om den universelle Harmoni, og den bestaaende Verden som den bedste af alle. — 21. Wolf: Christian Friherre v. Wolf (1679—1754), Filosof og Mathematiker, hvis Filosofi i det væsentlige er en systematisk Popularisering af Leibnitz' Theorier. — Pope: Alexander Pope (1688—1744), Forf. af det komiske Epos »The rape of the lock« og »The Dunciade», forsøgte i sit Læredigt »Essay on Man« at forene de virkeligt bestaaende Onder med et naadigt og viist Forsyns Tilværelse. Ewald lader ogsaa Panthakak paakalde dette Trekløver som Forsvarere af Systemet om denne Verden som den bedst mulige (S. Skr. VI, 49). — 4 f. n. saa noget: so etwas; se 123, 20.

110 Lin. 20. Ewald var fra Febr. 1771 Gæst paa Rygaard hos Torkel Baden efter sit Ophold paa Frederiks Hospital (29. Oktbr.—28. Dec. 1770). — 23. Lieutenant A***: Digteren Werner Hans Frederik Abrahamson (1744—1812) var 1763 Sekondltnt. i slesvigske hvervede Inf.-Reg.

113 II. TIL LÆSEREN: Samlede Skrifter III, 232—53.

114 Linie 7. Prolegomener = Prolegomena, Forord.

115 Linie 18. Poeter fødes: dannet efter det klassiske Citat: Nascuntur poetae, fiunt oratores. Holberg, Don Ranudo: II, 2: Man siger jo, at Poeter fødes. Rabener: Satiren IV: Poeten werden geboren: das räumen alle Gelehrte ein. — 20. je suis aussi peintre: det franske Citat hører maaske snarere hjemme hos Denis Diderot end hos Montesquieu; i Danmark blevet et bevinget Ord i den italienske Gengivelse: »Anch' io sono pittore«, der tillægges Correggio. — 24. Quod tentabam etc., Citat efter Ovids Tristia 4. Bog, 24: Hvad jeg stræbte efter at digte, blev til Vers. Med dette Motto indleverede Ewald 1765 sin »Adamiade« til Selskabet for de skønne Videnskaber.

Side

117 Linie 8 f. n. Edelmann: Johann Christian Edelmann (1698—1767), oprindelig Herrnhuter, senere Mennonit, gjorde sig bekendt ved kirkefjendske Skrifter, som »Göttlichkeit der Vernunft« (1743) og »Glaubensbekenntniss« (1746), begge i Lichts Bibliotek. »Bibelens Forfattere« ytrer han, »har haft lige saa lidt Ret til at paanøde os deres Begreber om Gud, som vi dem.« — Mandrin: Louis Mandrin, Generalkaptajn for en udbredt og organiseret Smuglerbande i Sydfrankrig, henrettet 1755 i Valence.

118 Linie 7. Sisygambis: Den af Alexander den Store besejrede Perserkonge Dareios III Kodomannus' Moder, hvem han i hendes Fangenskab behandlede meget højsindet. — Canut: Knud den Store. Fortællingen om, hvorledes Kongen af Havets Vælde blev belært om Ydmyghed, har Oehlenschläger benyttet i sit Digt Knud den Store. — 10. Carl den Tolvte. I Voltaires upaalidelige Histoire de Charles XII (1731) findes en fængslende Skildring af Carl XII's Ophold i Tyrkiet som frivillig Fange. — 13. Philippiden: Alexander den Store. — 14. den cyniske Philosoph: Diogenes. — 24. den stærke Bernhardt: en Skikkelse, vistnok fra Holger Danskes Sagnkreds. — 8 f. n. Cornelius: den romerske Historieskriver Cornelius Nepos († efter 32 f. Kr.) skrev 22 Levnetsbeskrivelser af berømte Hærførere, hvoraf der i Texten anføres flere. — 7 f. n. Pausanias: græsk Hærfører, Sejrherre ved Plataiai (479 f. Kr.). — Lysander: øverstbefalende over den spartanske Flaade, indtog 404 Athen. — 6 f. n. Agesilaus: Konge af Sparta, sejrede over Thebanerne ved Koroneia 394. — Atticus: Titus Pomponius Atticus († 32 f. Kr.), romersk Ridder og Ven af Cicero, hvis Breve til ham er bevarede. — 5 f. n. tyede = tydede. Jvfr. Sneedorffs Skrifter II, 31: han lærer at tye en Autor. — 2 f. n. Martyrers Historie. I Kataloget over Rektor Lichts Bibliothek findes opført forskellige Skrifter om Martyrers Levned.

119 Linie 4. Rousseau, se S. 22, L. 4.—12. Tom Jones, se S. 22, L. 1. — jeg er positiv: jeg paastaar (to be positive). — 5 f. n. Smetius: Henricus Smetius a Læda, latiniseret for Heinrich Schmidt von (fra) Leda (1537—1614), Læge og Digter, Prof. i Heidelberg, Forf. af Prosodia promtissima, Leyden 1603 og oftere. — Weinrichius: Melchior Weinrich, Konrektor i Leipzig; hans Ærarium poëticum, hoc est phrases et nomina poëtica poëtarum Latinorum udkom først 1619 og ofte senere.

120 Linie 9. Flaccus: Quintus Horatius Flaccus (65 f. Kr.—8 f. Kr.), romersk Digter. — 13. Pius Æneas: den fromme Æneas, Helten i Virgils Æneide. — 14. Fidus Achates: den tro Achates, Æneas' Ledsager, Mønstret paa en god Ven. — 17. tvende: J. F. Licht og C. F. Krafft.

121 Linie 3. min ene Lærer: Carl Friedrich Krafft (1721—78), Lichts Efterfølger i Rektoratet, kirkehistorisk Forfatter, havde Indføling med dansk Sprog, men skildres som opstyltet og selvbehagelig. — 14. Eruditi: de lærde. — 17. Klopstock: Friederich Gottlieb Klopstock (f. 1724 i Quedlinburg), fik 1751 tildelt en aarlig Pension af 400 Rdlr. (senere 600 Rdlr.) af den danske Stat for at fuldende sin episke Digtning Messiaden (»Der Messias«), kom kort efter til Kbh., hvor han med Afbrydelser levede indtil 1770, død 1803 i Hamborg. — Kaalund. Hans Vilhelm Kaalund (1708—1767), Præst i Vorbasse, afsat

Side

1745 fra Embedet paa Grund af Lejermaal, levede derefter i Kbvn. som Lejlighedsdigter og sendte sine tarvelige Rimerier med vedlagt Regning rundt omkring til Folk. — 23. lydet efter = lyttet til (forældet).

122 Linie 5. romantisk, se S. 8, L. 26. — 6. Syllogismer, se S. 103, 17, — 25. Hollats: David Hollaz (1682—1713), tysk Theolog, Forf. af Examen theologicum (1707). I Lichts Bibliotek hans »Geistliche Schriften« (1746). — Reinbeck: Johan Gustav Reinbeck (1682—1741), tysk Theolog. — 8 f. n. Brochmann: Jesper Rasmussen Brochmand (1585—1652), Biskop over Sælland; af B.s Skrifter var hans Huspostil i Aarhundreder en af den danske Almues kæreste Andagtsbøger, medens hans Universæ Theologiæ Systema (1633), som her sigtes til, i forkortet Skikkelse længe efter hans Tid herhjemme var den mest benyttede dogmatiske Haandbog (S. Skr. (1780) VI, 297; VII, 67 f., 222 ff.). — 7 f. n. en Afhandling: Svar paa det Spørgsmaal: Hvorfor var en Guddommelig Forløsere nødvendig for det Menneskelige Kiøn? Kjøbenhavn 1764 (trykt i S. Skr. (1780) I, 58—96).

123 Linie 1. et eneste: Bryllupsverset til Hans Ebbesen og Christiane Benedicte Huulegaard (Arendses Søster), optaget i den Proftske Udgave IV, 382. — 3. en af mine Venner: Lorentz Jacob Benzon (1740—99), Ewalds Sambo paa Walkendorfs Kollegium, 1768 Cand. theol. og fra 1771 til sin Død Præst paa Laaland. Han ansaas af Samtidige, deriblandt Ewald, som et digterisk Talent og en fremragende æsthetisk Smagsdommer; vandt i Septbr. 1765 sammen med J. Sandøe Prisen for den af Selskabet for de skønne Videnskaber udsatte Pris for den bedste Ode over en af de guddommelige Egenskaber, medens Ewald, der ogsaa bejlede til Prisen ved Indsendelse af sin »Adamiade«, fik den tilbage »til Forbedring«. — 14. et Tab: se S. 61, 6 f. n. — 7 f. n. Lykkens Tempel, hvis Forbillede er Popes Temple of Fame, trykt i Forsøg i de skiønne og nyttige Videnskaber, 3. Stykke, Sorøe 1764, 49—90, optaget i Johannes Ewalds samtlige Skrifter I, 1780, 1—34.

124 Linie 2. Poulsen: Andreas Benjamin Poulsen (1726—64), fra 1758 Præst i Gjentofte og fra 1762 Slotspræst i Frederiksborg, Skønaand og et af de første Medlemmer af »Selskabet til Forfremmelse af de skjønne Videnskaber og til Smagens Udbredelse« (stiftet 1759). — 3. Sneedorff: Jens Schielderup Sneedorff (1724—64), fra 1751 Prof. jur. et polit. i Sorø, Udgiver af »den patriotiske Tilskuer« (1761—63). Se K. F. Plesner, Jens Schielderup Sneedorff, 1930. — 14. Carstens. Adolph Gotthard Carstens (1713—95), studerede 1735 i Halle, 1738 Sekretær i Tyske Kancelli, 1768 Konferensraad, 1772—77 Medlem af Theaterdirektionen, 1780 Direktør i Tyske Kancelli, Dyrker og Beskytter af Kunst og Videnskab, som Æsthetiker ren Filolog og Latiner. I den kunstneriske Gennemarbejdelse af Enkelthederne har Carstens' Kritik gavnet Ewald, men nærmest virket hemmende paa hans Fantasi.

125 Linie 24. En Person: Man har gættet baade paa Ewalds Moder og Stiffader, hvilket ikke lyder sandsynligt. Digteren H. W. Gerstenberg hævder at have foranlediget, at Ewald af Kapelmester Scheibe fik overdraget at skrive Texten til en Sørgekantate over Kong Frederik V. — 9. f. n. De tre Sørgedigte, alle komponerede af Scheibe, hvoraf det første opførtes 18. Marts 1766 i Slots-

Side

kirken af Komponisten selv, den anden s. Dag af Cantor Nissen paa Universitetet, den tredje i Roskilde Domkirke 19. Marts.

126 Linie 7. Adam og Eva. Ewald omarbejdede »Adamiaden« (se ovfr.) 1767—69; den udkom med Titlen »Adam og Ewa eller Den ulykkelige Prøve« i Foraaret 1769. Ewalds Angivelse, at Kantaterne er skrevne før det første Udkast til Adam og Eva er urigtig. — 5 f. n. den ældre Corneille: Pierre Corneille (1606—84), den store franske Dramatiker.

127 Linie 2. Antitheser: i Talekunsten en Modsætning. — 3. Sentiments: Fl. af Sentiment: Følelsesytring. — 14. Batteux: Charles Batteux (1713—80), en nu forglemt, pedantisk Forfatter af Skrifter af meget broget Indhold. — 18. Planskriver: en Forfatter, der behandler et Emne med Planmæssighed. — 19. Horatses Brev til Pisonerne. Pisonerne er et Familienavn indenfor den romerske plebejiske Slægt Calpurnii, til hvilken hørte L. Calpurnius Piso, Konsul 15 Aar f. Kr.Til ham og hans Sønner formodes Horats at have rettet 3. Epistel i 2. Bog af Epistlerne (De Arte Poetica). — Boileaus Digtekunst: Nicolas Boileau-Despréaux (1636—1711), fransk Digter og Kritiker; hans Hovedværk er L'art poétique (1674), der for alle Stilarter i Digtningen opstillede Regler, som fra hin Tid af blev lovgyldige. — 21. Mulgrave: John Sheffield (1648—1721), Jarl af Mulgrave, Hertug af Buckingham og Normanby; hans Hovedværker er »Essay on poetry« og »Essay on satire«. — 17. Corneilles Discurser: Discours du poème dramatique, de la tragédie, des trois unités. — 22. den ulykkelige Prøve: Adam og Eva. — 1 f. n. Wielands Oversættelse: Christoph Martin Wieland (1733—1813), udgav (Zürich 1762—66) som den første i Tyskland en Oversættelse af samtlige Shakespeares Dramaer.

128 Linie 1. Machpersons Ossian: James Macpherson (1736—96), skotsk Digter, Udgiver af Ossians Sange, som han foregav at være oversat efter Digte af den gamle keltiske Barde Ossian (tysk Overs., Hamborg, 1764). — 10. Rolf Krage: Rolf Krage. Et Sørgespil, i fem Handlinger. Af Johannes Ewald, Kbhvn. 1770. — 1771, 4. Febr., kvitterer Ewald den kgl. Kabinetskasse 3 Rdl. for 12 Expl. af Rolf Krage, hvorpaa det Kgl. Bibl. har subskriberet. — Jvfr. Alf Henriques i Danske Studier, 1939, S. 75—79.

129 Linie 12. Selskaberne. Selskab her i Betydning Samfundet. — 15. Anacreon: græsk Lyriker (o. 550 f. Kr.). — Simonides: fra Keos (o. 500 f. Kr.) var den første græske Digter, der skrev Vers paa Bestilling og for Penge. — — Archilochus: græsk Jambedigter (o. 650 f. Kr.). — 17. Versificaster: Versemager. — 20. Andeel = Del. — 24. Vehiculum: Redskab.

133 III. APOLOGIE: Samlede Skrifter V, 140—45. — Linie 19. gaae i Valg: at betænke sig paa, nøle med sit Valg.

134 Linie 16. Øyeblik: Flertal, saaledes ofte i ældre Dansk.

136 Linie 23. Etiam tu, mi Brute: Ogsaa Du min Brutus, Ord, der lægges den døende Cæsar i Munden, da Marcus Junius Brutus gav ham Dødsstødet.

REGISTER

*En * efter Sidetallene henviser til Anmærkninger under samme Sidetal.*

I. OMTALTE PERSONER

Abrahamsen, W. H. F., Forf., 110* f.
Agesilaus, Konge i Sparta, 118*.
Alexander den Store, 20, 118*, 144.
Al-Mauni, Kalif, 58*.
Aristides, græsk Statsmand, 118.
Arria, Romerinde, 63*.
Atticus, T. Pomponius, Romer, 118*.

Baden, Torkel, Forpagter, 154.
Bast, Poul Danchel, Præst, 141.
Benzon, L. J., Forf., 123*.
Borup, Anna Benedicte, g. 1⁰ Huulegaard, 2⁰ Mandix, 90, 150.
Brutus, M. Junius, Romer, 136*.

Calpurnius Piso, Lucius, Romer, 127*.
Carl XII, Konge, 81, 118*.
Carstens, A. G., Geheimeraad, 124* f., 140.
Cartouche, L. D., Røverhøvding, 28*.
Colbert, J. B., Finansminister, 28*.
Correggio, Maler, 154.
Cramer, P., Præst, 68*, 71.
Curtius, Marcus, Romer, 28*.
Croesus, s. Krøsus.
Cæsar, 136*.

Diogenes, græsk Filosof, 118*.

Ebbesen, H., Hørkræmmer, 122*. Jvfr. Huulegaard.
Ewald, Enevold, Præst, 7, 10 f., 18, 26, 28, 143, 152. Enevold, Ritmester, 143. Mathias Vilhelm, 7—19, 52, 54, 73* f., 77, 80, 88, *143*. Jvfr. Wulf.

Frederik V, Konge, 125*.
Frederik den Store, preussisk Konge, 11* ff., 58, 96.

Gordios, Konge, 8*.
du Guesclin, B., Marskalk, 28*.

v. Hecht, J. J., Resident, 7 f., 10*—15, 29, 93, 95.
Holten, A. N., Konferensraad, 142.
Huulegaard, Arendse, g. Riber, 49, 56*—63*, 68, 76, 83*—91, 123, 141. Arent, Forpagter, Gjeddesdal, 77*, 83, Christistiane Benedicte, g. Ebbesen, 122*. Dorthe Arense, g. Nærup, 77*—80, 83, 88. Helene Sophie, g. Møller, 151. Holger, Student, 73* f., 77, 80. Peder, 7, 14, 17, 18* f., 23, 28 f., 53—54, 88, 143, 152, 156. Thomas, Præst, 73* f., 77, 80. Thomas Christian, Købmand, 151. Jvfr. Wulf.

Jacobsen, Anna Hedevig, g. Wøldike, 150. Ole, Fiskemester, 149 f.* Jvfr. Köster.
Jebens, N. F., Regimentskvartermester, 66*. N. N., g. med forrige 66 f.
v. Jessen, Charlotte Reinholdine, g. Schønheyder, 140.

Knud den Store, Konge, 118*.
Krafft, C. F., Rektor, 121*.
Krøsus, lydisk Konge, 95*.
Köster, Cathrine Marie, g. Jacobsen, 150.

Licht, J. F., Rektor, 21*, 23, 66*, 72, 119 f.*, 145, 152, 155.
Lucretia, Romerinde, 81*.
Lysander, græsk Admiral, 118*.

Mahomet, 59.
de Maintenon, F., Marquise, 81*.
Mandix, Ole, Godsejer, 57, 90, 150. Jvfr. Borup.
Mandrin, L., Smugler, 117*.
v. Manteuffel, H., General, 12*, 29.
Miltiades, græsk Hærfører, 118.
Mühlhausen, G., Skarpretter, 51*.
Møller, Christen, Skovrider, 151. Jvfr. Huulegaard.

Nissen, Cantor, 157.
Nærup, A. M., Købmand, 83, 152. Jvfr. Huulegaard.

Pausanias, græsk Hærfører, 118*.
Penn, William, Kvæker, 154.
Phryne, græsk Glædespige, 81*.
Poulsen, A. B., Præst, 124*.
Pætus, Cæcina, Romer, 63*.

Raphael, 83.
Reventlow, C. D. F. og J. L., 143.
Riber, R., Gæstgiver, 150. Jvfr. Huulegaard.

Scheibe, J. A., Kapelmester, 156 f.
Schønheyder, J. C., Præst, 141, 147, 151, Jvfr. v. Jessen.
Scævola, C. Mucius, Romer, 28*.
Sejanus, L. Ælius, Romer, 28*.
Sisygambis, Perserinde, 118*.

Themistokles, græsk Statsmand, 118.
Tilly, Hærfører, 95*.
de Turenne, H., Marskalk, 53*.

Voss, Major, 12, 15*, 93, 95 f., 105.

Wulff, Marie, g. 1⁰ Ewald, 2⁰ Huulegaard, 7, 10 f., 13, 17 ff., 23, 26, 28 f., 52, 79*, 88, 94, 109 ff., 143, 156.
Wøldike, A., Præst, 150. Jvfr. Jacobsen.

Xantippe, Grækerinde, 77*.

Zopyrus, Perser, 28*.

II. CITEREDE FORFATTERE m. m.

Aesopus, 28*.
Amadis, 28*.
Anacreon, 129*, 131.
Archilochus, 129*.
Aretino, P., 69*.
Aristoteles 38*, 42.
Augustinus, 36*, 38.

Bache, Lars, 149.
Baggesen, Jens, 138, 144, 147.
Batteux, Ch., 127*.
Berlingske Tidender, 57.
Bernhardt, den stærke, 118*.
Biehl, Ch. D., 144.
Boileau, V. Despréaux, 127*.
Brochmand, J. R., 122*.
Buckingham, J., Hertug, 127*.

Cardonne, D. D., 58*.
Cervantes, 10*, 16, 20, 49* f., 61*.
Corneille, P., 126*, 127*.
Cornelius Nepos, 118*.

David, Salmist, 149.
Defoe, D., 22*, 27, 119.
Diderot, Denis, Forf., 154.
Dumreicher, C., 142.
Edelmann, J. C., 117*.

Fielding, H., 22*, 119, 153.
Frandsen, Ernst, 142.

Gerstenberg, H. W., 139, 156.

Gessner, Salomon, 138.
Gottsched, J. C., 79*.
Gryphius, A., 41*, 148.

Heiberg, P. A., 144.
Herodot, 28*.
Holberg, L., 144 f., 148 f., 154.
Holger Danske, 118.
Hollatz, D., 122*.
Homer, 42, 127.
Horats, 49*, 119 f.*, 127*, 152.

Kaalund, H. V., 121*.
Klopstock, F. G., 121*, 126 ff., 139, 147, 150.
Knoll, Joh., 23*.

Lampridius, romersk Historieskriver, 153.
Leibnitz, G. W., 109*.
Liebenberg, F. L., 142.
Lubert, Mds., 146.

Macpherson, J., 128*, 147.
Magelona, den skønne, 75*, 81*.
Magon, L., 142.
Molbech, C., 141.
Montesquieu, 115*.
Mulgrave, s. Buckingham.
Münter, Fr., 141.

Ossian s. Macpherson.
Ovid, 115*.

Paulli, R., 142.
Paulus 117.
Petersen, Carl S., 142.
Petrarca, F., 83*.
Platon, 66*.
Plautus, 103*.
Plinius d. Y., 63*.
Pope, Alex., 109*, 127, 148, 156.

Rabener, G. W., 100*, 138, 154.
Rahbek, K. L., 141, 146.
Reinbeck, J. G., 122*.
Richardson, S., 42*, 63*.
Rousseau, J. J., 22*, 119*, 140, 144.

Sagaer, Islandske, 21*.
Saxo, 145.
Scotus, Johs. Duns, 28*.
Seidelin, Claus, 145.
Shakespeare, W., 48*, 128*.
Sibylle, den cumaniske, 75*.
Simonides, 129*.
Smetius, H., 119*.
Sneedorff, J. S., 124*.
Sterne, L., 48*, 51*, 64*, 138.
Swift, 145.

Thaarup, C. og E. L., 142.
Torfæus, 145.

Venette, N., 69*,
Virgil, 28*, 119 f.*.
Voltaire, 35*, 109*, 155.

Weinrich, M., 119*.
Wickram, 147.
Wieland, C. M., 127*.
Wolf, Chr., 109*.

Zachariä, F. W.. 48*.

Oehlenschläger, Adam, 149, 155.

INDHOLD

Side

Levnet og Meninger

Hamborg 7
Viin-Flasken 16
Høyen 32
Viin-Flasken 35
Høyen 49
Høyen 52
Arendse 61
Arendse 63
Elskov 64
Elskov 66
Arendse 76
Magdeborg 93
Min Ærlighed 97

Selvbiografiske Brudstykker

I. Adskilligt om Johannes Evalds Levnet og Meninger . 109
II. Til Læseren 113
III. Apologie 133

Til »Levnet og Meninger« 138

Anmærkninger 143

Register 158

DENNE BOG ER UDGIVET AF
FORENING FOR BOGHAANDVÆRK
I SAMARBEJDE MED H. HAGERUPS FORLAG

•

TRYKNINGEN ER UDFØRT I
LANGKJÆRS BOGTRYKKERI

•

PORTRÆTTET AF EWALD ER FREMSTILLET I
F. HENDRIKSENS REPRODUKTIONS ATELIER

•

BOGBINDERARBEJDET AF
KGL. HOFBOGBINDER CARL PETERSENS ENKE

•

PAPIRET ER MATGLITTET S-MASSE 5611
FRA AKTS. DE FORENEDE PAPIRFABRIKKER